

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту

Кафедра фінансів та економічної безпеки

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи магістерського рівня вищої освіти
на тему
«Контролінг як засіб управління витратами
(на прикладі Публічного акціонерного товариства «Науково-виробничий
центр «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод»)

Виконала студентка 7 курсу
спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок»
Кожарко Ольга Василівна

Керівник к.е.н., доцентка
Скаковська Світлана Степанівна

Рецензент д.е.н., професор Мельник
Леонід Васильович

Рівне – 2024

Завдання

Кваліфікаційна робота магістерського рівня вищої освіти: «Контролінг як засіб управління витратами (на прикладі Публічного акціонерного товариства «Науково-виробничий центр «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод»)
/ Кожарко О.В. Рівне : НУВГП, 2024. с.

АНОТАЦІЯ

У кваліфікаційній магістерській роботі розглянуто теоретичні узагальнення та запропоновано сучасне вирішення наукового та практичного завдання - розробки методичних положень та практичних рекомендацій щодо впровадження контролінгу витрат в систему внутрішнього контролю на підприємстві. Магістерська робота містить результати дослідження теоретичних аспектів понять «витрати», «контролінг», «контролінг витрат», у роботі здійснено аналіз та оцінку фінансового стану підприємства, виконано структурно-динамічний аналіз витрат та оцінку їх ефективності.

Ключові слова: витрати, контролінг, контролінг витрат, стратегічний контролінг, рентабельність, прийняття рішень, CVP-аналіз, «директ-костинг».

Qualification work of the master's level of higher education: "Controlling as a means of cost management (on the example of the Public Joint-Stock Company "Scientific and Production Center "Borshchagiv Chemical and Pharmaceutical Plant") / Kozharko O.V. Rivne: NUVHP, 2024. p.

ANNOTATION

In the qualifying master's thesis, a theoretical generalization was carried out and a modern solution to the scientific and practical task was proposed - the development of methodological provisions and practical recommendations for the implementation of cost control in the internal control system at the enterprise. The master's thesis contains the results of research into the theoretical aspects of the concepts of "costs", "controlling", "cost control", the work includes an analysis and assessment of the financial state of the enterprise, a structural and dynamic analysis of costs and an assessment of their effectiveness.

Key words: costs, controlling, cost controlling, strategic control, profitability, decision making, CVP analysis, "direct costing".

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ КОНТРОЛІНГ ВИТРАТ	8
1.1. Витрати підприємства та управління ними	8
1.2. Концепція контролінгу, його зміст та функції.....	14
1.3. Сутність та призначення контролінгу витрат	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИТРАТ ПАТ НВЦ «БОРЩАГІВСЬКИЙ ХФЗ».....	29
2.1. Економіко-організаційна характеристика товариства	29
2.2. Структурно-динамічний аналіз витрат товариства.....	41
2.2. Коефіцієнтна оцінка ефективності витрат	54
РОЗДІЛ 3. ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ КОНТРОЛІНГУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПАТ НВЦ «БОРЩАГІВСЬКИЙ ХФЗ»	66
3.1. Пріоритетні інструменти контролінгу витрат з покращення ефективності управління ними	66
3.2. Обґрунтування заходів щодо реалізацій з підвищення управління витратами за посередництвом інструментів контролінгу	71
3.3. Моделювання залежності операційних витрат та чистого доходу	79
ВИСНОВКИ.....	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	92
ДОДАТКИ.....	99

ВСТУП

Актуальність теми. Повномасштабна війна значно ускладнила діяльність існування суб'єктів господарської діяльності як в Україні, так і за кордоном, оскільки порушено логістичні зв'язки, скорочено доступ до природних ресурсів та змінилася динаміка попиту на ринку та асортимент товарів. Глобалізація зумовлює стрімкі темпи росту залежності різноманітних галузей та їх продукції один від одного, науково-технічний прогрес все частіше стає рушієм динамічних процесів в усьому світі. Зростання різноманітних ризиків та конкуренції змушують суб'єктів господарювання практично усіх галузей підвищувати ефективність економічної діяльності за рахунок вишиковування різноманітних прихованих резервів. Такі рішення, в основному, дозволяють зменшити собівартість продукції, підвищити дохідність, зберегти належну їм частку ринку та прибутковість.

Задля виконання поставлених завдань необхідно своєчасно впроваджувати більш сучасні методи та інструменти, які оптимізують процес отримання позитивного фінансового результату шляхом максимізації прибутку і мінімізації витрат. Ці методи та інструменти повинні гарантувати нормативну ліквідність та стійкість підприємства.

Для отримання максимального ефекту виробничої діяльності підприємства, процес підвищення ефективності рішень менеджерів має забезпечувати достатньо ефективний процес застосування витрат.

Насьогодні в межах розвитку економічних досліджень однією з сучасних теорій збільшення ефективності витрат є контролінг. Такий підхід передбачає зв'язок для поєднання економічних цілей з організаційними структурами підприємства. Основою цієї концепції є своєчасне та системне управління витратами задля прагнення забезпечення успішного функціонування організації системи. Це погодження планів та стратегії розвитку з усіма учасниками процесу, погодження планів подальшої діяльності за бізнес-процесами, удосконалення наявної методики забезпечення керівників даними з різних

етапів виробництва, впровадження досконалого моніторингу у системі контролю витрат, можливостей своєчасно реагувати на зміну попиту та пропозицій.

Удосконаленню теоретичного розвитку та практичного застосування контролінгу присвятили свої роботи Дайле А., Данілочкіна Н.Г., Манн Р., Майєр Є., Пушкар М.С., Фольмут Х.Й., Хан Д., Хорнгрен Ч. та інші.

Вирішенню проблем впровадження та організації системи контролінгу витрат суб'єктів господарювання присвятили свої розробки такі вчені, як: І. А. Бланк, Бутинець Ф. Ф., Грещак М. Г., Коцюба О. С., Григораш І. О. та багато інших.

У цій роботі розкрито, проаналізовано та систематизовано значну кількість теоретичних визначень та практичних порад щодо впровадження систем контролінгу витрат. Вони стали основою для ґрунтовного розуміння сутності контролінгу та його ролі в системному управлінні витратами.

Метою кваліфікаційної магістерської роботи є систематизація теоретичних аспектів формування поняття «контролінг витрат» та підвищення ефективності управління витратами підприємств за посередництва методів контролінгу. Досягнення поставленої мети можливе лише за вирішення наступних завдань:

- аналіз наукової літератури щодо визначення понять «витрати» та «управління витратами»;
- аналізу підходів щодо розуміння методів контролінгу;
- дослідження наукових підходів щодо поняття «контролінг витрат»;
- здійснення аналізу ефективності витрат у діяльності ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ»;
- виконання структурно-динамічного аналізу витрат товариства;
- коефіцієнтна оцінка ефективності витрат ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ»;
- пропонування пріоритетних інструментів контролінгу витрат з покращення ефективності управління ними;

- обґрунтування заходів щодо реалізацій з підвищення управління витратами за посередництвом інструментів контролінгу;
- моделювання залежності операційних витрат та чистого доходу

Об'єктом дослідження є система контролінгу в управлінні витратами на підприємстві.

Предметом дослідження є процеси, що виникають в процесі управління витратами при застосуванні контролінгу.

Наукова новизна отриманих результатів магістерської роботи полягає в систематизації основ управління витратами та контролінгу, впровадженні методів контролінгу витрат для підвищення ефективності управління ними на фармацевтичному підприємстві.

Практичне значення отриманих результатів. Використання структурно-динамічного та коефіцієнтного аналізів звітів про фінансовий стан та звіту про прибуток ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» дозволило виконати оцінку ефективності витрат товариства. Також визначити перспективи і шляхи впровадження інструментів контролінгу витрат.

При аналізі економічної складової контролінгу витрат, класифікації витрат використано засоби теоретичного узагальнення, групування й порівняння. Використання системного методу застосовувалося при аналізі витрат, їх формуванні та використанні. Особливості поділу витрат на постійні та змінні виконані за допомогою методу порівняльного та структурного аналізів. Для кращого розуміння та наочності даних звітності та результатів розрахунків був застосований табличний і графічний методи.

Інформаційною базою дослідження виступали законодавчі та законодавчі акти, праці українських і зарубіжних вчених-дослідників, періодичні видання, інтернет-ресурси, Річна інформація емітента цінних паперів ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 202102023 роки.

Кваліфікаційна робота складається із трьох розділів, містить 35 таблиць, 23 рисунки та додатки. Для формування роботи використано 75 літературних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ «КОНТРОЛІНГ ВИТРАТ»

1.1. Витрати підприємства та управління ними

Витрати є одним з найбільш вагомих факторів впливу на підсумковий економічний результат діяльності підприємства у всіх галузях виробництва. Саме цим і визначається важливість та складність цієї економічної категорії, яка постійно змінюється набуваючи різноманітних форм. Витрати є основою при формуванні цінового курсу підприємства, визначають оновленість та сучасність технологічних процесів виробництва та визначають його місце на ринку аналогічних товарів. Порівняння здійснених витрат та фінансового результату діяльності - прибутку, визначає ефективність господарювання [7, ст. 11]. Отже ефективність витрат чинить основний вплив на формування величини фінансового результату, що є основою визначання рентабельності діяльності підприємства.

В англійській літературі витрати визначаються як: «expenses», «cost», «expenditure», в німецькій - «kosten», «aufwendungen». Українські науковці-економісти та практики в основному застосовують термін «витрати», дуже рідко «затрати». Ключовим аспектом розмежовування економічних категорій «витрати» і «затрати» є зміст терміну витрачання (перетворення, використання ресурсу). Витрати - це витрачання в процесі виробництва, створення нових об'єктів чи випуск продукції.

Аналізуючи фінансово-економічну літературу бачимо що єдиного визначення поняття «витрати» та трактування їхнього економічного змісту немає. Проте, існуючі на сьогодні визначення поняття витрат дозволяють розділити їх на дві великі частини - визначення витрат із точки зору економічної теорії або розуміння з погляду бухгалтерського обліку, які значно відрізняються між собою (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Підходи до визначення поняття «витрати» [8, 19, 31]

Так, наприклад, за П(С)БО 16 «Витрати», під витратами розуміються зменшення економічних надходжень внаслідок зменшення об'ємів активів та збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу. При цьому витрати визнаються витратами певного календарного періоду паралельно з визнанням доходу, для отримання якого вони були здійснені [50].

Необхідно відзначити, що практично кожен вчений-економіст має своє визначення категорії «витрати».

Найбільш часто зустрічаємо визначення категорії «витрати» як поточних витрат підприємства, в основному це ті витрати які входять до собівартості продукції. Інша частина науковців трактують «витрати» як вартість придбання необоротних активів та основних засобів суб'єктом господарювання.

Так, наприклад, Карл Маркс пропонує сутність витрат розглядати з двох точок зору – суспільства та капіталіста [2].

У першому випадку - це дійсні витрати виробництва, до структури яких відносяться витрати живої та втіленої в засоби виробництва праці на отримання продукції. У другому випадку до структури витрат відносять частину вартості товару, в яку входить ціна витрачених засобів виробництва і ціна витраченої робочої сили, це частина вартості товару, яка повертає лише те що затрачено на випуск товару підприємством [8].

Друрі А. К. дає найбільш зрозуміле визначення сутності витрат: «...дуже часто використовуване слово, яке відображає грошовий вимірник всіх ресурсів,

затрачених для досягнення такої конкретної цілі, як придбання якогось товару або якоїсь послуги» [21, с. 23].

Хорнгрен Ч. Г. та Фостер Дж. визначають витрати як: «...спожиті ресурси або гроші, які треба заплатити за товари та послуги» [72, с. 20].

Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. дають наступне визначення: «Витрати - це вартісне вираження абсолютної величини застосовано-спожитих ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети» [67].

Череп А. В. наголошує, що під витратами варто розуміти: «фактичні чи розрахункові витрати підприємства» [75]. А Грещак М. Г. та Коцюба О. С. пропонують визначати витрати підприємства як: «...обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вимірі для досягнення певної мети» [14].

Задля більшого розуміння неоднорідності визначення поняття витрати наведемо ще кілька визначень науковців-економістів.

Бутинець Ф. Ф. стверджує: «Витрати це грошове вираження суми ресурсів, використаних з певною метою та економічний показник роботи підприємства, що характеризує суму витрат понесених в процесі господарської діяльності» [7, с. 34].

Грещак М. Г., Коцюба О. С. дають таке визначення: «Витрати це обсяг використаних ресурсів у грошовому вимірюванні для досягнення певної мети» [14, с. 16]

Цал-Цалко Ю. С. дає таке визначення: «Витрати це сукупні витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції становлять витрати господарської діяльності суб'єктів підприємництва [74, с. 5]

Атамас П. Й. дає таке визначення: «Незважаючи на галузеві особливості, завжди в процесі виробництва беруть участь засоби праці, предмети праці та робоча сила, а у деяких галузях - природні ресурси. Використання цих елементів виробництва зумовлює витрати підприємства у процесі господарської діяльності [1, с. 34].

Грещак М. Г., Коцюба О. С. дають таке визначення: «Витрати підприємства - формуються в процесі використання ресурсів при здійсненні певної його діяльності. Вони мають цільову спрямованість. Витрати підприємства визначаються як сума зменшення вартості активів або зменшення власного капіталу (збиток)» [14, с. 26].

Скригун Н. П. дає таке визначення: «Витрати - складна економічна категорія, вирішальний фактор, що впливає на фінансові результати діяльності будь-яких суб'єктів підприємницької діяльності» [62, с. 12].

Дерій В. П. підкреслює що: «Витрати - запаси, необоротні активи та інші ресурси підприємства, які були використані в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства, а також погашення підприємством своїх зобов'язань перед бюджетом та іншими кредиторами» [19, с. 155].

Нападовська Л. В.: відмічає, що: «Витрати це зменшення економічної вигоди протягом звітного періоду або збільшення зобов'язань підприємства, що призводить до зменшення капіталу» [41, с. 241]

Голов С. Ф., Єфіменко В. І. розглядають витрати як: «...зменшення активів або збільшення зобов'язань в процесі господарської діяльності для отримання вигоди у майбутніх періодах (не спожиті витрати) або для отримання доходів у звітному періоді (спожиті витрати) [10, с. 215].

Тому за сутністю, витрати можна визначити як сукупність об'ємів витрат різноманітних ресурсів - сировини, матеріалів, фінансових ресурсів, витрачань на оплату праці, які задіяні в процесі виробництва та реалізації продукції.

Розглянемо класифікацію витрат.

Так, Грабова І. М. вважає, що: «Класифікація витрат – це поділ їх на класи на основі конкретних ознак об'єктів і закономірних зв'язків між ними. Причому, чим детальніше виділено ознаки класифікації, тим значнішим є ступінь дослідження об'єкта» [13].

Європейські науковці Хорнгрен Ч. Т. і Тостер Дж. визначають, що: «Класифікація витрат повинна включати три основних елементи виходячи з

орієнтації на виробництво: основні матеріали, прямі витрати праці та непрямі витрати» [72].

Задля оцінки впливу витрат на діяльність підприємства та для обґрунтування управлінських рішень щодо подальшої оптимізації витрат, наприклад зменшення витрат за окремими статтями, зміна їх структури, запобігання не обґрунтованому збільшенню витрат, необхідно періодично здійснювати їх аналіз. Аналіз витрат на підприємстві має забезпечити всебічну оцінку рівня, руху і структури витрат та має бути комплексним, системним та повним. На сьогодні існує значна кількість видів аналізу витрат (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Види аналізу витрат [7, 65]

Як бачимо з огляду наукової літератури, витрати це складна економічна категорія, до визначення якої відсутній єдиний підхід та витрати можуть кардинально відрізнятися як у різних галузях господарства так і на різних

підприємствах. Саме тому задля того, щоб витрати були ефективними як у процесі виробництва так і у сфері обігу, ними потрібно управляти [35].

Аналізуючи різноманітні наукові джерела, можемо зробити висновок, що трактування процесу управління витратами підприємства є неоднозначними і їх інструменти складні у практичному використанні.

Так, наприклад, автори. Козаченко Г. В., Погорєлов Ю. С., Хлап'юнов Л. Ю., Макухін Г. А. відзначають, що: «Метою управління витратами треба визнати не їх мінімізацію, що може призвести до скорочення виробництва, а ефективніше використання ресурсів підприємства, їхню економію та максимізацію віддачі на всіх етапах виробничого процесу» [30, с. 18]. Також в спеціальній літературі вчені трактують конкретні підходи, звертаючи увагу на найважливіші аспекти (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Підходи щодо трактування поняття «управління витратами підприємства»

Отже, управління витратами – це складний, багатоаспектний, комплексний, процес формування та обліку витрат, який вирішує певну мету та забезпечує досягнення відповідних фінансових результатів господарської діяльності підприємства.

Автор І. М. Труніна розглядає: «...стратегічне управління витратами як процес, спрямований на їх раціоналізацію за встановленим переліком бізнес-процесів протягом певного періоду з урахуванням затратоутворюючих чинників, що забезпечує виконання функцій управління затратами на стадіях розроблення, формування, реалізації, контролювання й регулювання загальної стратегії підприємства, а також дає змогу враховувати конкурентні переваги щодо затрат» [66, с. 188-189].

Управління витратами спрямоване на досягнення конкретної мети управління, тобто на практичний кінцевий результат діяльності суб'єкта господарювання - отримання прибутку. Задля досягнення цієї мети управління витратами необхідно: зменшити суми витрат, знижувати суми витрат, забезпечити перевищення суми доходів над витратами і зростання рівня віддачі від витрат [35]. Досягнення мети управління витратами потребує вибору методів, процедур оцінювання витрат, розподілу за статтями та видами, подання інформації про них у звітність, складання операційних, фінансових, інвестиційних бюджетів та інше. Можемо підсумувати, що: «управління витратами – це цілеспрямований вплив на формування витрат, контроль за їхнім рівнем й економічне стимулювання їхнього зниження».

Вчасне реагування на відхилення витрат від нормативних значень дасть змогу попередити зростання витрат виробництва, що прямо пропорційно впливають на собівартість продукції і прибуток підприємства [35]. Таким чином, ефективне управління витратами підприємств в усіх економічних формаціях є важливим та має бути своєчасним, бо можливе збільшення витрат, відповідно збільшення собівартості продукції, зменшення доходу та прибутку, тобто може призвести до неефективного функціонування підприємства.

1.2. Концепція контролінгу, його зміст та функції

Задля кращого розуміння сьогоdnішнього стану досліджень будь-якого економічного визначення, застосування його на практиці, впровадження в

життя та існування в сучасних умовах, потрібно знати причини виникнення та змін в процесі розвитку технологій. Знання історії допомагає визначити перспективи подальшого розвитку, зрозуміти важливість та роль у сучасному суспільстві для успішного функціонування економіки будь-якої держави.

Поява визначення та сутності поняття контролінг не є винятком, бо навіть сьогодні не існує єдиної думки щодо виникнення терміну «контролінг», його розуміння і до визначеності сутності даного поняття.

Перша згадка про першого контролера, яка підтверджена документально, відноситься до XV ст.. При дворі англійського короля було введено посаду контролера, завданням якого було перевіряти правильність проведення та обліку грошових і товарних потоків держави. На той час його називали «Commissioners of Accounts». З Англії практика контролінгу, яка була як частиною розповсюдженої практики бізнесу, була запозичена Америці, але ні у Великобританії, ні в Америці термін «контролінг» не знайшов широкого застосування.

У 1778 році у США була створена одна з перших організація «Comptroller, Auditor, Treasurer and six Commissioners of Accounts», уже тоді концепція контролінгу була вже схожою на сучасну. Проте вона мала вкрай обмежені функції, включаючи функції управління суб'єктом господарювання і контроль за використанням грошових та фінансових ресурсів [25; 37].

На початку XIX століття під впливом науково-технічного прогресу у суспільстві відбуваються значні зміни. У США в першу чергу ускладнюється виробнича структура, це знаходить свій відбиток на подальшій еволюції контролінгу, оскільки найбільші американські компанії починають активно вводити в штат персоналу підприємств контролерів. Першими американськими компаніями, які ввели посаду контролера, стали «Atchison, Topeka and Santa Fe Railroad» у 1880 році та «General Electric Company» у 1882 році.

Так у своїх висловлюваннях Петер Хорват, зазначає, що: «у німецькомовному бізнес-середовищі функція контролінгу розуміється як

функція управлінського сервісу, тобто підтримки керівництва в галузі стратегічного та оперативного управління компанією» [71].

У США управлінський облік («Management Accounting») обмежується постачанням менеджменту оперативної управлінської інформації з системи бухгалтерського обліку. Сьогодні американські виробники приходять до висновку, що цього замало. Американський «управлінський бухгалтер» («Management Accounting») перетворюється на «бізнес-партнера» («Business Partner»), на зразок німецького контролера. Багато публікацій в американській пресі закликають переймати кращий досвід у німецького контролера» [27, с. 86, 28].

В табл. 1.1 наведемо найбільш вживані визначення категорії «контролінг».

Таблиця 1.1

Основні визначення категорії «контролінг»

Автор	Зміст тлумачення
Манн Р., Майер Е. [36, с. 8]	Система управління процесом досягнення кінцевих цілей і результатів діяльності підприємства, тобто в економічному відношенні, умовно кажучи, це система управління прибутком підприємства
Фольмут Х. Й. [68, с. 5]	Цілісна концепція економічного управління підприємством, яка направлена на виявлення усіх можливостей і ризиків, пов'язаних з отриманням прибутку в умовах ринку
Дайле А. [18, с. 11]	Процес оволодіння підприємством економічною ситуацією на ринку
Жавнерчик О. В. [22, с. 6]	Функціонально відособлений напрям економічної роботи на підприємстві, пов'язаний з реалізацією фінансово-економічної функції у менеджменті для прийняття оперативних і стратегічних управлінських рішень.
Хан Д. [70, с. 463]	Автоматизована система управління підприємством
Пушкар М. С., Пушкар Р. М. [54, с. 12]	Концепція ефективного управління економічним об'єктом з метою забезпечення його сталого і тривалого існування в постійно змінюваному середовищі

Е. Майер у своїй роботі «Контролінг для починаючих» стверджує, що: «використовуючи методи стратегічного контролінгу, можна раніше, ніж це зроблять конкуренти, озброєні лише методами традиційного обліку й аналізу, визначити тенденції трьохрічного прогнозного горизонту і спрогнозувати можливі зміни попиту, проблеми у сфері взаємовідносин у навколишньому середовищі, обмеження ресурсів, про зміну нині ще ефективних технологій» [36].

Паралельно з цим, голова наглядової ради «Controller Akademie AG» М. Хаузер, зазначив, що: «контролінг - це значно більше, ніж контроль. Контролінг - це цілеспрямоване планування і управління компанією. Контролінг «стурбований» вибудовуванням майбутньої компанії» [25, с. 41].

Дослідник Д. Хан стверджує, що: «в економічному розумінні термін «контролінг» означає управління і нагляд. Але оскільки ефективне управління й нагляд неможливі без вивчення цілей і планування заходів щодо їх реалізації, контролінг містить комплекс завдань з планування, регулювання та нагляду».

Д. Хан обґрунтовує, що відповідно до підходів сучасності контролінг може розумітися в першу чергу як інформаційне забезпечення орієнтоване на результат управління підприємством [70].

Головним же принципом у концепції контролінгу, за теорією П. Хорвата, є те, що зміни слід сприймати: «...не як доказ провини, а як вихідний пункт для розроблення коригуючих заходів» [71].

Нестабільність зовнішніх та внутрішніх чинників впливу на економічну діяльність, необхідність удосконалення та підвищення ефективності систем фінансового управління викликають необхідність розвитку застосовуваної концепції, тому визначення традиційного та сучасного підходів до концепції фінансового контролінгу дещо різняться (табл. 1.2)

Таблиця 1.2

Порівняльні характеристики традиційного та сучасного підходів до фінансового контролінгу [61, с. 315]

Статті порівняння	«Сучасний підхід»	«Традиційний підхід»
1	2	3
Завдання	підтримка самоуправління; орієнтація на ринок; інтеграція стратегічної та оперативної орієнтації, акцент на прогноз.	стороння керуюча особа, висока роль контролювання; переважно внутрішня орієнтація; проблеми підрозділів між етапами контролінгу, акцент на зворотній зв'язок.
Організація	цілісна та провесно-орієнтована організація; починається на ранніх фазах, прив'язана до ланцюжка вартості; центр сервісу (центр прибутку)	жорстка функціонально-дивізійна та тейлористська орієнтація; початок на етапі виробництва, відсутня орієнтація на ланцюжок вартості; штаб, центр витрат, погляд виключно з

Продовження табл. 1.2

1	2	3
	передається (частково) на аутсорсинг.	на середині підприємства.
Інструменти	інтегрування всіх вимірів інформації; орієнтація на вартість компанії; активне використання ІТ-потенціалу.	фокусування на рахівництві; орієнтація на результат роботи за період; реагування на ІТ.
Розуміння контролінгу	новатор, консультант; експерт у галузі продуктів, клієнтів, процесів	«вартовий пес»; експерти у галузі контролінгових інструментів.

З виконаного вище аналізу наукової літератури, впливає наступний висновок: сучасна система фінансового контролінгу це достатньо складна система, яка включає багато факторів, показників та різноманітних елементів. Вона охоплює усі сфери діяльності підприємства - менеджмент, управління персоналом, здійснення закупівель та збутову діяльність, управління фінансами та бізнес-процесами, розробку стратегій розвитку.

Система контролінгу за її правильного використання забезпечує досягнення конкретних цілей, при цьому виконує необхідні функції та завдання (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Цілі, функції, завдання та предмет системи контролінгу [53]

Натепер контролінг розділяють на два види - оперативний контролінг та стратегічний контролінг.

При цьому ці два види контролінгу існують паралельно, вони тісно пов'язані між собою та доповнюють один одного.

Основне завдання оперативного контролінгу полягає у наданні допомоги управлінському персоналу та менеджерам вищої ланки в досягненні потсвлених цілей та виконанні запланованих завдань. Це, зазвичай, високі кількісні значення рентабельності, ділової активності, відповідності оптимальним значенням показників оборотності, ліквідності та прибутку.

Оперативний контролінг спрямований на значний позитивний результат у короткотерміновому періоді, система оперативного контролінгу застосовується для забезпечення оперативних рішень задля попередження та недопущення збитковості та кризового стану підприємства [63].

Завданнями оперативного контролінгу є (рис. 1.5):

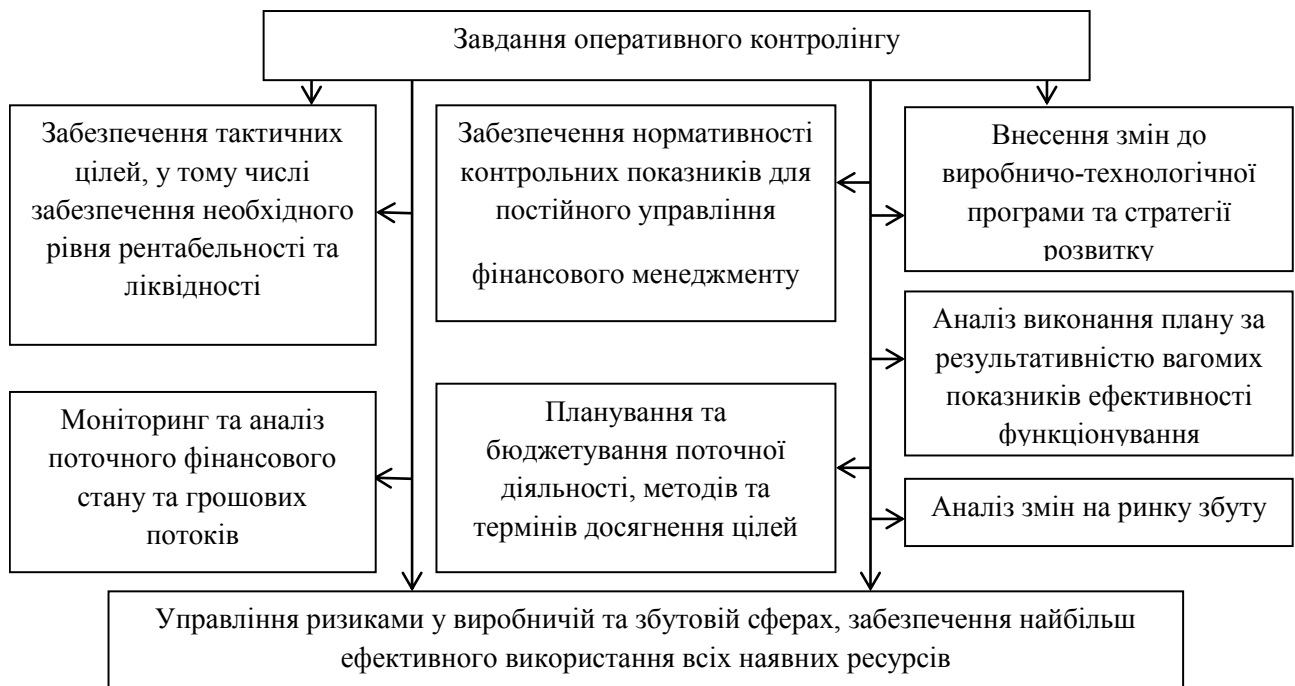

Рис. 1.5. Завдання оперативного контролінгу [22, с. 6]

Отже: «Оперативний контролінг спирається переважно на внутрішні джерела інформації, зокрема дані рахунків прибутків і збитків, руху грошових коштів тощо. Основна увага при цьому концентрується на дослідженні таких

співвідношень, як «доходи - витрати» та «грошові надходження - грошові витрати», у той час як стратегічний контролінг зорієнтований на аналіз можливостей, загроз і ризиків, сильних і слабких сторін» [22].

Визначення мети та завдання для оперативного контролінгу це вже завдання стратегічного контролінгу, Це комплекс стратегій розвитку, методик і методів на значну перспективу, три і більше років, щодо управління вартістю підприємства, фінансовими ресурсами, ризиками ліквідності та платоспроможності [64].

Завданнями стратегічного контролінгу є (рис. 1.6):

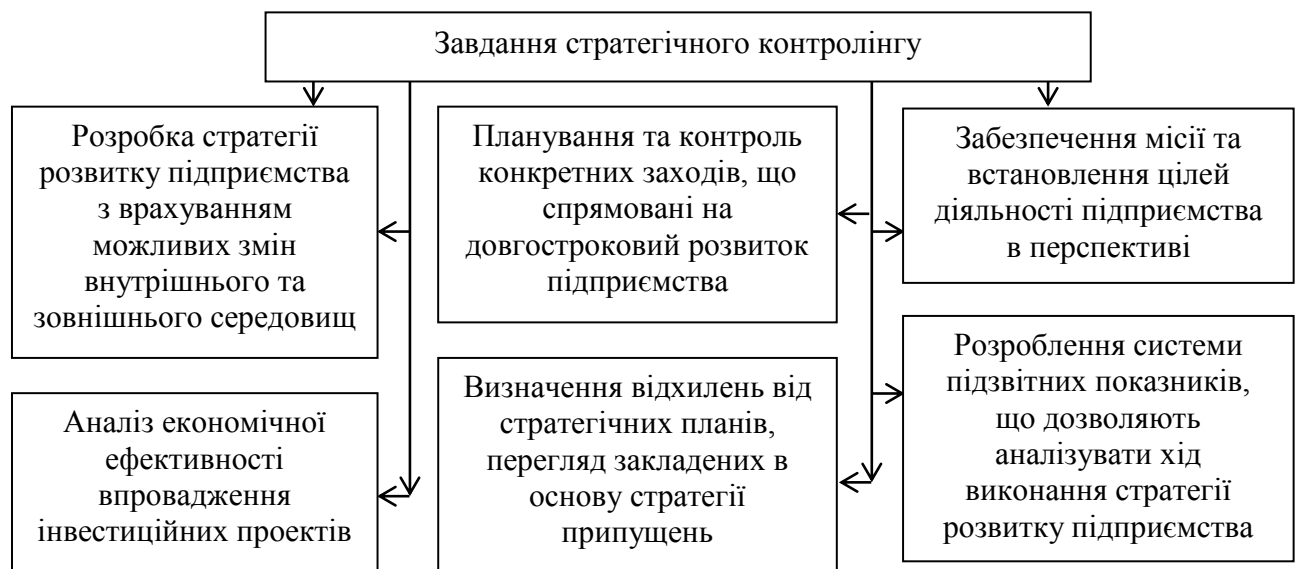

Рис. 1.6. Завдання стратегічного контролінгу [23, с. 6]

Дотримання та виконання завдань стратегічного й оперативного контролінгу призводить до значного підвищення ефективності функціонування системи управління суб'єктом господарювання у всіх сферах його діяльності.

Під стратегічним контролінгом розуміють: «комплекс функціональних завдань, інструментів і методів довгострокового (три і більше років) управління фінансами, вартістю та ризиками. Вважається, що часовий горизонт стратегічного контролінгу необмежений» [22].

Отже, різниця між стратегічним і оперативним контролінгом полягає в тому, що стратегічний орієнтований на зміни у майбутньому, а оперативний –

«насьогодні». Порівняльна характеристика оперативного та стратегічного контролінгу наведена в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Порівняльна характеристика стратегічного та оперативного
контролінгу [22, 15-16]

Ознака порівняння	Стратегічний контролінг	Оперативний контролінг
1	2	3
Головне кредо	Робити правильну справу.	Робити справу правильно.
Орієнтація та часовий горизонт	Зовнішнє та внутрішнє середовище, тенденції майбутнього - довгострокова орієнтація.	Внутрішнє середовище, поточний стан - коротко-і середньострокова орієнтація.
Рівень управління	Стратегічне управління.	Тактичне (оперативне) управління.
Цільові величини	Забезпечення існування, підтримка потенціалу успіху.	Економічність, рентабельність, ефективність, успіх, результативність
Вимірювані величини	Ключові фактори успіху: можливості і ризики, сильні та слабкі сторони.	Витрати і дохід, витрати і продуктивність, грошові надходження та виплати.
Джерела інформації	В основному зовнішня інформація, а також внутрішня інформація, пов'язана із зовнішньою.	В основному внутрішня інформація.
Завдання	Підтримка стратегічного управління:	Підтримка оперативного управління:
	1. Участь у встановленні кількісних та якісних стратегічних цілей.	1. Контроль тактичних показників.
	2. Розроблення альтернативних стратегій.	2. Контроль оперативного планування
	3. Визначення критичних зовнішніх та внутрішніх стратегічних позицій.	3. Порівняння планових і фактичних показників тактичного управління.
	4. Контроль основних індикаторів відповідності стратегічним цілям.	4. Контроль планів за відхиленнями.
	5. Контроль виконання стратегічних рішень.	5. Визначення слабких місць тактичного управління.
	6. Аналіз стратегічної ефективності.	6. Створення системи інформаційного забезпечення тактичного управління та мотивації.
Функції	1. Контроль процесу реалізації стратегії.	1. Контроль за виконанням оперативних планів.
	2. Становлення та розвиток системи інформаційного забезпечення стратегічного управління.	2. Розвиток системи тактичного управління.
	3. Стратегічне планування.	3. Оперативне планування.
	4. Моніторинг системи стратегічних показників.	4. Моніторинг системи підконтрольних показників оперативного управління.
	5. Поелементний та узагальнений стратегічний аналіз.	5. Тактичний аналіз.

Продовження табл. 1.3

1	2	3
	6. Координація етапів стратегічного управління.	6. Координація етапів оперативного управління.
Методи	1. Аналіз стратегічних показників.	1. АВС-аналіз.
	2 Крива досвіду.	2. Аналіз обсягів замовлень.
	3. Аналіз конкуренції.	3. Оптимізація показників.
	4. АВС- ХУ2 аналіз.	4. Аналіз вузьких місць.
	5. Аналіз сильних і слабких сторін, стратегічні розриви. Функціонально-вартісний аналіз.	5. Функціонально-вартісний аналіз.
	6. Аналіз потенціалу.	6. ХУ2-аналіз.
	7. Портфельний аналіз.	7. Аналіз областей збуту.
	8. Розробка сценаріїв.	8. Розрахунок результату на короткостроковий період.
Результат	Стратегічний план.	Планування окремих показників.

1.3. Сутність та призначення контролінгу витрат

Умови функціонування економічних методик стимулюють обрання певної управлінської концепції та стратегії, застосування яких надало б можливість вирішити проблеми підвищення ефективності витрат. Як наслідок, це викликає підвищення ефективності управління доходами та прибутками, основним завданням, метою та актуальним питанням для усіх галузей економіки вцілому та виробничих підприємницьких структур зокрема.

Саме такою економічною методикою можна визначити контролінг. Якщо врахувати його одну з характеристик, як: «...міжфункціональної концепції управління, спрямованої на координацію систем планування, контролю та інформаційного забезпечення», то застосування методів і засобів контролінгу допоможе забезпечити збільшення ефективності використання витрат [70]. Враховуючи надскладну економічну ситуацію у нашій країні пов'язану з повномасштабною війною, підприємству будь якої галузі виробництва сьогодні дуже важливо, використовувати: «аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку, який зазвичай називають аналізом чутливості; він спрямований на дослідження змін, які відбуваються з операційним прибутком підприємства під впливом змін певних параметрів його діяльності» [38, с. 195].

Вітчизняним підприємствам усіх форм власності сьогодні надзвичайно важливо забезпечити ефективність управління не тільки всіма виробничими, технологічними та внутрішньогосподарськими процесами а й при викосританні ресурсів усіх видів, як природних так людських, фінансових та ін. Вирішальним при цьому має бути всебічний об'єктивний аналіз та порівняння отриманих прибутків з витратами, оскільки: «...аналізу цього співвідношення в системі контролінгу надають особливої уваги» [17, с. 47]. У значній кількості наукових досліджень для досягнення позитивних змін обґрунтовано доцільність: «впровадження контролінгу, особливо на тих підприємствах, що перебувають у стані фінансової кризи» [18].

Криворучко Л. Б. у своїх працях стверджує, що уникнення зростаючих ризиків у ринковому середовищі є можливим завдяки: «...впровадження контролінгу, здатного вирішити певні проблеми управління підприємством, підвищити його ефективність» [32, с. 51].

Наукове дослідження А. Г. Паскалови також спрямоване на доведення того, що: «...дієвим напрямом підвищення результативності суб'єктів господарювання є впровадження у виробничу діяльність новітніх інструментів і технологій управління доходами і витратами. Найбільш адекватним для вітчизняних промислових підприємств «можна виділити фінансовий контролінг». Проте відмічається, що залишаються «недостатньо опрацьованими питання теоретико-методичного інструментарію для оцінки ефективності управління витратами з використанням контролінгового механізму» [47, 48].

Виконаний огляд наукових досліджень і публікацій найбільш вагомою та дієздатною визначають функцію обліку та контролю. Для збільшення ефективності витрат, задля отримання вищих доходів та прибутків, функцію обліку витрат необхідно об'єднувати з системою контролінгу.

Проте Бардаш С. В. наголошує, що: «сучасна система знань з питань економічного контролю не надає належного інструментарію щодо забезпечення його превентивної функції» [4, с. 2].

Пантелеєв В. П. стверджує що є: «необхідність осмислення нових підходів до розкриття концепції внутрішньогосподарського контролю з точки зору його методології та організації [46, с. 1]. Тому виникає необхідність його розгляду в системі контролінгу в цілому і конкретних його об'єктів, таких доходи, витрати, прибутки» [33].

Як пише Сабліна Н. В., контролінг витрат – це: «...частина системи контролінгу, що забезпечує інформаційну, методичну та організаційно-координуючу підтримку процесу управління витратами всіх функціональних видів діяльності підприємства, спрямована на досягнення його основних цілей» [59].

Бабяк Н. Д. та Терещенко О.О. вважають, що: «контролінг витрат - це комплекс заходів з координації планування, розподілу, аналізу та контролю за витратами підприємства в цілому та окремих центрів відповідальності» [64].

Отже контролінг витрат в значній мірі забезпечує їх ефективність при прийнятті рішень щодо змін у виробництві, розширенні ринку збуту, збільшення продуктивності. Такі рішення стосовно витрат суб'єкта господарювання вимагають розробки конкретної системи чи плану дій та відповідної стратегії. Процес оптимізації використання ресурсів має зумовити досягнення максимального ефекту результатів діяльності підприємства за оптимально можливого рівня витрат. Це повинно бути тим важелем контролінгу витрат який серйозно впливає на прийняття управлінських рішень менеджерами вищої ланки та є дієвими при формуванні стратегії розвитку суб'єкта господарювання. Ефективність прийнятих на основі контролінгу витрат рішень щодо подальшого напрямку його діяльності забезпечується шляхом надання практичних рекомендацій керівниками всіх ланок підприємства [48].

Як і кожна концепція, концепція контролінгу витрат є дієвою за використання певних методик та інструментів.

Наприклад, у роботі Horvath&Partners «Концепція контролінгу» (2006 р.), виділено класичні та новітні інструменти контролінгу. Серед них автори

розглядають систему збалансованих показників - BSC (Balanced Scorecard), метод управління, що націлений на створення вартості - VBM (Value – Based Management), самоконтролінг та інші інструменти.

Григораш І. О. об'єднує лише найбільш сучасні та ефективні методи контролінгу за трьома основними напрямками управління господарською діяльністю: управління витратами, управління прибутком, бюджетування [15].

Здійснивши аналіз науково-економічних досліджень з даної проблеми, ми дійшли висновку, що під контролінгом витрат потрібно розуміти об'єднану взаємодіючу систему способів та інструментів оперативного та стратегічного підвидів контролінгу витрат: планування, обліку, використання, контролю і аналізу. При цьому необхідною умовою дієвості та ефективності контролінгу витрат на підприємствах є впровадження в діяльність системи планування системи внутрішнього контролю, системи управлінського обліку, аналітичної системи та ін.

Існуючі методи управлінського обліку можна також класифікувати за:

- облік за видами витрат, облік витрат за місцями виникнення, облік за центрами відповідальності, облік за базами розподілу витрат;
- облік за повною собівартістю, маржинальний облік, директ-костинг;
- облік за фактичною собівартістю, облік за нормативною собівартістю, стандарт-костинг;
- дані минулого періоду, дані поточного періоду, прогнозні дані, дані для контролю, для оперативного управління, для планування.

На характер прийнятих управлінських рішень суттєвий вплив має рівень повноти і достовірності інформації, якою володіє менеджер. До інформаційної бази контролінгу витрат доцільно відносити відомості про наступні витрати: транспортні, заготівельні, на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів, прямі витрати виробництва, загальновиробничі (непрямі) витрати, витрати збуту, управління, інші операційні витрати, фінансові витрати, інші витрати. Така їх класифікація повинна додатково розширюватись потребами внутрішнього користувача. Крім

того, до інформаційної бази контролінгу витрат слід відносити фактори витрат, що зумовлюються здійснюваними підприємством видами діяльності та їх господарськими процесами, а також зовнішньою фінансовою та не фінансовою інформацією [44, 45].

Підсумовуючи, можемо узагальнити інструменти контролінгу витрат, що застосовуються при прийнятті фінансових рішень за традиційними ознаками (рис. 1.7).

Рис. 1.7. Інструменти контролінгу витрат, що застосовуються при прийнятті фінансових рішень [45]

Слід зауважити, що контролінг витрат необхідно розглядати як складний процес, що накладається на організаційну структуру підприємства та враховує всі аспекти його діяльності (рис. 1.8).

Метою управлінського контролінгу є структурування елементів підприємницької діяльності для створення дієвого механізму формування та застосування інформації, яка дозволить підвищити правдивість, достовірність та доцільність прийняття управлінських рішень.

Отже, для підвищення ефективності здійснення витрат їх класифікують за багатьма чітко визначеними ознаками, проте можливості активного впливу управлінської системи є важливими для підвищення ефективності контролінгу витрат, впровадженого підприємством.

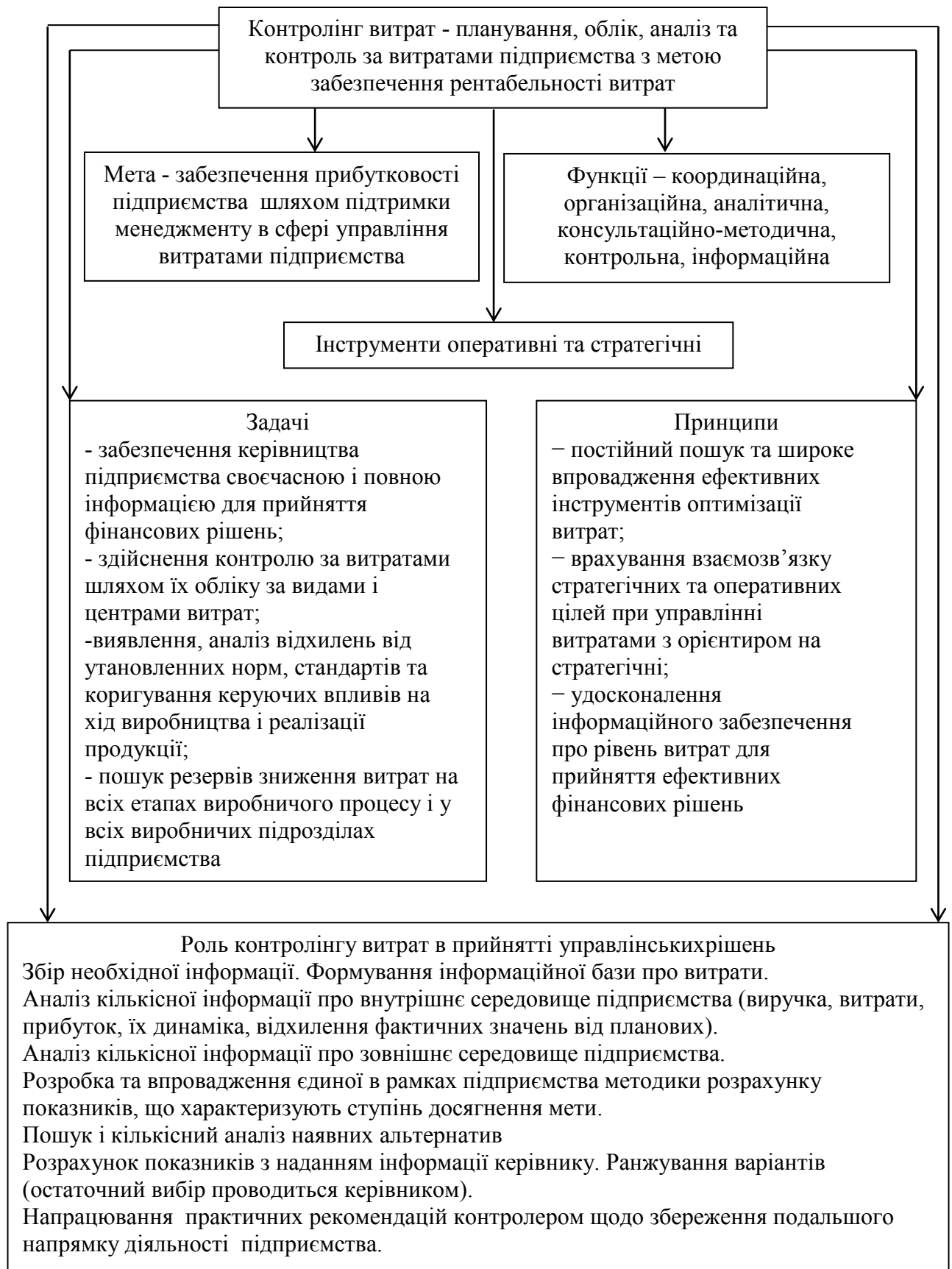

Рис. 1.8. Роль контролінгу витрат у прийнятті управлінських рішень

Вибір інструментів контролінгу витрат здійснюється методом порівняльного аналізу та синтезу в залежності від різноманітних чинників. Системний метод обумовлює здійснення аналізу витрат, їх формування та ефективності використання.

Системи планування, обліку, контролю та аналізу діяльності являються найважливішими складовими фінансового контролінгу в цілому, та контролінгу витрат зокрема

Контролінг витрат є найбільш значимою складовою у сфері діяльності фінансового контролінгу. Організація виробничо-господарської діяльності підприємства, доцільність і результативність системи фінансового контролінгу вимагають об'єктивного обліку витрат за критерієм контрольовані і неконтрольовані. Необхідність чіткості процесу контролю і оперативного регулювання здійснення витрат є актуальним на кожному етапі виробництва. Адже результати впровадження системи контролінгу витрат знайдуть своє застосування при плануванні та подальшому нормуванні витрат, прийнятті подальших фінансових рішень.

За результатами проведеного аналізу наукових робіт різних науковців, можна зробити висновок, що контролінг витрат активує процес управління витратами шляхом координації планування, обліку, аналізу та контролю за витратами підприємства в цілому. В результаті підприємство забезпечує свою прибутковість та економічний розвиток на довгострокову перспективу.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИТРАТ

ПАТ НВЦ «БОРЩАГІВСЬКИЙ ХФЗ»

2.1. Економіко-організаційна характеристика товариства

Публічне акціонерне товариство Науково-виробничий центр «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод» (ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ») було створено у вересні 1995 року у м. Києві. Юридична та фізична адреса ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ»: 03134, Україна, м. Київ, вул. Миру, буд. 17. Організаційно-правова форма: Публічне акціонерне товариство.

Статутний капітал складає 19035489 грн.

Основні види діяльності із зазначенням найменування виду діяльності та коду за КВЕД: 21.20 - Виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів; 46.46 - Оптова торгівля фармацевтичними товарами; 47.73 - Роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах [55-58].

Основним видом діяльності ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» є виробництво та оптова торгівля лікарськими препаратами. На сьогоднішній день товариство має дослідно-впроваджувальну лабораторію та широку географію поставок.

В Товариства розроблена, впроваджена та функціонує інтегрована система управління якістю ISO 9001:2000, ISO 14001:1997, ISO 50001. Враховуючи інтеграцію України до Євросоюзу, товариство реалізує стратегію приведення процесу виробництва лікарських засобів у відповідність до вимог Належної виробничої практики (GMP). Товариство є членом Асоціації фармацевтичних виробників України, яка об'єднує найбільші фармацевтичні підприємства України [55-58].

Товариство працює у одному операційному сегменті: виробництво та оптова торгівля лікарськими препаратами. Товариство отримало ліцензії на окремі види діяльності: виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів;

оптова, роздрібна торгівля лікарськими засобами; придбання, зберігання, реалізація (відпуск), знищення, використання прекурсорів (списку 1 таблиці iv та списку 2 таблиці iv) «переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів»; виробництво ветеринарних торгівля медикаментів і препаратів, оптова, роздрібна ветеринарними медикаментами і препаратами; медична практика; імпорт лікарських засобів фізико-хімічна та мікробіологічна лабораторія.

Протягом п'яти останніх років ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» інвестувало в розвиток підприємства близько 855 млн. грн.

Підприємство активно займається оновленням товарного портфелю та щороку виводить на ринок нові лікарські засоби [55-58].

Так виготовлено 13 нових продуктів: 6 нових препаратів, які впливають на серцево-судинну систему; 2 нових препарати, які впливають на опорно-руховий апарат; 1 новий препарат, який впливає на нервову систему; 1 новий препарат, який відноситься до різних засобів; 2 нових дієтичних добавки, одна з яких була перереєстрована як лікарський засіб, що впливають на систему травлення та метаболізм; 1 препарат для ветеринарії. Враховуючи складну ситуацію в країні, яка склалася в результаті військових дій та повномасштабної агресії з боку РФ, падіння економічної, ділової активності в галузях економіки і як наслідок, різкої девальвації національної валюти, зниження купівельної спроможності громадян, логічно постає необхідність отримання населенням нашої країни більш дешевих, проте високоякісних генеричних та оригінальних лікарських засобів власного виробництва. В свою чергу ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», як один з активних учасників вітчизняного фармацевтичного ринку не залишається осторонь вищезазначених перспектив, тому в планах емітента на 2023 рік, визначено вивід на ринок 4 нових лікарських засобів [55-58].

Враховуючи специфіку діяльності, ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» є залежним від сезонних коливань продажів, що характеризуються піками різних захворювань у відповідні пори року. Так, за статистикою реалізації на протязі

звітнього року сезонність емітента в розрізі обсягів квартальних відвантажень розподілилась наступним чином: 1 квартал 25%, 2 квартал 22%, 3 квартал 26% та 4 квартал 26% від загального обсягу реалізації продукції.

Основним ринком збуту для ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» залишається Україна, частка якої в загальному обсязі реалізації продукції складає 85,4%. Основними покупцями у звітному періоді були: ТОВ «БАДМ», ТОВ СП «Оптіма-фарм ЛТД», ТОВ Долфі-Україна [55-58].

ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» експортує власну продукцію до 20 країн: Австралія, Азербайджан, Боснія і Герцеговина, Грузія, Домініканська республіка, Ізраїль, Ірак, Казахстан, Киргизстан, Латвія, Литва, Молдова, Польща, Португалія, Румунія, Сербія, США, Таджикистан, Узбекистан, Хорватія.

ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» переважно імпортує фармацевтичні субстанції, допоміжні, пакувальні матеріали, обладнання, комплектуючі до нього та ін. з наступних країн: Словенія 26,7%, Італія 14,8%, Китай 11,6%, Німеччина 9,8%, Іспанія 9,2%, інші країни 27,9% [55-58].

У звітному періоді ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» працювало з більш ніж 280 вітчизняними та іноземними клієнтами. Умови роботи з клієнтами регламентовані договорами про співробітництво та наказом генерального директора про комерційну діяльність. З переважною частиною клієнтів ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» працює на умовах відстрочення платежу, які складають близько 60 днів, в залежності від конкретних умов співпраці.

Збутова діяльність ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» здійснюється у відповідності до вимог Належної практики дистрибуції, забезпечуючи збереження якості вироблених продуктів на етапі зберігання, транспортування, в мережі розподілу та надання інформації лікарю та пацієнту.

Вибір підходів до організації збуту продукції здійснюється з урахуванням аналізу конкурентного середовища, товарного портфеля емітента, прогнозування та планування обсягів збуту, а також інших маркетингових досліджень. Найбільш важливим завданням збуту є розширення долі ринку.

Для раціональної роботи системи збуту з урахуванням особливостей ринку, були визначені канали збуту та його суб'єкти (дистриб'юторські та аптечні мережі, госпітальний сегмент), організовано контроль каналів збуту, розроблено та введено в дію систему їх мотивацій та оцінки діяльності.

Логістика збуту планується відповідно до замовлень клієнтів з мінімальними витратами на складання товару, його упаковку, вантажно-розвантажувальні роботи та транспортування [55-58].

Для забезпечення економічної ефективності процесу продаж на підприємстві визначений та підтримується оптимальний обсяг запасів ГЛЗ, регулярно ведуться роботи по зменшенню кількості втрачених обсягів продажу внаслідок відсутності необхідних товарних запасів (дефектура), здійснюється економія коштів за рахунок оптимізації маршрутів доставки ГЛЗ та вантажомісткості транспортних засобів.

Просуванням продукції ПАТ НВЦ "Борщагівський ХФЗ" займається відділ регіональної торгівлі. Для роботи зі спеціалістами (лікарями, провізорами) працює мережа медпредставників, завданням яких є інформування спеціалістів відповідних регіонів та фірм-дистриб'юторів про нові лікарські засоби, випущені емітентом, формування позитивного іміджу підприємства, забезпечення впізнаваності продукції підприємства та здійснення зворотного зв'язку від лікарів до виробника [55-58].

Збут продукції відбувається через фірми - дистриб'ютори, на складах яких періодично проводяться аудити спеціалістами відділу управління якістю та відділу збуту емітента, для зведення до мінімуму ризику зниження якості продукції на етапі її реалізації та зберігання.

Обслуговування клієнтів відбувається з використанням ЕРР - системи, що функціонує на підприємстві. Всі операції купівлі-продажу між виробником та фірмами - дистриб'юторами здійснюються у відповідності до договорів.

Частка сировини (матеріалів, товарів, обладнання, комплектуючих та ін.), що імпортується, складає в середньому 56,4%, решта 43,6% закуповується на вітчизняному ринку.

ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» переважно імпортує фармацевтичні субстанції, допоміжні, пакувальні матеріали, обладнання, комплектуючі до нього та ін. з наступних країн: Словенія 26,7%, Італія 14,8%, Китай 11,6%, Німеччина 9,8%, Іспанія 9,2%, інші країни 27,9%.

Конкурентне середовище або ринок, на якому працює ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» у звітному році мав такі характеристики: за даними БД «Моріон» обсяг роздрібного сегмента фармацевтичного ринку України за 2022 р. склав 114 282 771,07 тис. грн., що на 6,4% менше, ніж 2021 р. та 920 219 997 уп., що на 21,9% менше ніж 2021 р. При цьому обсяг продажів українських виробників за 2022 р. в грошовому виразі знизився на 5,5% і склав 41 662 216,75 тис.грн., а в упаковках на 22,4% знизився та становив 598 167 052 уп. Необхідно зазначити, що у 2022 р. в порівнянні з 2021 р. частка вітчизняних виробників у грошовому виразі зросла (36,5%) [55-58].

Серед основних конкурентів ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» на вітчизняному та закордонному ринках можна відмітити таких, як ПАТ «Фармак», ПрАТ «ФФ Дарниця», корпорація «Артеріум», ПАТ «Київський вітамінний завод», фармацевтична компанія «Здоров'я», Фармацевтична корпорація «Юрія-Фарм», ТДВ «Інтерхім», Група компаній «Кусум», Асіпо (Швейцарія) та інші.

Серед основних вітчизняних конкурентів ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», за результатами роздрібних продаж в Україні у 2022 році, займає 9-ту позицію із показником в 1 447 457,33 тис. грн. Основними конкурентними перевагами підприємства є висока якість продукції, постійне оновлення портфелю підприємства та доступні ціни.

Постачальники основних видів сировини та матеріалів, що займають більше 10% у загальному обсязі постачання відсутні.

Частка суми доходу від реалізації продукції на території України склала 85,4%, інші 14,6% - 20 країн експорту.

Основний дохід ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» отримує від реалізації готових лікарських засобів. Номенклатура продукції, що виробляється на

підприємстві складає близько 130 найменувань. Інформація про обсяги виробництва та реалізації основних видів продукції надана у табл. 2.1.

За 2021 рік загальний обсяг виробництва готової продукції склав 49,3 млн. уп. на суму 2013,4 млн. грн..

Таблиця 2.1

Інформація про обсяги виробництва та реалізації основних видів продукції

№ з/п	Основні види продукції	Обсяг виробництва			Обсяг реалізованої продукції		
		у натуральній формі фізична одиниця виміру)	у грошовій формі (тис. грн)	у відсотках до всієї виробленої продукції	у натуральній формі (фізична одиниця виміру)	у грошовій формі (тис. грн)	у відсотках до всієї реалізованої продукції
2021 рік							
1	Препарати лікарські, що містять антибіотики	21466,8 тис.уп.	646491,7	31,4	20202,5 тис. уп.	492635,2	25,9
2	Препарати лікарські інші, що містять змішані чи незмішані продукти	27814,8 тис. уп.	1366851,3	66,3	26477,4 тис. уп.	1299819,6	68,3
2022 рік							
1	Препарати лікарські, що містять антибіотики	13 482,8 тис. уп.	359319,3	22,6	13 210,5 тис. уп.	292354,3	19,8
2	Препарати лікарські інші, що містять змішані чи незмішані продукти	22 263,1 тис. уп.	1216693,9	76,6	24 909,2 тис. уп.	1162305,8	78,8
2023 рік							
1	Препарати лікарські, що містять антибіотики	17474,8 тис. уп.	418799,1	27,8	16706,5 тис. уп.	340749,1	22,85
2	Препарати лікарські інші, що містять змішані чи незмішані продукти	25038,95 тис. уп.	1418099	71,45	25693,3 тис. уп.	1354708	73,55

Загальний обсяг реалізації готової продукції та покупних товарів у 2021 році склав 46,6 млн. уп. на суму 1792, 4 млн. грн.. За 2022 рік загальний обсяг виробництва готової продукції склав 35,7 млн. уп. на суму 1 576,1 млн. грн., що відповідно менше на 22,9% від попереднього року. Загальний обсяг реалізації готової продукції та покупних товарів у 2022 році склав 38,1 млн. уп., що на 18,3% менше ніж у попередньому році.

За 2023 рік загальний обсяг виробництва готової продукції склав 42,5 млн. уп. на суму 1 836,8 млн. грн., що відповідно більше на 16,6% від

попереднього року. Загальний обсяг реалізації готової продукції та покупних товарів у 2023 році склав 42,4 млн. уп., що на 11,2% більше ніж у попередньому році. Виконаний аналіз дозволяє зробити обґрунтований висновок про зменшення як об'ємів виробництва так і об'ємів продажу продукції ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» у 2022 році та збільшення наведених показників у 2023. Проте рівня виробництва та реалізації 2021 року досягнуто не було [55-58].

З метою подальшого аналізу фінансово-господарської товариства у табл. 2.2 наведемо необхідну інформацію.

Таблиця 2.2

Інформація про господарську та фінансову діяльність

ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ»

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	<u>2022</u> 2021	<u>2023</u> 2022	<u>2022</u> 2021	<u>2023</u> 2022
Вартість майна, тис. грн.	2410444	2628478	2856146	218034	227668	109,0	108,7
Вартість основних засобів, тис. грн.	1207427	1256735	1380486	49308	123751	104,1	109,8
Оборотні активи, тис. грн.	1064527	1158190	1419516	93663	261326	108,8	122,6
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1922279	1560574	1818903	-361705	258329	81,2	116,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	961190	835501	983428	-125689	147927	86,9	117,7
Операційні витрати, тис. грн.	1532414	1307934	1572984	-224480	265050	85,4	120,3
Чистий прибуток, тис. грн.	332026	254275	233786	-77751	-20489	76,6	91,9
Фонд оплати праці, тис. грн.	399 107	282 242	303 212	-116865	20970	70,7	107,4
Середньооблікова кількість працівників, осіб	872	779	682	-93,0	-97,0	89,3	87,5
Середньорічна заробітна плата 1-го працівника, грн.	45769,2	36231,3	44459,2	-9537,8	8227,9	79,2	122,7
Середньорічний виробіток 1-го працівника, тис. грн.	2204,4	2003,3	2667,0	-201,1	663,7	90,9	133,1
Фондовіддача ОВФ, грн./грн.	1,6	1,2	1,3	-0,4	0,1	78,0	106,1
Виграти на одиницю реалізованої продукції, грн./грн.	0,5	0,5	0,5	0,0	0,0	107,1	101,0
Рентабельність основних фондів, %	27,5	20,2	16,9	-7,3	-3,3	73,6	83,7
Рентабельність продукції, %	34,5	30,4	23,8	-4,1	-6,7	88,1	78,1
Коефіцієнт обіговості оборотних коштів, коеф.	1,8	1,3	1,3	-0,5	-0,1	74,6	95,1

Вартість майна, основних засобів та оборотних активів ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» мають тенденцію до зростання як у 2022 так і у 2023 роках.

Чистий дохід, собівартість продукції та операційні витрати у 2022 році мають від'ємні темпи приросту та додатні у 2023 році (рис. 2.1).

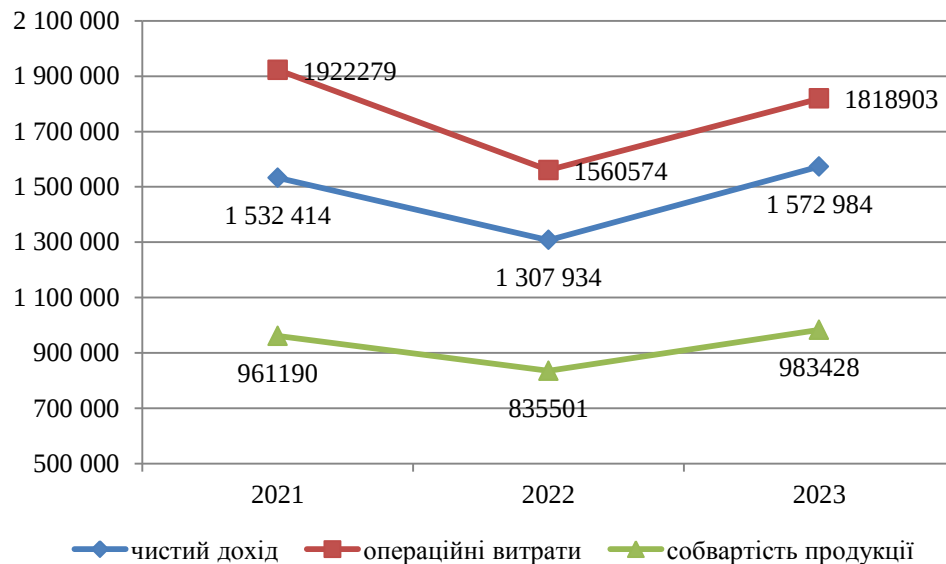

Рис. 2.1. Динаміка чистого доходу, собівартості продукції та операційних витрат ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», 2021-2023 роки

У досліджуваному періоді кількість працівників також має від'ємні темпи приросту. Середня кількість працівників у 2021 р. - 872 осіб. Чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу 22 особи. Фонд оплати праці складає 399 107 тис. грн. У порівнянні з минулим роком фонд оплати праці збільшився на 59 913 тис. грн.

Середня кількість працівників у 2022 р. - 779 особи. Чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу 17 осіб. Фонд оплати праці складає 282 242 тис. грн. У порівнянні з минулим роком фонд оплати праці зменшився на 116 865 тис. грн.

Середня кількість працівників у 2023 р. - 682 особи. Чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу 17 осіб. Фонд оплати праці: 303 212 тис. грн., збільшення на 20 970 тис. грн.

Наслідком зменшення працівників та зростання фонду заробітної плати є зростання заробітної плати одного працівника.

ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» повністю укомплектовано висококваліфікованим персоналом. Спеціалісти для компанії готуються на підприємстві у відповідності до генеральної стандартної операційної процедури С.30.01 «Управління кадрами». Тому середньорічний виробіток одного працівника достатньо високий та має позитивний темп приросту у 2023 році.

Витрати на одиницю виготовленої продукції за досліджуваний період є незмінними.

Від'ємні темпи приросту спостерігаються у розрахованих коефіцієнтних показниках. Це рентабельність основних фондів та продукції, коефіцієнт обіговості оборотних коштів. Така тенденція є негативною та виявляє наявність прихованих деструктивних процесів.

Оцінка фінансово-господарської діяльності ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» вимагає комплексного підходу та врахування різноманітних аспектів від фінансового аналізу до аудиту. Однак для загальної оцінки почнемо з структурно-динамічної оцінки активів товариства.

Активи товариства включають необоротні та оборотні активи. Загальний структурно-динамічний аналіз активів ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» проведений у табл. 2.3 та для більшої наочності показаний на рис. 2.2, рис. 2.3, рис. 2.4 та рис. 2.5.

Таблиця 2.3

Структурно-динамічний аналіз майна ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ»,
2021-2023 роки

Показники	2021 рік		2022 рік		2023 рік		Відносне відхилення, %	
	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	<u>2022</u> 2021	<u>2023</u> 2022
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Актив								
Необоротні активи	1 345 917	55,8	1470288	55,9	1436630	50,3	109,2	97,7
Оборотні	1 064 527	44,2	1158190	44,1	1419516	49,7	108,8	122,6
Всього майна	2 410 444	100	2628478	100	2856146	100	109,0	108,7

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Пасив								
Власний капітал	2 163 296	89,7	2432174	92,5	2601802	91,1	112,4	103,1
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	89 061	3,7	88751	3,4	93746	3,3	99,7	105,6
Поточні зобов'язання і забезпечення	158 087	6,6	107553	4,1	160598	5,6	68,0	149,3
Всього майна	2 410 444	100	2628478	100	2856146	100	109,0	108,7

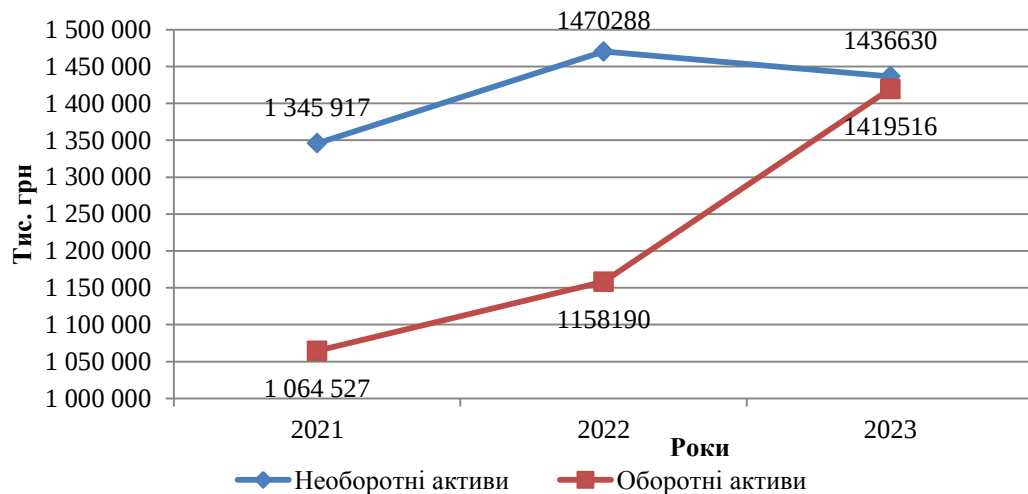

Рис. 2.2. Аналіз динаміки вартості складових активів ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», 2021-2023 роки

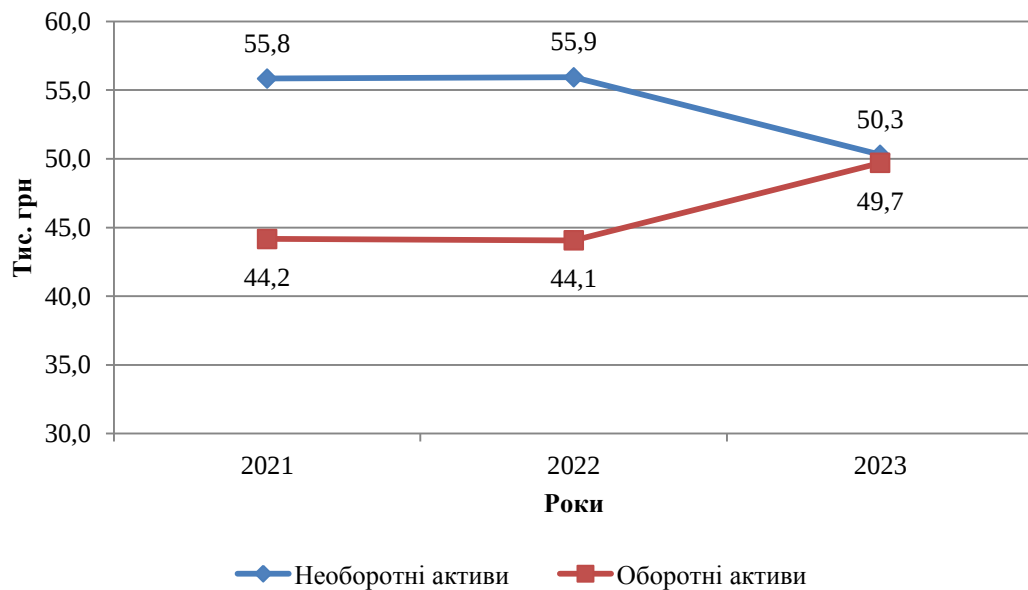

Рис. 2.3. Аналіз структури складових активів ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», 2021-2023 роки

Проаналізувавши їх, можемо констатувати наступне. У 2022 році відбувається збільшення як необоротних так і оборотних активів відповідно на 109,2% та 108,8%. У 2023 році відбувається зменшення необоротних активів на 2,3% та стрімкий ріст вартості оборотних активів на 22%.

Візуально розглядаючи структуру активів ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки, робимо висновок, що основною складовою у 2021-2022 роках є необоротні активи. Проте маємо відзначити, що у 2023 році різниця між необоротними та оборотними активами складає всього 0,6% на відміну від 11,7% у 2021 році. Тобто частка оборотних активів збільшилися.

Така динаміка змін співвідношення активів свідчить про зростання мобільності структури активів, що сприяє прискоренню оборотності коштів підприємства, та, відповідно зростання доходу.

Якщо досліджувати динаміку пасивів ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки, то ситуація тут наступна, рис. 2. .

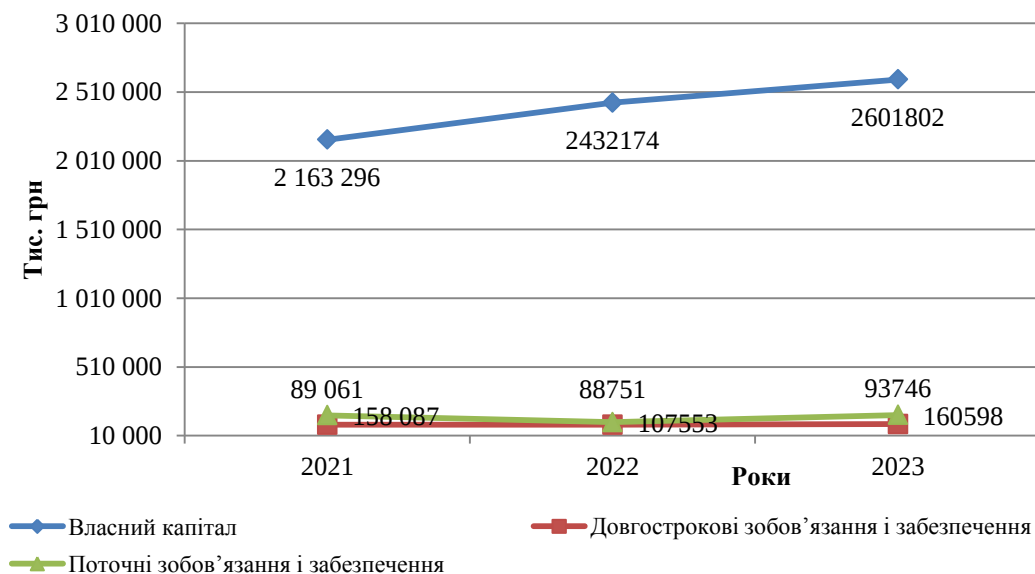

Рис. 2.4. Аналіз динаміки вартості складових пасивів ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», 2021-2023 роки

Пасиви ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» включають власний капітал, довгострокові зобов'язання та забезпечення, поточні зобов'язання та забезпечення.

Вартість пасивів зростає протягом 2021-2023 років. Власний капітал товариства у 2022 році зростає на 112,4% та у 2023 році на 107,0%. Довгострокові зобов'язання і забезпечення у 2022 році зменшуються на 0,3% та зростають у 2023 році на 105,6%. Поточні ж зобов'язання і забезпечення у 2022 році зменшуються до 68,0% у відношенні до попереднього аналогічного періоду та у 2023 році зростають на 149,3%.

Досліджуючи структуру пасивів ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки можемо констатувати наступне, рис. 2.5.

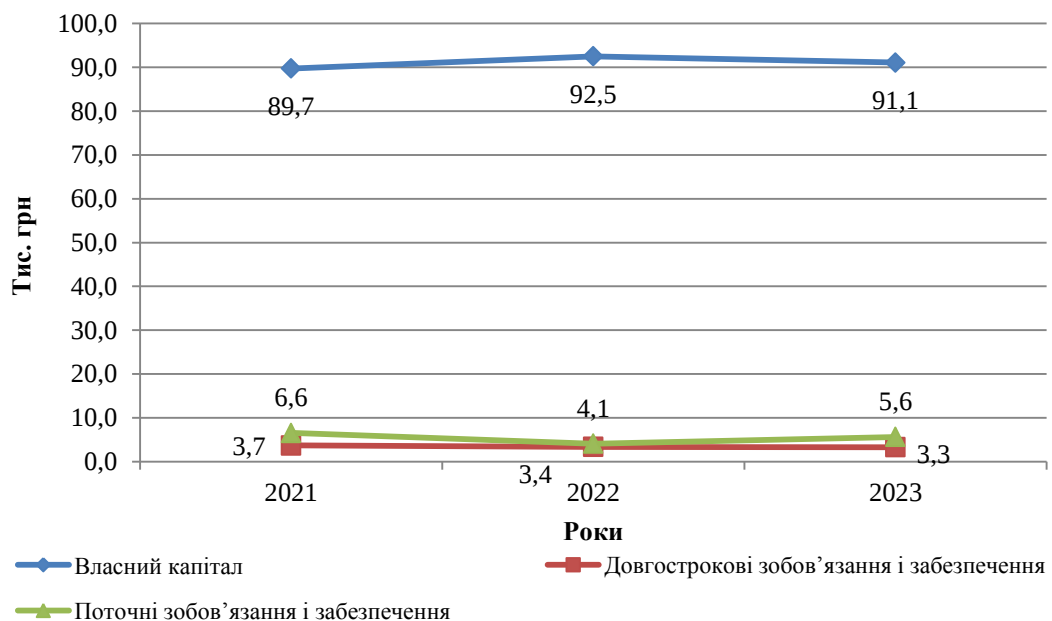

Рис. 2.5. Аналіз структури складових пасивів ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», 2021-2023 роки

Проаналізувавши дані, видно, що пасиви ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки це в основному власний капітал, який складає у 2021 році 89,7%, 92,5% у 2022 році та 91,1% у 2023 році. Така висока частка власного капіталу свідчить про значне перевищення балансової вартості активів підприємства над його зобов'язаннями, свідчить про ефективне управління структурою капіталу та про те, що товариство є незалежним від зовнішніх джерел фінансування.

2.2. Структурно-динамічний аналіз витрат товариства

Основна мета діяльності ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» - представництво та захист законних інтересів організацій роботодавців, які є членами об'єднання, як у економічній, соціально-трудовій та інших сферах. Також і у їх відносинах з різними сторонами соціального партнерства, які сприяють інтеграції та взаєморозумінню роботодавців медичної та мікробіологічної галузі України. Здійснення цієї мети є реальним лише за досягнення позитивного росту основного показника бізнес-діяльності підприємства - прибутку.

Як відомо величина прибутку формується в залежності від отриманих доходів та здійснених витрат. Саме тому обґрунтоване управління витратами та їх контроль на підприємстві – це знаряддя досягнення позитивного економічного результату. Потрібно відзначити, що управління витратами – це не тільки визначення заходів щодо їх зниження. Воно спрямоване на регулювання більш ефективного процесу формування витрат виробництва і реалізації продукції. Метою такого управління є максимізації прибутку і рентабельності підприємства. Аналіз динаміки фінансових результатів ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки виконаємо на підставі звітів за 2021-2023 роки (табл. 2.4).

Таблиця 2. 4

Аналіз формування фінансового результату ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», 2021-2023 роки

Склад витрат	Роки, тис. грн.			Абсолютне відхилення тис. грн.		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	<u>2022</u> 2021	<u>2023</u> 2022	<u>2022</u> 2021	<u>2023</u> 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1922279	1560574	1818903	-361705	258329	81,2	116,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	961190	835501	983428	-125689	147927	86,9	117,7

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8
Валовий: прибуток	961089	725073	835475	-236016	110402	75,4	115,2
Інші операційні доходи	22673	58755	42673	36082	-16082	259,1	72,6
Адміністративні витрати	147515	126852	151445	-20663	24593	86,0	119,4
Витрати на збут	342647	263313	333993	-79334	70680	76,8	126,8
Інші операційні витрати	81062	82268	104118	1206	21850	101,5	126,6
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	412538	311395	288592	-101143	-22803	75,5	92,7
Інші доходи	23	119	816	96	697	517,4	685,7
Інші витрати	2836	4	19	-2832	15	0,1	475,0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	409723	311510	289389	-98213	-22121	76,0	92,9
Витрати (дохід) з податку на прибуток	77697	57235	55603	-20462	-1632	73,7	97,1
Чистий фінансовий результат: прибуток	332026	254275	233786	-77751	-20489	76,6	91,9

Аналіз даних звітності дозволяє зробити висновки, що ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» має негативну динаміку зменшення досягнутих фінансових результатів – чистого прибутку (рис. 2.6).

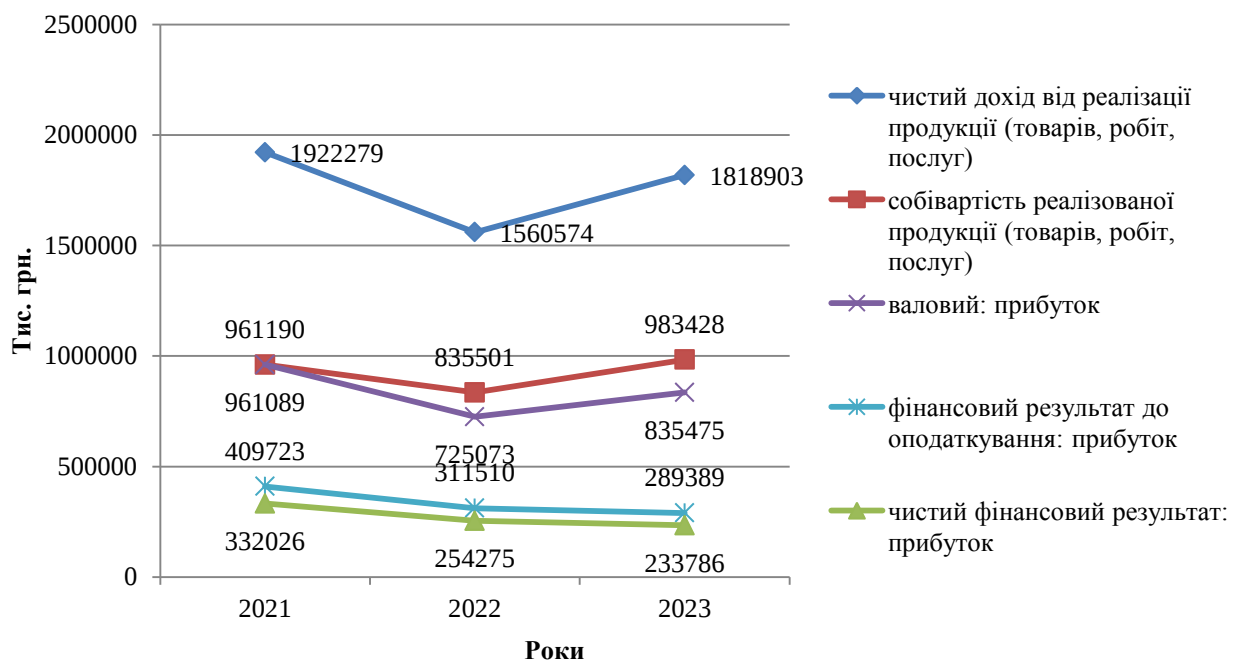

Рис. 2.6. Динаміка змін фінансового результату ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки

Попри те, що у 2023 році відбувається збільшення чистого доходу на 116,6%, собівартості продукції на 117,7%, валовий прибуток збільшується на 115,2%. Найбільш суттєвий вплив на зменшення результату від операційної діяльності мають адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати, які у 2022 році зменшуються за основними статтями та зростають у 2023 році. В результаті фінансовий результат від операційної діяльності, прибуток, зменшився з 412538 тис. грн. у 2021 році до 288592 тис. грн. у 2022 році, тобто на 101143 тис. грн. і становив 75,5%. У 2023 році зменшення фінансового результату від операційної діяльності продовжується і він становить 92,7%, сума зменшується на 22803 тис. грн.

Таблиця 2.5

Динаміка доходів від основних видів діяльності
ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», 2021-2023 роки

Статті балансу	Роки					
	2021		2022		2023	
	тис грн.	част-ка, %	тис грн.	част-ка, %	тис грн.	част-ка, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1922279	98,8	1560574	96,4	1818903	97,7
Інші операційні доходи	22673	1,2	58755	3,6	42673	2,3
Інші доходи	23	0,0	119	0,0	816	0,0
Всього доходів	1944975	100,0	1619448	100,0	1862392	100,0

Чистий дохід від реалізації продукції становить майже 100%, інші операційні доходи мають найбільше значення 3,6% у 2022 році, інші доходи менше 0,1%. Аналіз даних звітності засвідчив, що протягом 2021-2023 років ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» мало негативну тенденцію до зменшення власних фінансових результатів у 2022 році та позитивну у 2023 році.

Доходи від основних видів діяльності товариства включають наступні статті (табл. 2). Протягом 2021-2023 років основна стаття доходу це реалізація готової продукції. У 2022 році відбувається зниження частки реалізації готової продукції з 95,6% до 94,5%, і вона становить 80,22% у порівнянні з попереднім аналогічним періодом. У 2023 році цей показник зростає до 95,3% і становить 117,6% у відношенні до 2022 року.

Зменшення частки від реалізації готової продукції зумовлено збільшенням частки доходу від реалізації товарів на 106,6% (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Доходи від основних видів діяльності

ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки

Статті балансу	2021 рік		2022 рік		2023 рік		Відносне відхилення, %	
	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	<u>2022</u> 2021	<u>2023</u> 2022
Реалізація готової продукції	1838497	95,6	1474 437	94,5	1733220	95,3	80,2	117,6
Реалізація товарів	71837	3,7	76549	4,9	74858	4,1	106,6	97,8
Реалізація послуг їдальні	10180	0,5	9428	0,6	9584	0,5	92,6	101,7
Реалізація робіт та послуг	1 765	0,1	160	0,0	1 241	0,1	9,1	775,6
Всього	1 922279	100	1 560574	100	1818903	100	81,2	116,6

Перейдемо до аналізу формування витрат ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Аналіз формування витрат ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки

Статті балансу	2021 рік		2022 рік		2023 рік		Відносне відхилення, %	
	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	<u>2022</u> 2021	<u>2023</u> 2022
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	961190	62,6	835501	63,9	983428	62,5	86,9	117,7
Адміністративні витрати	147515	9,6	126852	9,7	151445	9,6	86,0	119,4
Витрати на збут	342647	22,3	263313	20,1	333993	21,2	76,8	126,8
Інші операційні витрати	81062	5,3	82268	6,3	104118	6,6	101,5	126,6
Інші витрати	2836	0,2	4	0,0	19	0,0	0,1	475,0
Всього витрат	1535250	100	1307938	100,0	1573003	100,0	85,2	120,3

Виконаний аналіз формування витрат ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» дає можливість зробити висновок, що основна частка витрат це собівартість продукції. Так, у 2021 році вона складала 62,6%, у 2022 році 63,9% та у 2023 році – 62,5%.

Інші найбільш вагомні витрати це витрати на збут. Відповідно 22,3%, 20,1% та 21,2% за роками. При цьому собівартість реалізації за основними видами діяльності товариства включає наступні статті (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Собівартість реалізованої продукції за основними видами

ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки

Статті балансу	2021 рік		2022 рік		2023 рік		Відносне відхилення, %	
	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	тис. грн.	ПВ, %	<u>2022</u> 2021	<u>2023</u> 2022
Собівартість реалізованої готової продукції	890 445	92,6	760 836	91,1	910 445	92,6	85,4	119,7
Собівартість товарів	61 381	6,4	66 132	7,9	63 541	6,5	107,7	96,1
Собівартість послуг їдальні	9 364	1,0	8 533	1,0	9 442	1,0	91,1	110,7
Всього	961 190	100	835 501	100	983 428	100	86,9	117,7

Основний вид собівартості реалізованої продукції це собівартість реалізованої готової продукції. Її частка у 2021 році 92,6%, дещо знижується у 2022 році до 91,1% та знову зростає у 2023 році до 92,6%. Зниження частки відбувається за рахунок збільшення частки собівартості товарів до 7,9% з 6,4% у 2021 році.

Отже, ключовими факторами, які вплинули на отримання чистого доходу є не тільки збільшення вартості чистого доходу чи собівартості, а й темпи їх приросту (рис. 2.7, рис. 2.8).

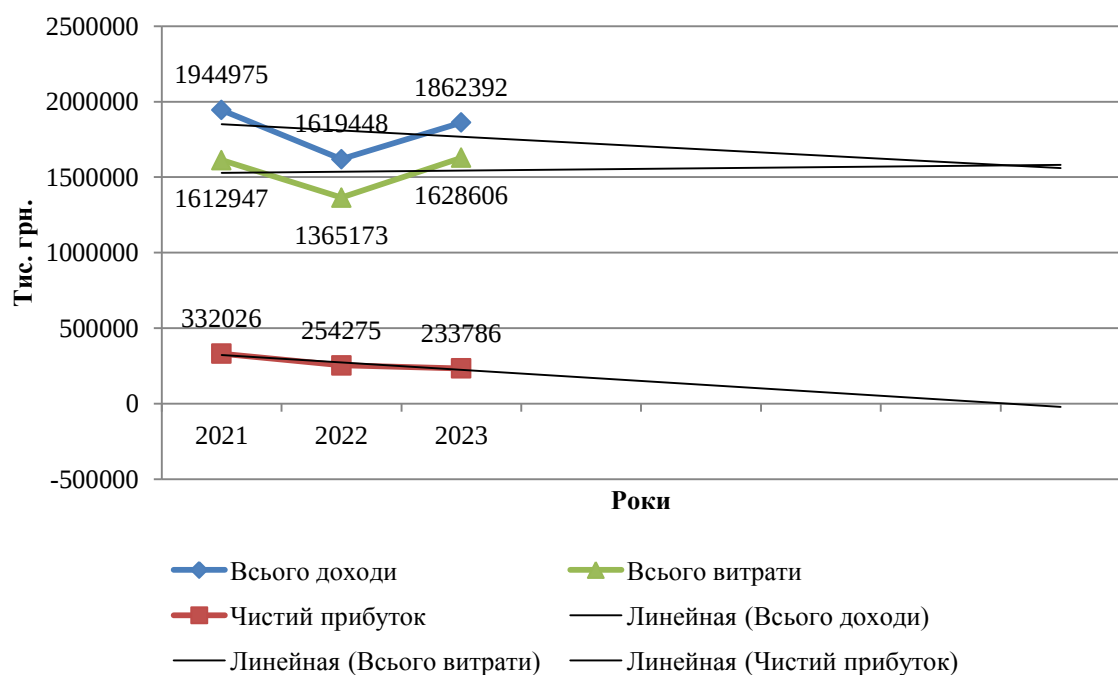

Рис. 2.7. Динаміка змін доходів, витрат та чистого прибутку ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», 2021-2023 роки

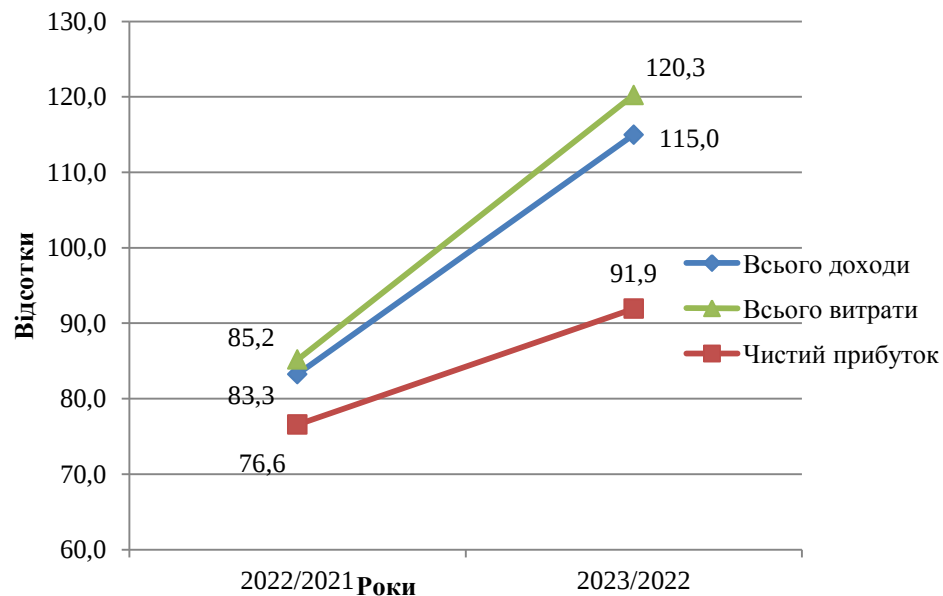

Рис. 2.8. Темпи приросту доходів, витрат та чистого прибутку ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», 2021-2023 роки

Аналіз звітності засвідчив, що протягом 2021-2023 років не має стабільної тенденції змін основних показників. Попри те, що у 2022 році темпи зменшення чистого доходу відрізняються від темпів зниження витрат лише на 1,9%, темпи збільшення витрат у 2023 році складають 5,3% у відношенні до темпів зростання чистого доходу, що й призводить до постійного зменшення чистого прибутку. Підсумовуючи, можемо зробити висновок, у разі не впровадження ефективних методів управління витратами ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» в найближчі періоди може стати збитковим.

Далі детальніше розглянемо структуру елементів витрат ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» виконаємо їх розподіл на постійні та змінні.

Класифікацію витрат на постійні і змінні використовують як у вітчизняній, так і у зарубіжній практиці господарювання для визначення величини непродуктивних постійних витрат, та для розрахунків економічної ефективності роботи підприємств. Зі зміною обсягів виробництва продукції змінюються одні види витрат, а інші види залишаються незмінними. Задля ефективного управління витратами важливо знати, як вони змінюються або залишаються постійними стосовно певної діяльності.

Розподіл витрат на постійні та змінні за елементами собівартості реалізації ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки виконаємо в (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Розподіл витрат на постійні та змінні за елементами собівартості реалізації
ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки

Стаття витрат \ Вид витрат	Постійні витрати	Змінні витрати	Постійні витрати	Змінні витрати	Постійні витрати	Змінні витрати
Сировина та матеріали		655 251		605 008		682 926
Оплата праці та відповідні нарахування		236 366		186 845		229 926
Амортизація основних засобів та нематеріальних активів	74 466		86 146		87 602	
Товари для перепродажу	68 129		73 604		57 828	
Інші витрати	2 082		9 785		6 414	
Зміни в залишках запасів	-75 104		-125 887		-81 268	
Всього змінних, постійних витрат	69 573	891 617	43 648	791 853	70 576	912 852
Всього		961 190		835 501		983428

Розподіл витрат на постійні та змінні за елементами адміністративних витрат ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки виконаємо в (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Розподіл витрат на постійні та змінні за елементами адміністративних витрат
ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки

Стаття витрат \ Вид витрат	Постійні витрати	Змінні витрати	Постійні витрати	Змінні витрати	Постійні витрати	Змінні витрати
Оплата праці та відповідні нарахування	83 549		64 753		79 307	
Консультаційні послуги	21 403		24 944		29 780	
Амортизація основних засобів та нематеріальних активів	9665		4 478		5 492	
Поточний ремонт та утримання основних засобів		9 945		10 304		12 104
Транспорт і відрядження	7 633		8 357		7 248	
Послуги банку	2 393		1 443		2 881	
Податки і збори	1 695		1 543		1 712	
Зв'язок та комунікація	1 872		1 715		1 892	
Представницькі витрати	1 957		2 017		2 584	
Інші адміністративні витрати	7 403		7 298		8 445	
Всього змінних, постійних витрат	137 570	9 945	116 548	10 304	139 341	12 104
Всього		147 515		126 852		151445

До складу адміністративних витрат в частині витрат на транспорт і відрядження входять витрати на оплату праці та відповідні нарахування, а також амортизація основних засобів. Суми вищевказаних витрат наведені нижче (табл. 2.11):

Таблиця 2.11

Витрати на оплату праці в частині витрат на транспорт і відрядження

ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки

Склад витрат	Роки, тис. грн.			Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	<u>2022</u> 2021	<u>2023</u> 2022
Оплата праці та відповідні нарахування	2 265	1 899	2040	83,8	107,4
Амортизація основних засобів та нематеріальних активів	758	1 312	1583	173,1	120,7

Розподіл витрат на постійні та змінні за елементами витрат на збут ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки виконаємо в (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Розподіл витрат на постійні та змінні за елементами витрат на збут

ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки

Стаття витрат \ Вид витрат	Постійні витрати	Змінні витрати	Постійні витрати	Змінні витрати	Постійні витрати	Змінні витрати
Маркетингові послуги		110 186		89 344		113 326
Оплата праці та відповідні нарахування		107457		54447		69062
Витрати на рекламу	54 916		48 678		61 744	
Витрати на збут медпрепаратів	46 470		48 057		62 957	
Витрати представництв за кордоном та на території України		14 126		9460		13793
Інформаційні послуги та послуги користування базами даних		3 176		8 830		7 093
Транспорт і відрядження	2 282		730		951	
Амортизація основних засобів та нематеріальних активів	2 220		810		1253	
Поточний ремонт та утримання основних засобів	1 400		1 699		2 456	
Інші витрати на збут	414		1 258		1 358	
Всього змінних, постійних витрат	107 702	234 945	101 232	162 081	130 719	203 274
Всього		342 647		263 313		333993

До складу витрат на збут в частині витрат на збут медпрепаратів входять витрати на оплату праці та відповідні нарахування.

Суми вищевказаних витрат наведені нижче (табл. 2.13):

Таблиця 2.13

Витрати на оплату праці в частині витрат на збут медпрепаратів

ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки

Склад витрат	Роки, тис. грн.			Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	<u>2022</u> 2021	<u>2023</u> 2022
Оплата праці та відповідні нарахування	9 704	6 555	7042	67,5	107,4
Амортизація основних засобів та нематеріальних активів	2 883	4 530	5466	157,1	120,7

Розподіл витрат на постійні та змінні за елементами інших витрат операційної діяльності ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки виконаємо в (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

Розподіл витрат на постійні та змінні за елементами інших витрат операційної діяльності ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки

Стаття витрат \ Вид витрат	Постійні витрати	Змінні витрати	Постійні витрати	Змінні витрати	Постійні витрати	Змінні витрати
Витрати на дослідження та розробку препаратів	15 905		8860		15035	
Внески до недержавного пенсійного фонду	13 241		9864		13264	
Утримання їдальні		10 817		10037		12417
Благодійна допомога	10 461		19741		22654	
Собівартість реалізації виробничих запасів		8 873		3643		6529
Збиток від реалізації іноземної валюти та втрати від операційної курсової різниці		8 667		13775		14133
Лікарняні виплати		5 508		5315		6281
Втрати від псування цінностей		3 193		2696		3152
Сумнівні та безнадійні борги		522		6026		7465
Інші витрати		3 875		2311		3188
Всього змінних, постійних витрат	39 607	41 455	38 465	43 803	50 953	53 165
Всього		81 062		82 268		104 118

До складу витрат на дослідження та розробки, входять витрати на оплату праці та відповідні нарахування, а також амортизація основних засобів. Суми таких витрат в складі інших операційних витрат наведені нижче (табл. 2.15):

Таблиця 2.15

Витрати на оплату праці та відповідні нарахування у складі витрат на дослідження

Склад витрат	Роки, тис. грн.			Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	<u>2022</u> 2021	<u>2023</u> 2022
Оплата праці та відповідні нарахування	6 877	3 016	3240	43,9	107,4
Амортизація основних засобів та нематеріальних активів	145	36	43	24,8	120,7

До складу витрат на утримання їдальні входять витрати на оплату праці та відповідні нарахування, а також амортизація основних засобів. Суми таких витрат в складі інших операційних витрат наведені нижче (табл. 2.16):

Таблиця 2.16

Витрати на оплату праці в складі витрат на утримання їдальні

Склад витрат	Роки, тис. грн.			Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	<u>2022</u> 2021	<u>2023</u> 2022
Оплата праці та відповідні нарахування	7 968	6 811	7317	85,5	107,4
Амортизація основних засобів та нематеріальних активів	841	1 045	1261	124,3	120,7

Фінансові витрати, відсотки за кредитами, наявні лише у 2021 році та складають 2 тис. грн. Ставка податку на прибуток в Україні в 2022 та 2021 роках – 18%. Основні компоненти витрат з податку на прибуток за роки, що закінчились 31 грудня 2021, 2022 та 2023 років:

Таблиця 2.17

Основні компоненти витрат з податку на прибуток
ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки

Склад витрат	Роки, тис. грн.			Абсолютне відхилення, тис. грн.		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	<u>2022</u> 2021	<u>2023</u> 2022	<u>2022</u> 2021	<u>2023</u> 2022
Поточний податок на прибуток	70982	59666	52090	11316	-18892	119,0	73,4
Відстрочений податок на прибуток	62431	4342	32504	58089	-29927	1437,8	52,1
Витрати з податку на прибуток, відображені у звіті про сукупний дохід	57235	75324	55603	-18 089	-1632	76,0	97,1

Результати аналізу розподілу витрат ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» на постійні та змінні за структурними елементами зведемо у табл. 2.18.

Таблиця 2.18

Розподіл витрат ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» на постійні та змінні за структурними елементами за 2021-2023 роки

Стаття витрат \ Вид витрат	2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	Постійні витрати	Змінні витрати	Постійні витрати	Змінні витрати	Постійні витрати	Змінні витрати
За елементами:	69 573	891 617	43 648	791 853	70 576	912 852
- собівартості реалізації						
- адміністративних витрат	137 570	9 945	116 548	10 304	139 341	12 104
- витрат на збут	107 702	234 945	101 232	162 081	130 719	203 274
- інших витрат операційної діяльності	39 607	41 455	38 465	43 803	50 953	53 165
Всього за елементами собівартості реалізації, адміністративних витрат, витрат на збут, інших витрат операційної діяльності	354 452	1177962	299 893	1008041	391589	1181395
Всього витрат операційної діяльності		1532414		1307934		1572984
Інші (прибутки/збитки), чиста сума		2836		4		19
Фінансові витрати		2		0		0
Витрати з податку на прибуток		75 324		57 235		55 603
Всього витрат	354 452	1177962	299 893	1008041	391589	1181395
Витрати всього		1610574		1365173		1628606

Аналізуючи результати дослідження, можемо зробити висновки, про те, що змінні витрати на ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» це матеріальні витрати, витрати на виплати працівникам та послуги, що включені до собівартості товарів (продукції). За 2021-2023 роки зміна залишків запасів має від'ємне значення. Фінансові витрати товариства відсутні. Витрати з податку на прибуток у 2021-2023 роках зменшуються, що беззаперечно має позитивний вплив на отримання чистого прибутку. Вцілому ж у 2022 році відбувається зменшення як постійних так і змінних витрат (рис. 2.9). Постійні витрати зменшуються на 54559 тис. грн., змінні на 169921 тис. грн. 2023 рік відзначається зростанням витрат, постійні витрати зростають на 91696 тис. грн. та змінні витрати збільшуються на 173354 тис. грн. Найбільш вагомий вплив на зростання змінних витрат мають витрати за елементами собівартості реалізації, це 12099 тис. грн. у 2023 році, що становить 69,8% від усіх статей витрат.

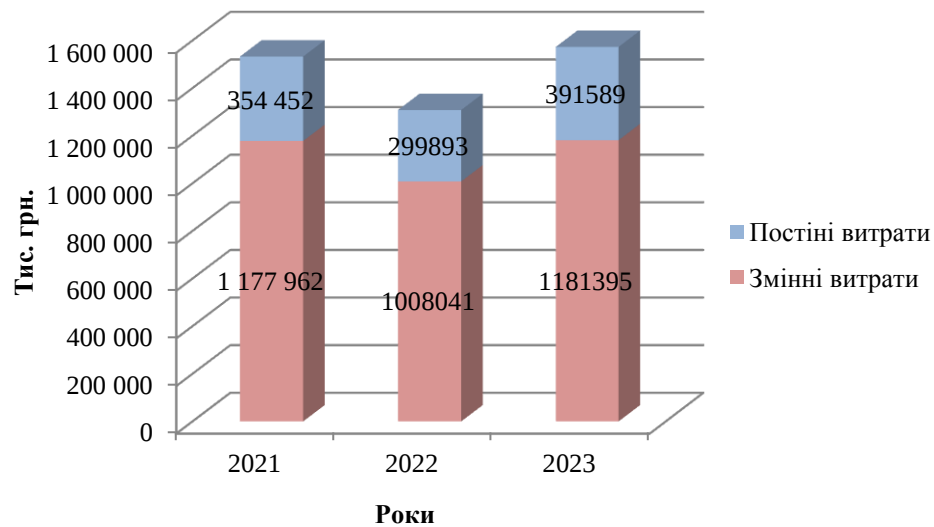

Рис. 2.9. Динаміка зміни постійних та змінних витрат ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», 2021-2023 роки

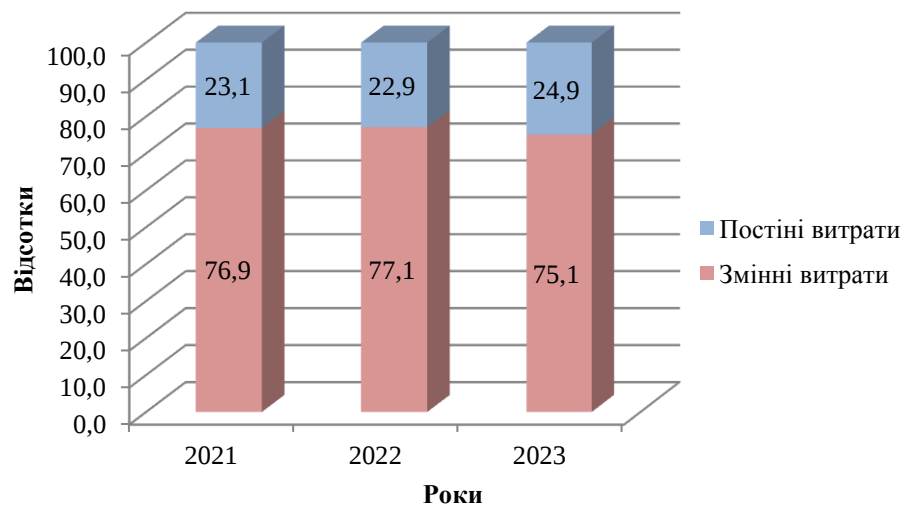

Рис. 2.10. Темпи приросту постійних та змінних витрат ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», 2021-2023 роки

Аналіз отриманих результатів розрахунків, наведений на рис. 2.10, показує що частка змінних витрат у 2022 році збільшується всього на 0,2% та становить 77,1%. Відповідно відбувається зменшення постійних витрат, якщо у 2021 році їхня частка становила 23,1%, у 2022 році 22,9%. 2023 рік відзначається подальшим зменшенням частки постійних витрат, на 2,0%, та відповідно зменшенням частки постійних витрат до 24,9%. Така зміна забезпечується, в першу чергу, збільшенням частки витрат на збут.

Розглянемо також структуру та динаміку витрат на оплату праці працівників ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки. Структура витрат на оплату праці працівників наведена нижче (табл. 2.19).

Таблиця 2.19

Структура витрат на оплату праці працівників
ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки

Склад витрат	Роки, тис. грн.			Абсолютне відхилення тис. грн.		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	<u>2022</u> 2021	<u>2023</u> 2022	<u>2022</u> 2021	<u>2023</u> 2022
Оплата праці	395 203	282 242	303212	-112 961	20 970	71,4	107,4
Нарахування на оплату праці	80 419	59 139	63068	-21 280	3 929	73,5	106,6
Всього	475 622	341 381	366280	-134 241	24 899	71,8	107,3

Як відомо, витрати на оплату праці це саме оплата праці та нарахування на неї. Як було відмічено в табл. 2.2, середньооблікова кількість працівників ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки має негативну тенденцію до зменшення. У відповідності до зменшення працівників у 2022 році відбувається і зменшення витрат на оплату праці та зменшення нарахувань на неї. Попри зменшення середньооблікової кількості працівників у 2023 році, витрати на заробітну плату збільшуються на 20970 тис. грн., становлять 107,4%. Така динаміка витрат на оплату праці підтверджує збільшення середнього розміру заробітної плати одного працівника.

Важлива умова прибуткової діяльності ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» це досягнення найбільш оптимальної величини витрат на виробництво та необхідні дослідження. Як наслідок – зростання конкурентоздатності на ринку медичних препаратів та гарантія довгострокового економічного зростання. В першу чергу важливим є не кількість витрат а їх ефективність. Зменшення витрат та збільшення ефективності їх застосування гарантує стабільність функціонування товариства в дуже складних на сьогодні умовах господарювання. Використання витрат визначає ефективність діяльності самого товариства, тобто впровадження сучасних методів раціонального їх застосування задля отримання максимально можливого високого результату.

2.3. Коефіцієнтна оцінка ефективності витрат товариства

Забезпечення прибутковості, стабільності та конкурентоспроможності в умовах динамічно-змінного економічного середовища є можливим не лише завдяки контролю величини витрат, що здійснюються товариством, а, і в першу чергу, завдяки ефективності їх використання. Саме тому виконаємо аналіз ефективності витрат ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки та результати розрахунків подамо у табл. 2.20. Для цього розрахуємо наступні коефіцієнти, що характеризують ефективність витрат. Це коефіцієнт покриття та коефіцієнт окупності операційних витрат, коефіцієнт покриття та коефіцієнт окупності сукупних витрат, рентабельність операційних та сукупних витрат, валова рентабельність чистого доходу (рис. 2.20)

Таблиця 2.20

Аналіз ефективності витрат ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки

Статті	Роки			Відхилення			
				абсолютне		відносне, %	
	2021	2022	2023	<u>2022</u> 2021	<u>2023</u> 2022	<u>2022</u> 2021	<u>2023</u> 2022
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1922279	1560574	1818903	-361705	258329	81,2	116,6
Валовий прибуток, тис. грн.	961089	725073	835475	-236016	110402	75,4	115,2
чистий прибуток, тис. грн.	332026	254275	233786	-77751	-20489	76,6	91,9
Операційні витрати, тис. грн.	1 526 438	1 307 934	1 572 984	-218504	265050	85,7	120,3
Загальні витрати, тис. грн.	1612947	1365173	1628606	-247774	263433	84,6	119,3
Коефіцієнт покриття операційних витрат	125,93	119,3	115,6	-6,6	-3,7	94,7	96,9
Коефіцієнт окупності операційних витрат	79,41	83,8	86,5	4,4	2,7	105,5	103,2
Коефіцієнт покриття сукупних витрат	119,2	114,3	111,7	-4,9	-2,6	95,9	97,7
Коефіцієнт окупності сукупних витрат	83,9	87,5	89,5	3,6	2,1	104,3	102,4
Рентабельність операційних витрат	21,75	19,44	14,86	-2,3	-4,6	89,4	76,4
Рентабельність сукупних витрат	20,59	18,63	14,35	-2,0	-4,3	90,5	77,1
Валова рентабельність чистого доходу	50,0	46,5	45,9	-3,5	-0,5	92,9	98,9

Для більш швидкого розуміння динаміки розрахованих коефіцієнтів покажемо їх на рис. 2.11.

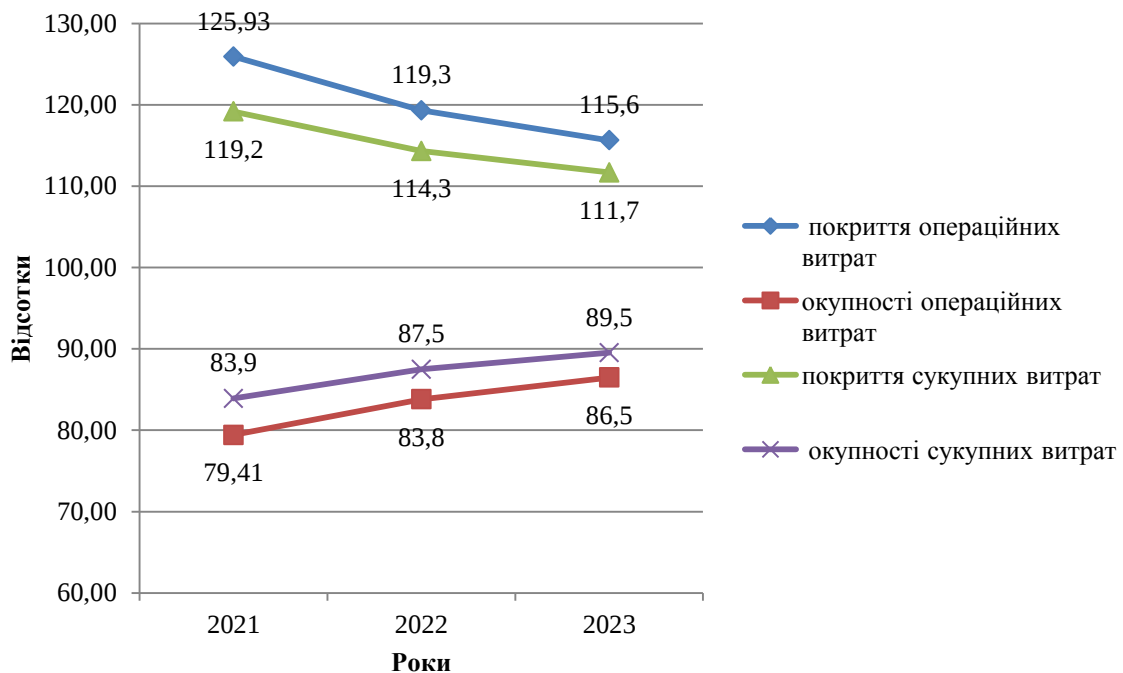

Рис. 2.11. Аналіз покриття та окупності загальних та операційних витрат ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», 2021-2023 роки

ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» у 2021 році за рахунок 1 грн. операційних витрат створювало валової продукції на 1,26 грн., у 2022 році цей показник зменшується до 1,19 грн., і у 2023 році відбувається подальше зменшення до 1,16 грн., така динаміка даного показника є негативною.

При цьому на 1 грн. операційних витрат ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» у 2021 році створює 0,84 грн. чистого доходу, у 2022 році 0,87 грн. та у 2023 році 0,89 грн., така динаміка розрахованого показника є позитивною.

ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» у 2021 році за рахунок 1 грн. сукупних витрат створювало валової продукції на 1,19 грн., у 2022 році цей показник зменшується до 1,14 грн., і у 2023 році відбувається подальше зменшення до 1,11 грн., така динаміка досліджуваного показника є негативною.

При цьому на 1 грн. сукупних витрат ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» у 2021 році створює 0,79 грн. чистого доходу, у 2022 році 0,83 грн. та у 2023 році 0,86 грн., така динаміка розрахованого показника є позитивною.

Аналізуючи розраховані показники, можемо сказати, що ефективність операційних витрат є вищою ніж ефективність сукупних витрат оскільки отримання чистого доходу за їх рахунок є вищим. Підтвердити даний висновок можемо за посередництвом розрахованих показників рентабельності динаміку яких покажемо на рис. 2.12.

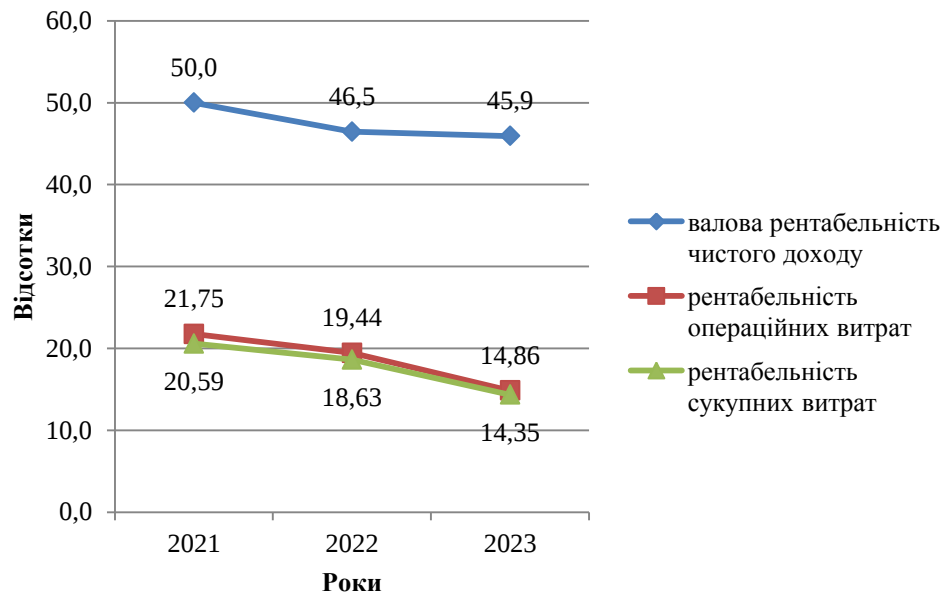

Рис. 2.12. Аналіз рентабельності чистого доходу, загальних та операційних витрат ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», 2021-2023 роки

Загально відомо, що чим вищий показник рентабельності тим успішнішою є господарська діяльність будь-якого підприємства. Нажаль на рис. 2.12 ми спостерігаємо наступне.

Валова рентабельність чистого доходу, яка означає скільки товариство отримує валового прибутку з 1 грн. чистого доходу, знижується. Так у 2022 році це зниження відбулося на 3,5 одиниці та у 2023 році темпи зниження сповільнилися та становили 0,5 одиниці.

Рентабельність операційних та сукупних витрат дає змогу оцінити величину та динаміку прибутку з 1 грн. операційних чи сукупних витрат. Розраховані показники рентабельності як операційних так і сукупних витрат зменшуються, у 2022 році на 2,3 одиниці та 2,0 одиниці та у 2023 році на 4,6 одиниці та на 4,3 одиниці відповідно за видом витрат.

Окрім розрахованих вище коефіцієнтів оцінки ефективності витрат застосовуються також і інші показники, які розраховуються на підставі аналізу фінансової звітності - балансу та звіту про фінансові результати, окремі з них, які є актуальними для ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» наведено в (табл. 2.21).

Таблиця 2.21

Показники оцінки ефективності витрат

Показник	Методика розрахунку показника	Економічний зміст показника
Коефіцієнт ефективності постійних витрат	Валова продукція / (Адміністративні витрати (+) Витрати на збут)	Скільки валової продукції створює одна грн постійних витрат
Коефіцієнт ефективності змінних витрат	Валова продукція / (Операційні витрати (-) Адміністративні витрати (-) Витрати на збут)	Скільки валової продукції створює одна грн змінних витрат
Коефіцієнт покриття витрат на збут	Чистий дохід / (Витрати на збут)	Скільки чистого доходу формує одна грн витрат на збут
Коефіцієнт окупності витрат на збут	Витрати на збут / Чистий дохід	Які витрати на збут несе підприємство, щоб одержати одну грн чистого доходу
Коефіцієнт навантаження витрат на збут	Операційні витрати / Витрати на збут	Рівень навантаження операційних витрат на одну грн витрат на збут
Валова рентабельність (прибутковість) виробничих витрат	Валовий прибуток (збиток) / Собівартість реалізованої продукції	Скільки одержує підприємство валового прибутку з однієї грн виробничих витрат (змінних)

У табл. 2.22 виконаємо їх розрахунок для ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки.

Таблиця 2.22

Показники оцінки ефективності витрат для ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки

Показник	Роки		
	2021	2022	2023
Коефіцієнт ефективності постійних витрат	1,96	1,86	1,72
Коефіцієнт ефективності змінних витрат	0,93	0,79	0,77
Коефіцієнт покриття витрат на збут	5,61	5,93	5,45
Коефіцієнт окупності витрат на збут	0,18	0,17	0,18
Коефіцієнт навантаження витрат на збут	4,45	4,97	4,71
Валова рентабельність (прибутковість) виробничих витрат	99,99	86,78	84,96

Розраховані коефіцієнти оцінки ефективності витрат мають негативну тенденцію до зниження, що підтверджує висновок про погіршення фінансово-економічної діяльності товариства.

Комплексно оцінити такі складові діяльності як фінансову, кадрову, маркетингову та виробничу ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» та виявити найбільш проблемні з них, дозволяє система BSC.

Умовою правильності розрахунків є відібрані показники які виступають стимуляторами, тобто підвищення їх значення оцінюється як позитивне явище [13, 15]. У табл. 2.23 проведемо оцінку діяльності ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за системою визначених збалансованих показників, для цього розрахуємо відносні показники, які характеризують фінансову та виробничу діяльність ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» (табл. 2.24).

Таблиця 2.23

Розрахунок відносних показників, що характеризують фінансову та виробничу діяльність ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки

Показники	Роки		
	2021	2022	2023
Вихідні дані			
Чистий дохід, тис. грн.	1922279	1560574	1818903
Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	2 146 534	2290702	2526312
Знос основних засобів, тис. грн.	939 107	1033967	1145826
Основні засоби, залишкова вартість, тис. грн.	1 207 427	1256735	1380486
Власний капітал, тис. грн.	2 163 296	2432174	2601802
Грошові кошти, тис. грн.	95 557	71939	294115
Всього поточних зобов'язань, тис. грн.	158 087	107553	160598
Всього зобов'язань та капіталу, тис. грн.	2 410 444	2628478	2856146
Розраховані коефіцієнти			
Коефіцієнт автономії	0,90	0,93	0,91
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,60	0,67	1,83
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,11	0,08	0,1
Рентабельність основних засобів	1,59	1,24	1,32
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,44	0,45	0,45
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,56	0,24	0,25

Залежно від ступеню впливу факторів на формування результатів діяльності ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» найвищу пріоритетність в оцінці

Таблиця 2.24

Оцінка діяльності ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки за
системою збалансованих показників

Складов	Показник	Роки			Вагове значення	У перерахунку на вагове значення		
		2021 р.	2022 р.	2023 р.		2021 р.	2022 р.	2023 р.
Витрати	Коефіцієнт окупності операційних витрат	1,26	1,19	1,16	0,43	0,54	0,51	0,49
	Коефіцієнт окупності сукупних витрат	1,19	1,14	1,12	0,41	0,48	0,47	0,45
	Валова рентабельність чистого доходу	0,50	0,46	0,46	0,17	0,08	0,08	0,08
	Інтегральне значення	-	-	-	1	1,10	1,05	1,02
Фінанси	Коефіцієнт автономії	0,90	0,93	0,91	0,45	0,40	0,41	0,41
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,60	0,67	1,83	0,51	0,31	0,34	0,93
	Коефіцієнт фінансової стабільності	0,11	0,08	0,10	0,05	0,01	0,01	0,01
	Інтегральне значення	-	-	-	1	0,72	0,76	1,34
Маркетинг	Частка ринку	0,22	0,19	0,20	0,36	0,08	0,07	0,07
	Рентабельність загальних витрат	0,21	0,19	0,14	0,31	0,06	0,06	0,05
	Рентабельність операційних витрат	0,22	0,19	0,15	0,33	0,07	0,06	0,05
	Інтегральне значення	-	-	-	1	0,21	0,19	0,17
Кадри	Коефіцієнт освіченості	0,67	0,70	0,72	0,63	0,27	0,28	0,29
	Частка працівників, що підвищили кваліфікацію	0,33	0,35	0,38	0,16	0,07	0,07	0,08
	Коефіцієнт сталості персоналу	0,74	0,70	0,61	0,21	0,29	0,27	0,24
	Інтегральне значення	-	-	-	1	0,62	0,62	0,60
Виробничі процеси	Коефіцієнт рентабельності основних засобів	1,59	1,24	1,32	0,24	1,01	0,79	0,84
	Коефіцієнт придатності основних засобів	0,56	0,24	0,25	0,19	0,09	0,04	0,04
	Коефіцієнт зносу основних засобів	0,44	0,45	0,45	0,57	0,09	0,09	0,09
	Інтегральне значення	-	-	-	1	1,19	0,92	0,97

діяльності, і відповідно найбільшу величину ваги мають проекція «витрати». Інтегральне значення перевищує одиницю у 2021-2023 роках. Фінансова складова має доволі високі значення, інтегральне значення у якої у 2021 році 0,72, має позитивну тенденцію до зростання та у 2023 році перевищує одиницю. Фінансова стабільність ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» обумовлена

достатнім забезпеченості власним капіталом завдяки чому товариство не залежить від позикових коштів.

Складова «виробничі процеси» також маж доволі високі значення, у 2021 році інтегральний показник перевищує одиницю та дещо зменшується і у 2023 році значення становить 0,97.

ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» приділяє значну увагу питанням розвитку персоналу, створення належних умов для їх роботи, мотивації тощо. Негативним є зменшення коефіцієнту сталості персоналу, який знизився з 0,74 у 2021 році до 0,61 в 2023 році. Така ситуація склалася через політику товариства з реорганізації штату деяких підрозділів, в результаті чого збільшилася плинність кадрів.

Основні проблеми у сфері маркетингу обумовлені значним зростанням маркетингових витрат та також зменшенням прибутку за рік. Це призвело до зменшення результативності маркетингових заходів. Основні проблеми у даній сфері обмовленні зростанням маркетингових витрат, тому результативність маркетингових заходів знижується. Також відмічається негативний вплив зменшення частки ринку, що обумовлено збільшенням на ринку зарубіжних медикаментів.

Узагальнені результати системи збалансованих показників ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» зведемо в табл. 2.25.

Таблиця 2.25

Узагальнені результати системи збалансованих показників

ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки

Показники	Роки			Відхилення	
	2021	2022	2023	<u>2022</u> 2021	<u>2023</u> 2022
Інтегральний показник результатів проєкції «Витрати»	1,10	1,05	1,02	-0,05	-0,03
Інтегральний показник результатів проєкції «Фінанси»	0,72	0,76	1,34	0,04	0,58
Інтегральний показник результатів проєкції «Маркетинг»	0,21	0,19	0,17	-0,02	-0,02
Інтегральний показник результатів проєкції «Кадри»	0,62	0,62	0,60	0	-0,02
Інтегральний показник результатів проєкції «Виробничі процеси»	1,19	0,92	0,97	-0,27	0,05
Комплексне значення	3,84	3,54	4,1	-0,3	0,56

Коефіцієнтна оцінка фінансово-економічної діяльності будь-якого суб'єкта господарювання передбачає аналіз ліквідності та зобов'язань, адже саме ці коефіцієнти достатньо повно характеризують її ефективність та результативність (табл. 2.26, рис. 2.13).

Таблиця 2.26

Аналіз ліквідності та зобов'язань ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ»
за 2021-2023 роки

Найменування показників / Формула розрахунку	Норматив	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення абсолютне	
					2022 2021	2023 2022
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Не нижче 0,2	0,60	0,67	1,83	0,07	1,16
Грошові кошти / Поточні зобов'язання і забезпечення						
Проміжний коефіцієнт покриття	Не нижче 0,7	3,59	4,52	4,54	0,93	0,02
Грошові кошти + Дебіторська заборгованість / Поточні зобов'язання і забезпечення						
Загальний коефіцієнт покриття	Не нижче 1	7,28	10,75	8,83	3,47	-1,92
Запаси + Грошові кошти + Дебіторська заборгованість / Поточні зобов'язання і забезпечення						
Питома вага зобов'язань	X	0,10	0,07	0,09	-0,03	0,02
Зобов'язання / Валюта балансу						
Питома вага дебіторської заборгованості	X	0,18	0,16	0,15	-0,02	-0,01
Дебіторська заборгованість / Валюта балансу						
Питома вага власних і довгострокових зобов'язань	X	0,94	0,96	0,94	0,02	-0,02
Власний капітал + Довгострокові зобов'язання і забезпечення / Валюта балансу						
Коефіцієнт фінансової стабільності	Не вище 1	0,11	0,08	0,10	0,02	-0,02
Зобов'язання / Власний капітал						
Коефіцієнт фінансової незалежності	Не нижче 0,2	0,90	0,93	0,91	0,03	-0,02
Власний капітал / Актив						
Коефіцієнт ефективності (рентабельності) активів	X	0,14	0,09	0,08	-0,05	-0,01
Фінансовий результат / Валюта балансу						
Коефіцієнт ефективності (рентабельності) використання власних коштів (капіталу)	X	0,16	0,10	0,09	-0,06	-0,01
Фінансовий результат / Власний капітал						

Необхідно відмітити зростання коефіцієнта абсолютної ліквідності до величини 1,83 у 2023 році може свідчити, що значна частина капіталу відволікається на формування непродуктивних активів, оскільки норматив встановлено не нижче 0,2.

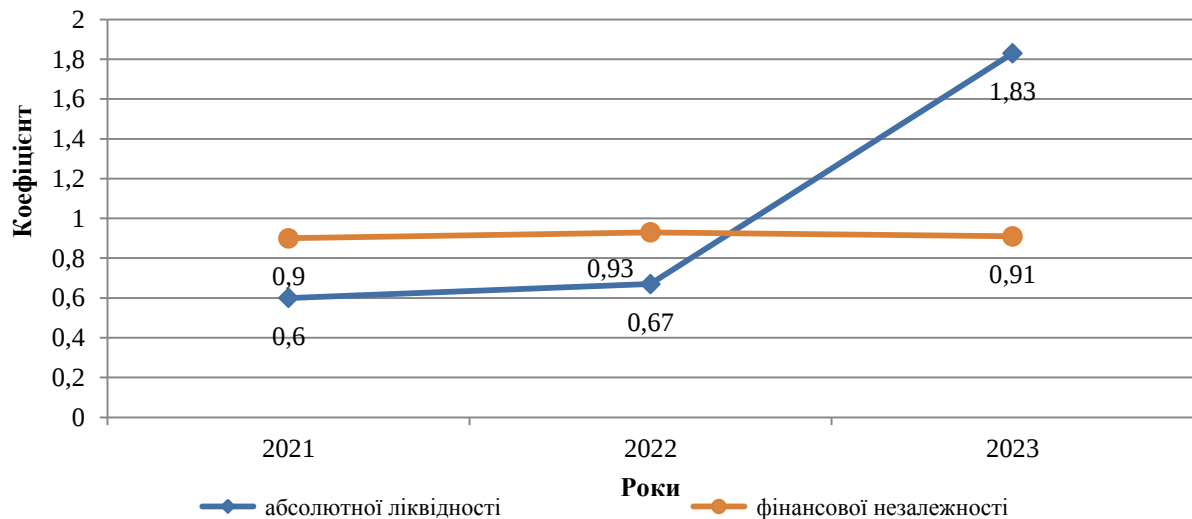

Рис. 2.13. Аналіз абсолютної ліквідності та фінансової незалежності ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», 2021-2023 роки

Про питому вагу власних коштів у загальній сумі коштів товариства свідчить показник фінансової незалежності. Оскільки інститут страхування залучених коштів відсутній, то коли значення коефіцієнту перевищує 0,5 то кредитори мають достатні гарантії повернення своїх коштів. Тобто це означає, що не менш половини всіх використовуваних джерел фінансування майна та діяльності припадає на власні кошти. Коефіцієнт фінансової незалежності ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» залишається практично на одному рівні зазнаючи незначних змін. При нормативному значенні 0,2 розрахункові значення 0,9 у 2021 році, 0,93 у 2022 році та 0,91 у 2023 році є достатньо високими, це підтверджує фінансову незалежність товариства перед кредиторами.

Показники фінансової стабільності характеризують в першу чергу ступінь захищеності інтересів кредиторів. Так за 2021-2023 роки на 1 гривню власних коштів приходить 0,11; 0,08 та 0,1 гривень позикових коштів за роками при нормативному значенні не вище 1, що говорить про дуже низьке залучення позикових коштів. Хоча при цьому рентабельність використання власних коштів зменшується з 0,16 у 2021 році до 0,1 у 2022 році та 0,09 у 2023 році. Паралельно відповідно зменшується рентабельність активів (рис. 2.14).

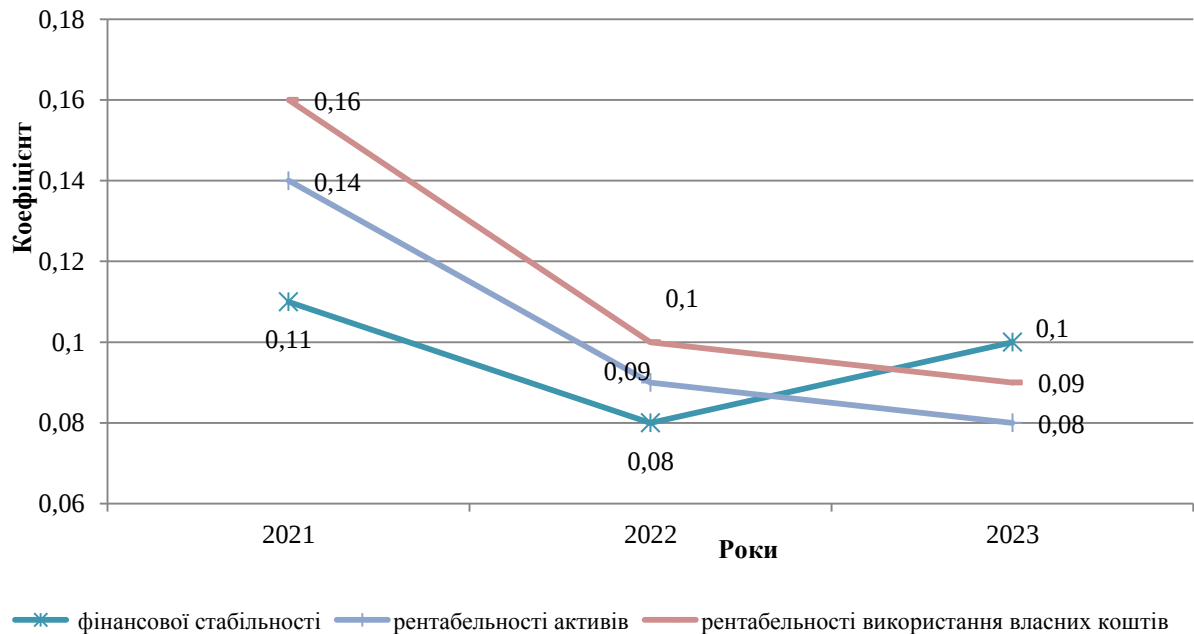

Рис. 2.14. Аналіз фінансової стабільності, рентабельності активів та рентабельності використання власних коштів ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», 2021-2023 роки

Розрахунок показників рентабельності на підставі коефіцієнтів ефективності використання активів можна зробити висновок про те, що станом на 31.12.2021р. на 1 гривню всіх коштів (активів) товариство отримало 14 грн. прибутку, станом на 31.12.2022 року на 1 гривню всіх коштів товариство отримало 9 грн. прибутку а станом на 31.12.2023 року 8 грн. прибутку.

Розрахунок показників рентабельності на підставі коефіцієнтів ефективності (рентабельності) використання власних коштів (власний капітал) можна зробити висновок про те, що станом на 31.12.2021 року на 1 гривню власних коштів товариство отримало 16 грн. прибутку, станом на 31.12.2022 року на 1 гривню власних коштів отримало 10 грн. прибутку, а станом на 31.12.2023 року на 1 гривню власних коштів товариство отримало 9 грн. прибутку.

Фінансовій стійкості будь-якого суб'єкта господарювання загрожує значне перевищення дебіторської заборгованості, тому що це потребує залучення додаткових джерел фінансування.

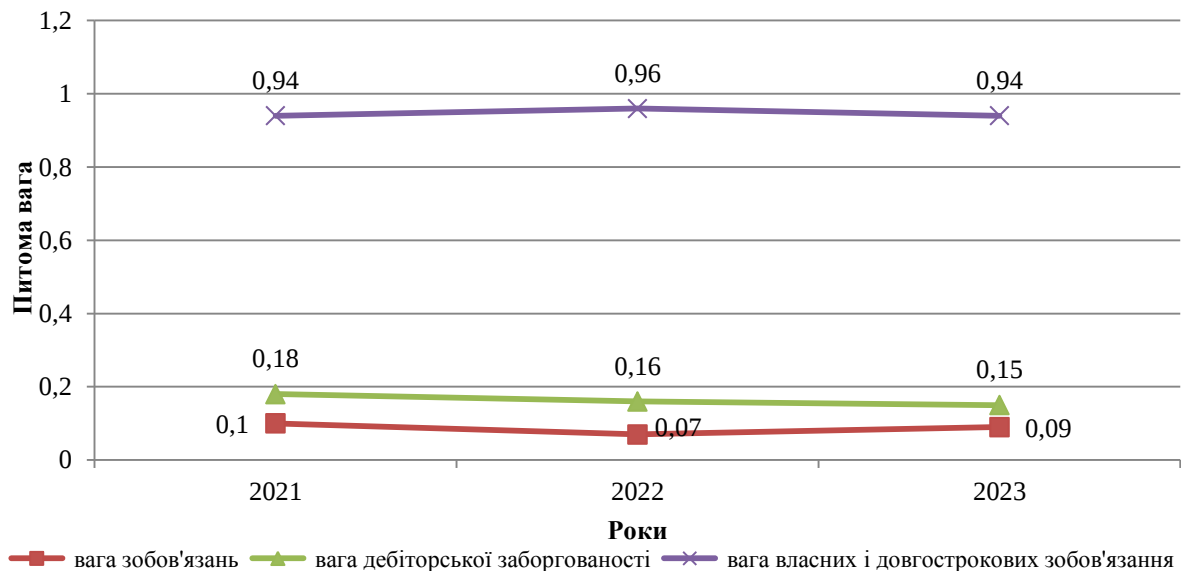

Рис. 2.15. Аналіз фінансової стабільності, рентабельності активів та рентабельності використання власних коштів ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», 2021-2023 роки

Питома вага дебіторської заборгованості ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» у вартості оборотних активів наразі складає 0,18 у 2021 році, 0,16 у 2022 році та 0,15 у 2023 році, а питома вага зобов'язань у вартості майна підприємства складає 0,1 у 2021 році, 0,07 у 2022 році та 0,09 у 2023 році. За досліджуваній період питома вага дебіторської та кредиторської заборгованостей зазнавала незначних змін та постійно мала низький рівень, така ситуація позитивно впливає на фінансову стійкість. Практично однаковий рівень питомої ваги дебіторської та кредиторської заборгованостей свідчить про платоспроможність покупців та своєчасні розрахунки з кредиторами.

Загальний коефіцієнт покриття оцінює достатність оборотних коштів суб'єкта господарювання для погашення своєї заборгованості. Він характеризує величину грошових одиниць оборотних коштів суб'єкта господарювання припадає на кожну грошову одиницю короткострокових зобов'язань (табл. 2.). Критичне значення $K_{1.1} = 1$. Згідно з балансом ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021 рік цей коефіцієнт має значення 7,28, зростає у 2022 р. та дорівнює 10,75 та зменшується до значення 8,83 у 2023 році. Отже на ПАТ

НВЦ «Борщагівський ХФЗ» достатньо оборотних коштів для покриття власної заборгованості.

Виконаний аналіз дозволяє стверджувати, що джерелами фінансування господарської та інвестиційної діяльності ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», здійснення будівництва, капітальних ремонтів, реконструкції, придбання основних засобів тощо, а також фінансової діяльності, виступають власні кошти товариства.

Банківські кредити ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» протягом 2021-2023 років не використовував. Станом на 31.12.2023р. підприємство не має поточної заборгованості за банківськими кредитами. ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» у своїй діяльності застосовує дуже обережну та виважену боргову політику, тому що вона дозволяє досягати низьких показників боргового навантаження на операційну діяльність.

В умовах надскладної ситуації на фінансовому ринку, а також з метою забезпечення належного рівня фінансування операційної та інноваційної діяльності у 2024 році ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» планує використовувати в основному власні ресурси. Незалежне рейтингове агентство «Кредит-Рейтинг» підтвердило кредитний рейтинг ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» на рівні «Контрольний список».

Отже, ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» знаходиться в фазі постійного економічного зростання. Джерелами фінансування інвестиційної діяльності (здійснення капітальних ремонтів, реконструкції, придбання основних засобів тощо), а також фінансової діяльності (погашення та обслуговування кредитів, виплати дивідендів) протягом звітного року, виступали переважно власні кошти, а залучені кошти в незначній кількості. При цьому за досліджуваний період спостерігається зростання витрат, зменшення основних фінансових показників, зменшення коефіцієнтів ефективності їх використання та коефіцієнтів, що в цілому характеризують діяльність ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ».

РОЗДІЛ 3

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ КОНТРОЛІНГУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПАТ НВЦ «БОРЩАГІВСЬКИЙ ХФЗ»

3.1. Пріоритетні інструменти контролінгу витрат з покращення ефективності управління ними

Задля впровадження та забезпечення ефективного функціонування системи контролінгу витрат на ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» важливо визначити проблему вибору оптимального методу обліку витрат. У системі контролінгу витрат використовують наступні методи обліку витрат, наведемо коротку характеристику основних:

1. За інтерпретацією поняття «витрати»:

- облік за фактичною собівартістю - можна розрахувати повну фактичну собівартість у відповідності з вимогами нормативних актів, проте у то же час неможливо проводити аналіз, контроль та планування не враховуючи обсяг. Спотворюється рентабельність окремих видів продукції, так як у собівартість продукції включаються витрати, не пов'язані безпосередньо з її виробництвом.

- облік за нормативною собівартістю - надає можливість контролювати фактичні значення з нормативними та проводити аналіз наслідків відхилень, при цьому витрати по кожному центру та по кожному носію розраховуються незалежно один від одного. Застосування даного методу включає ефективний контроль, а також обґрунтування коректування середніх значень, що знижує точність планування та заважає ефективному контролю.

- стандарт-кост - використовуються планові показники, які побудовані не на минулому досвіді, а на прогнозах. Прямі змінні витрати плануються за видами продукції, інші - за центрами витрат. Плануються також ціни та кількість. Переваги даного методу: немає необхідності класифікувати витрати;

враховується характер витрат, що забезпечує високу точність результатів розрахунків; досягається більш глибока обґрунтованість планових показників.

За характером даних: дані для контролю; дані для оперативного контролю; дані для планування.

За об'єктами обліку: облік за видами витрат; облік за центрами витрат; облік, диференційований за базами розподілу витрат [3].

З метою визначення оптимального методу обліку витрат, потрібно проаналізувати кожен із існуючих методів з точки зору вирішення мети та завдань контролінгу: розробка оперативного плану для підприємства в цілому; короткострокове планування об'ємів виробництва; планування ринку збуту; короткострокове планування витрат та отримання бажаних результатів, планування впливу прийнятих управлінських та фінансових рішень на витрати та результати, аналіз чутливості витрат та можливих результатів до впливу зовнішніх факторів; ціноутворення витратним методом; облік і контроль витрат та результатів, аналіз відхилень.

Для вирішення завдань, які відносяться до планування впливу різноманітних управлінських та фінансових рішень щодо витрат та результатів у короткостроковому періоді, таких як: обсяги та об'єми виробництва, структура та випуск, вибір між постачальниками сировини та ринками збуту, оцінка можливостей фінансового маневру в процесі виробництва, можна використовувати будь-яку систему управлінського обліку.

При цьому служба контролінгу витрат у інформаційному полі допомагає розробити ключові планові показники, такі як план продаж, здійснення інвестицій і т.д.; координувати окремі плани в часі та за структурою; перевірити розроблені плани на предмет можливості їх реалізації та на цій основі є передумовою для формування річного плану підприємства [5].

Задля досягнення мети, після визначення підходів щодо управління витратами, необхідно звернути увагу на методи, які можна застосувати. Зазвичай в теорії та на практиці застосовуються загальновизнані методи щодо управління витратами [35].

Як свідчать літературні джерела з економічної літератури, науковці та практики вважають, що теорія управління витратами як наука сформувалася в другій половині XIX століття. Саме в цей час була опублікована праця англійських науковців щодо теорії управління витратами Джона Маннома. Він увів таке поняття як «умовно-постійні» або «накладні витрати», тобто витрати які не можуть бути безпосередньо віднесені на одиницю продукції. Таким чином накладні (умовно-постійні) витрати не пов'язані із придбанням сировини, матеріалів, тому що їх не можна нормувати [35].

Частина науковців розглядають методи управління витратами як: «...інструменти управління витратами» у складі яких розуміють: «сукупність моделей, методів і концепцій, які використовуються для вирішення поставлених завдань» [12, с. 30].

Наприклад, автори Ю. І. Ключ і Персій Ю. О. розглядають метод: «як сукупність прийомів і операцій пізнання і практичної діяльності або як спосіб досягнення певних результатів у пізнанні і практиці» [29].

Зважаючи на специфіку діяльності, використовуваний технологічний процес та інші фактори, підприємство самостійно здійснює вибір методів управління витратами, тому що, як відзначається у монографії автора Козаченко В. Г.: «методи управління витратами підприємства залежать від специфіки, унікальності витрат як об'єкта управління, незалежності від формального управлінського впливу, безповоротності, закінченості, циклічності, неповної контрольованості, сталості, превентивності, двоїстості природи формування» [30, с. 20].

Аналітичні дії контролінгу витрат передбачають за допомогою сукупності інструментів здійснення всебічної характеристики витрат виробництва, витрат реалізації, витрат періоду (діяльності), собівартості продуктів діяльності, факторів їх формування, а також вивчення їх зміни та подальшу трансформацію даних про витрати в результативні показники [44, 45].

Поширеним та ефективним методом управління витратами, який американські підприємці почали активно використовувати є «директ-костинг», сутність якого полягає в тому, що витрати розділяють на змінні і постійні, при цьому постійні витрати не включалися в собівартість.

Також важливим методом є «абсорпшн-костинг» Він базується на включенні постійних або накладних витрат у собівартість.

Важливим серед підходів є процесний - це його зміст, організація і технології. Автори, Гапоненко А. Л. і Савельєва М. В. відзначають, що: «організація процесу управління витратами включає виявлення учасників процесу й порядок їхньої взаємодії; опис тимчасової послідовності протікання процесу, обумовлений послідовною реалізацією функцій, визначення процедури взаємодії різних органів та осередків у процесі» [9].

Як бачимо, структура методів контролінгу витрат є різноманітною, тому необхідно щоб вони відповідали його основним вимогам. Тому можна поділяти методи (інструменти), які використовуються в контролінгу для підвищення ефективності витрат, на:

- методи, що забезпечують розрахунок собівартості та впливають на її величину - методи обліку;
- методи, що визначаються характером поставлених завдань контролінгу витрат
- методи аналізу, методи планування;
- методи, що забезпечують достовірність даних про витрати та об'єкти витрат - методи контролю;
- методи, що визначаються характером даних (дані планування витрат, дані управлінського обліку витрат, дані аналізу витрат, дані контролю витрат) [44, 45].

На ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» єдиний організаційно-економічний механізм контролінгу витрат відсутній. Пороте у товаристві організована дієва система контролю витрат.

Найбільш вагомою складовою управління витратами у ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» є саме контроль витрат, саме ця інформація є важливим чинником впливу на прийняття як управлінських так і фінансових рішень.

Контроль витрат на ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» є перевіркою фактичних показників споживання трудових, фінансових та матеріальних ресурсів здійснених витрат у процесі виробництва товариства з їх запланованими величинами чи показниками.

Основні завдання контролю витрат на ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» це: моніторинг - систематичне відстеження динаміки та структури витрат і чинників, що мають вплив на дані процеси; всебічний аналіз фактичних показників величин витрат від їх запланованих значень, тобто темпів росту; аналіз динаміки, обґрунтування та розробка в разі необхідності ситуаційних заходів щодо покращення ситуації під час виконання планових завдань.

Контроль витрат на ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» включає поточний, періодичний та разовий контроль. Зміст поточного контролю полягає в постійному відстеженні руху матеріальних цінностей, незавершеного виробництва і продукції. Основний інструмент поточного контролю це оперативний облік, який дозволяє своєчасно виявляти і здійснювати відповідні дії на негативні відхилення в ході виробничого процесу.

Періодичний контроль на ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» здійснюється з певною встановленою регулярністю, це місяць, квартал, рік. Інформаційну базу звітів такого контролю становлять дані фінансового-економічного та бухгалтерського обліків і розрахунки відносних показників.

Разовий контроль представляє собою інвентаризацію активів як матеріальних так і фінансових, або аудиторську перевірку.

Як було проаналізовано у другому розділі, найбільш вагома частка всіх витрат на ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» є вартість виробничої сировини, матеріалів та витрат на збут.

3.2. Обґрунтування заходів щодо реалізацій з підвищення управління витратами за посередництвом інструментів контролінгу

Аналізом наукових визначень та досліджень встановлено що, найбільш привабливими інструментами контролінгу витрат для застосування на ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», виходячи з запропонованих критеріїв, є: direct-costing, targetcosting, CVP-analysis та Activity-based costing.

У другому розділі аналізом показників діяльності ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», встановлено, що чистий прибуток на ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» це, в першу чергу, дохід від реалізації готової продукції, частка якого становить щороку більше 95%. Реалізація товарів, послуг їдальні, робіт та послуг становлять менше 5%. На кінцеву величину цього показника – чистий прибуток – впливають основному витрати, адже інтегральний показник результатів проєкції «витрати» має найбільші значення та тенденцію до зростання.

Виходячи з аналізу, у 2023 році стає надзвичайно актуальною потреба у зниженні собівартості продукції, а саме у зменшенні матеріальних витрат. Зважаючи на тенденції до погіршення економічної ситуації, зростання цін на сировину, тенденція зростання витрат швидше за все збережеться. Тому питання посилення контролю, досягнення більш економного використання ресурсів та ефективності витрат для ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» в якості міри може бути вирішеним завдяки впровадженню системи контролінгу витрат. На нашу думку це має бути стратегічний контролінг, за посередництва якого можливо забезпечити конкурентоздатність та прибутковість товариства в довгостроковому періоді маючи за фундамент діяльності управління існуючими ресурсами, їх витрачаннями та напрацюванні додаткових резервів. На ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» наявний серйозний потенціал для розвитку. Це і фінансове забезпечення виробництва власним капіталом, наявність кваліфікованого персоналу, можливості залучення додаткового капіталу, наявність джерел постачання сировини, наявність ринків збуту продукції як в

Україні так і за кордоном, виробничий потенціал, впровадження сучасних, більш ефективних технологій, ефективна організаційна структура, висока якість менеджменту усіх ланок виробництва [53, с. 163-164].

Найбільш поширеними інструментами контролінгу витрат є direct-costing, CVP-analysis, targetcosting та ABC (activity based costing).

Автором ABC (activity based costing) аналізу є Р. Купер. Основна ідея цього методу полягає в принципі Парето, відповідно до якого: «критична частина дуже мала, а інше другорядне». Тобто важливіше концентрувати ресурси на тій малій частині, що дуже важлива, ніж на величезній частині другорядного. За рахунок цього методу визначається ABC-рейтинг всіх товарів з групи, що аналізується, та на його основі приймаються рішення про зміни і розвиток в товарному портфелі.

Р. Каплан стверджує що: «продукція не є причиною виникнення витрат, а є причиною виникнення операцій, у результаті яких виникають витрати».

Визначити який інструмент є найкращим в кожному конкретному випадку неможливо. Для дієвого фінансового контролінгу витрат ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» скористаємося CVP-аналізом. Це дозволить отримати керівництву достатній об'єм своєчасної і актуальної інформації для операційного і стратегічного контролінгу витрат та дасть змогу отримати найбільший ефект у досягненні мети та завдань товариства [49].

Виконаємо CVP-аналіз витрат на ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» задля визначення можливостей прийняття на її основі фінансових рішень в концепції контролінгу витрат.

За його допомоги визначається залежність величини фінансового результату діяльності підприємства від величини його витрат і суми реалізації, що отримана від продажу певного об'єму продукції. З використанням методики CVP-аналізу визначмо точку беззбитковості для ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» в розрізі видів продукції [48].

Продукція ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за звітністю товариства розподіляється на дві великі групи за складом речовин. Це препарати лікарські,

що містять антибіотики та препарати лікарські інші, що містять змішані чи незмішані продукти (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Розрахункові дані для CVP-аналізу ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ»
в розрізі основних видів продукції

Основні види продукції	Об'єм реалізації, тис.уп.	Ціна, тис. грн/тис.уп.	Чиста виручка, тис. грн.	На одиницю продукції	Всього, тис. грн.
Препарати лікарські, що містять антибіотики	16706,5	20,40	340749,1	14,80	247256,2
Препарати лікарські інші, що містять змішані чи незмішані продукти	25693,3	52,73	1354708	38,20	981484,1
Всього	42399,8		1695457		1 228 740

Визначимо більш рентабельний вид продукції у 2023 році, тому що він був найбільш складним за 2021-2023 роки, розрахувавши коефіцієнт маржинального прибутку за кожним із видів продукції (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Розрахунок маржинального прибутку для ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» в
розрізі категорій продукції

Продукт	Виручка, тис. грн.	Доля в реалізації	Змінні витрати	Маржина- льний прибуток (МП)	Коефі- цієнт МП	Ранг КМП
Препарати лікарські, що містять антибіотики	340749,1	19,68	247256,2	93492,9	0,27	2
Препарати лікарські інші, що містять змішані чи незмішані продукти	1354708	78,22	981484,1	373223,9	0,28	1
Всього	1695457	-	1228740	466716,8	-	-

Маржинальний прибуток визначається шляхом вирахування змінних витрат з доходів від продажів. Зазвичай цей прибуток використовують для покриття постійних витрат, залишок являє собою прибуток за досліджуваний період. Отже маржинальний прибуток спочатку покриває постійні витрати, а його залишок буде прибутком чи збитком [48].

Розрахунком виконаним в табл. 3.3 визначено, що більш прибутковою продукцією препарати лікарські інші, що містять змішані чи незмішані продукти, це свідчать вищі показники маржинального прибутку. Також необхідно відмітити, що саме ця продукція займає більшу частку в обсягах реалізації та є переважаючим видом продукції ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ».

Розрахуємо оптимістичний та песимістичний варіанти CVP-аналізу. Припустимо, що спочатку відбувається реалізація більш рентабельних товарів, а потім - менш рентабельних (табл. 3.4).

Постійні витрати складають у 2023 році 391589 тис. грн.

Таблиця 3.4

Розрахунок оптимістичного та песимістичного варіантів CVP-аналізу для ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ»

Продукт	Виручка, тис. грн.	Виручка нароста- ючим підсумком	Змінні витрати	Маржи- нальний прибуток	Коефіці- єнт МП	Прибуток нароста- ючим підсумком
Оптимістичний варіант						
Препарати лікарські, що містять антибіотики	1354708	1354708,0	247256,2	1107451,8	0,82	715862,8
Препарати лікарські інші, що містять змішані чи незмішані продукти	340749,1	1695457,1	981484,1	-640735,0	-1,88	75 127,8
Песимістичний варіант						
Препарати лікарські інші, що містять змішані чи незмішані продукти	340749,1	340749,1	247256,2	93492,9	0,27	-298096,1
Препарати лікарські, що містять антибіотики	1354708	1695457,1	981484,1	373223,9	0,28	75127,8

За оптимістичного варіанту припускаємо, що на ринку є можливість обирати, який товар продавати і в якій кількості [48]. Тому в першу чергу продаємо товар, який має більший маржинальний прибуток та більший маржинальний коефіцієнт.

Точка беззбитковості при оптимістичному варіанті 1620329,3 тис. грн. Тобто підприємству у 2023 році необхідно було реалізувати препарати лікарські, що містять антибіотики для отримання прибутку та покриття витрат.

Песимістичний варіант допускає, що попит на ринку складеться так, що ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» зможе продавати тільки товари з найменшим коефіцієнтом маржинального доходу. Спочатку будуть реалізовані менш рентабельні товари, а потім більш рентабельні [48].

При песимістичному варіанті розвитку точка беззбитковості складає 1620329,3 тис. грн., але при цьому товариство спочатку має отримати збиток і лише реалізувавши препарати лікарські, що містять антибіотики отримає прибуток та покриє витрати.

Отже, у 2023 році, для отримання чистого прибутку ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» необхідно було реалізувати всю виготовлену продукцію.

Точка беззбитковості за методом середньозваженого коефіцієнта кардинального прибутку становить:

Постійні витрати/середній коефіцієнт МП = $391589/0,27 = 1424281,11$ тис. грн.

Таким чином:

- якщо виручка від реалізації складатиме менше 1228740 тис. грн., то товариство матиме збитки;
- якщо виручка від реалізації складатиме більше 1695457 тис. грн., то товариство отримає прибуток;
- якщо виручка від реалізації складатиме від 1228740 тис. грн. до 1695457 тис. грн., то підприємство може як отримати прибуток, так і понести збитки.

Для практичної реалізації CVP-аналізу як основи підвищення ефективності здійснюваних витрат, скористаємося даними ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ». Основним елементом операційного аналізу є операційний важіль, точка беззбитковості та запас фінансової міцності (табл. 3.5).

Аналізом встановлено (табл. 3.5) що товариству, щоб покрити всі витрати, треба реалізувати продукції на 1422537,8 тис. грн., при цьому прибуток дорівнюватиме 0. Виручка склала 1695457 тис. грн., або 16,1%. Отже ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» може на 16,1% знизити темпи випуску продукції і не зазнає при цьому збитків.

Таблиця 3.5

Поріг рентабельності і запас фінансової міцності для ПАТ НВЦ
«Борщагівський ХФЗ»

Показник	Значення показника
Обсяг реалізованої продукції, тис. грн.	1695457
Змінні витрати, тис. грн.	1228740
Маржинальний прибуток, тис. грн.	466717
Коефіцієнт маржинального прибутку	0,28
Постійні витрати, тис. грн.	391 589
Точка беззбитковості, тис. грн.	1422537,8
Запас фінансової міцності, тис. грн.	272919
Запас фінансової міцності, %	16,1
Прибуток, тис. грн.	75127,8
Коефіцієнт прибутковості підприємства, %	4,4
Операційний важіль	6,2

Найбільший вплив на дане значення має розмір здійснених витрат. Найбільший вплив має зниження існуючих постійних витрат. На практиці доведено що при значенні даного показник вище 10%, то товариство (підприємство) вважається досить стійким. ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» здатне витримати зміни в обсягах реалізації і виробництва продукції без будь-яких економічних збитків.

Задля прогнозу динаміки економічних показників товариства використаємо показник операційного важеля застосувавши різні сценарії розвитку подій. Будь-яка зміна чистого доходу призводить до зміни прибутку, що зумовлено різним ступенем впливу постійних і змінних витрат на формування фінансових результатів діяльності при зміні обсягів реалізації. Варто зауважити що чим вищий рівень постійних витрат, тим більшою є сила операційного важеля [48]. Для здійснення аналізу приймемо збільшення та зменшення обсягів реалізації на 10% (табл. 3.6).

Сила впливу операційного важеля 6,21 тис. грн.. Отже при можливому збільшенні чистого доходу, наприклад на 2%, прибуток $2\% \cdot 6,21 = 12,42\%$. При зменшенні чистого доходу, наприклад на 3%, прибуток $3\% \cdot 6,21 = 18,63\%$.

Таблиця 3.6

Вплив зміни виручки від реалізації на величину прибутку
для ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ»

Показник	Базове значення	Зміна обсягів реалізації	
		-10%	+ 10%
Обсяг реалізованої продукції, тис. грн.	1695457	1525911,4	1865002,81
Змінні витрати, тис. грн.	1228740	1105866,2	1351614,286
Маржинальний прибуток, тис. грн.	466717	420045,16	513388,524
Коефіцієнт маржинального прибутку	0,28	0,28	0,28
Постійні витрати, тис. грн.	391 589	286998	286998
Точка беззбитковості, тис. грн.	1422538	1042587	1042587
Запас фінансової міцності, тис. грн.	272919,29	483324,63	822416,05
Запас фінансової міцності, %	16,10	31,67	44,10
Прибуток, тис. грн.	75127,84	133047,16	226390,52
Коефіцієнт прибутковості підприємства, %	4,43	8,72	12,14
Операційний важіль	6,21	3,16	2,27

Аналізом встановлено (табл. 3.5) що величина операційного важеля змінюється при зміні суми обсягу реалізованої продукції. Так при зменшенні обсягу реалізованої продукції на 10% прибуток складає 133047,16 тис. грн. Показник операційного важеля зменшується, що свідчить про підвищення ризиків для ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ». При збільшенні суми обсягу реалізованої продукції на 10% прибуток складає 226390,52 тис. грн., збільшується коефіцієнт прибутковості та зменшується операційний важіль.

У табл. 3.7 розрахуємо зміну величини операційного важеля в залежності від зміни структури витрат товариства.

З цією метою пропонуємо два варіанти зміни структури витрат. У першому варіанті суму постійних витрат зменшимо на 10%, вона становитиме 352430,1 тис. грн., відповідно сума змінних витрат збільшиться на 39159 тис. грн. та становитиме 1267899,2 тис. грн.. Загальна сума витрат залишається незмінною. У цьому варіанті прибуток за рік залишається незмінним, але операційний важіль зменшився до 5,69 тис. грн. У другому варіанті суму постійних витрат збільшено на 10%, тому змінні витрати зменшилися на 39159 тис. грн. та операційний важіль збільшився до 16,83 тис. грн. Отже при зміні структури витрат підприємства, операційний важіль може суттєво змінитися.

Таблиця 3.7

Вплив зміни структури витрат на величину операційного важеля
для ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ»

Показник	Базове значення	Зміна обсягів реалізації	
		Варіант 1	Варіант 2
Виручка від реалізації, тис. грн.	1695457	1695457	1695457,1
Усього витрат, тис. грн.	1 620 329	1 620 329	1 620 329
Змінні витрати, тис. грн.	1228740,3	1267899,2	430747,9
Питома вага змінних витрат в загальних витратах, %	75,8	78,2	26,6
Маржинальний прибуток, тис. грн.	466716,8	427557,9	1264709,2
Коефіцієнт маржинального прибутку, %	0,275	0,252	0,746
Постійні витрати, тис. грн.	391 589	352430,1	1189581,4
Питома вага постійних витрат в загальних витратах, %	24,17	21,75	73,42
Точка беззбитковості, тис. грн.	1422537,8	1397541,9	1594741,4
Запас фінансової міцності, тис. грн.	272919	297915,2	100715,7
Запас фінансової міцності, %	16,1	17,6	5,9
Прибуток, тис. грн.	75128	75127,84	75127,8
Коефіцієнт прибутковості підприємства, %	4,43	4,43	4,43
Операційний важіль, тис. грн	6,21	5,69	16,83

Для прийняття ефективних фінансових рішень щодо управління витратами керівництву товариства ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» необхідно постійно удосконалювати структуру витрат. Особливу увагу потрібно приділяти обліку витрат та розробляти заходи щодо перерозподілу їх у сторону змінної частини.

CVP-аналіз застосовується для: «виявлення оптимального розподілу ресурсів за видами операційної діяльності та видами продукції. Його результати впливають на прийняття фінансових рішень з точки зору вибору. Тому його доцільно застосовувати при плануванні та прогнозуванні прибутку, використовувати для оптимізації структури витрат задля впровадження концепції стратегічного контролінгу» [48].

Обґрунтування інструментарію аналізу точки беззбитковості дозволить використовувати його в практичній діяльності ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», оскільки вищій ланці менеджерів необхідна інформація за яких умов товариство буде функціонувати прибутково [48].

Застосування методик контролінгу витрат дозволить ПАТ НВЦ

«Борщагівський ХФЗ» оптимізувати витрати, визначити фактори впливу на їх ефективність, забезпечить реалізацію концепції стратегічного контролінгу та конкурентоспроможність в довгостроковій перспективі.

3.3. Моделювання залежності операційних витрат та чистого доходу

Побудова ефективної системи управління витратами вимагає якісного аналітичного забезпечення, здатного виявляти та оцінювати фактори, які є визначальними по відношенню до їх фінансового стану. Більшість показників, які використовуються в оцінюванні рівня дохідності підприємства, часто є взаємозалежними, характеризують різні сторони або різні рівні одного і того ж процесу чи стану. Взаємозв'язок між ними зумовлений певними причинами, які безпосередньо не піддаються спостереженню та реєстрації, проте їх врахування є необхідним у процесі прийняття відповідних управлінських рішень. Тому для проведення кількісної оцінки можуть використовуватися математичні моделі.

Для подальшого дослідження використаємо одну з найпопулярніших моделей – модель парної лінійної регресії. Вона показує лінійну залежність між X та Y , причому показник X є незалежним значенням, в той час коли Y , навпаки, залежним. Рівняння лінійної регресії виглядає наступним чином:

$$y = b_1x + b_0 \quad (3.1)$$

Виконаємо дослідження залежності фінансового результату від операційної діяльності від зміни суми операційних витрат. У таблиці 3.3 показано дані вибіркового статистичного спостереження за період 2021-2023 років.

Таблиця 3.8

Вихідні дані для проведення розрахунків, тис. грн.

Роки	Операційні втрати	Чистий дохід
2018	1292430	1406265
2019	1297531	1495999
2020	1334299	1495999
2021	1532414	1922279
2022	1307934	1560574
2023	1572984	1818903

Наступним будемо діаграму розсіювання за допомогою програми MS Excel (рис.3.1). Вона відображає лінійну залежність між фінансовим результатом від операційної діяльності та зміною суми операційних витрат.

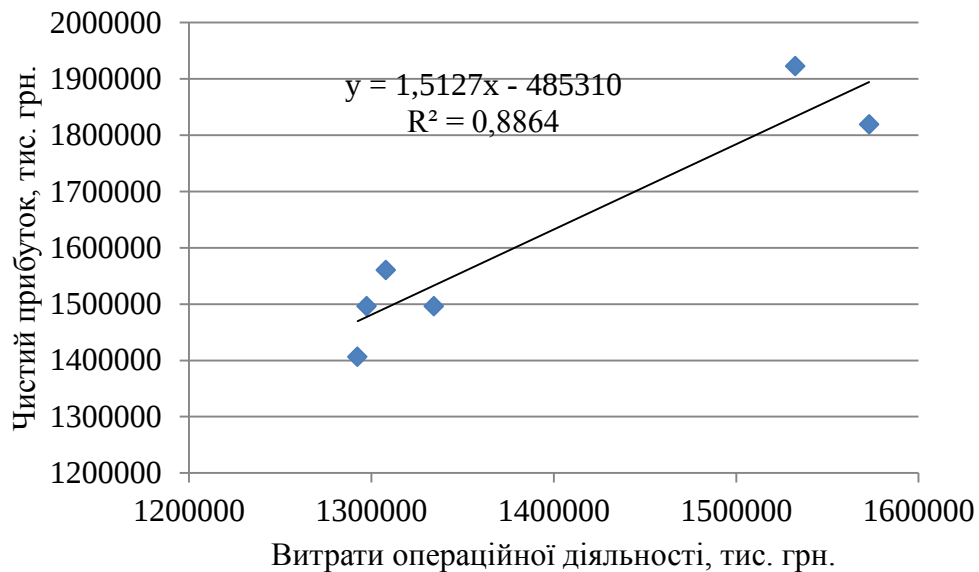

Рис. 3.1. Залежність між фінансовим результатом від операційної діяльності та зміною суми операційних витрат

Наступним кроком буде пошук невідомих параметрів даної моделі. Для цього використаємо метод найменших квадратів (МНК). Суть методу полягає у тому, що при даних b_0, b_1 сума квадратів відхилень експериментальних даних від знайденої прямої буде найменшою.

Таблиця 3.9

Залежність чистого доходу від операційних витрат

ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ»

i	X_i	Y_i	$\hat{y}_i = b_0 + b_1 x_i$	$e_i = y_i - \hat{y}_i$	X_i^2	$X_i \cdot Y_i$	e_i^2
1	2	3	4	5	6	7	8
1	1292430	1406265	1469687,41	-210404,833	1,67038E+12	1,8175E+12	4022401784,23
2	1297531	1495999	1477403,45	-120670,833	1,68359E+12	1,9411E+12	345794556,13
3	1334299	1495999	1533020,65	-120670,833	1,78035E+12	1,9961E+12	1370602921,28
4	1532414	1922279	1832699,8	305609,1667	2,34829E+12	2,9457E+12	8024432508,55
5	1307934	1560574	1493139,57	-56095,8333	1,71069E+12	2,0411E+12	4547402104,15
6	1572984	1818903	1894068,11	202233,1667	2,47428E+12	2,8611E+12	5649794473,21
Сума	8337592	9700019	1469687,41	-210404,833	1,67038E+12	1,8175E+12	345794556,13
Середнє	1389599	1616670					

Розрахунок методом найменших квадратів невідомих параметрів моделі b_0, b_1 відбувається наступним чином:

1. Спочатку застосовуємо такі функції MS Excel як СУММ і СУММКВ. За їх допомогою формуємо матрицю $X'X$ (формула 3.2):

$$X'X = \begin{matrix} n & \sum_{i=1}^n x_i & \sum_{i=1}^n x_i^2 \\ \sum_{i=1}^n x_i & \sum_{i=1}^n x_i^2 & \sum_{i=1}^n x_i^3 \end{matrix} = \begin{matrix} 6 & 8337592 & 1,16676E + 13 \\ 8337592 & 1,16676E + 13 & 1,16676E + 13 \end{matrix} \quad (3.2)$$

2. Наступним будуємо матрицю $X'Y$ (формула 3.3), користуючись функціями MS Excel СУММ і СУММПРОИЗВ:

$$X'Y = \begin{matrix} \sum_{i=1}^n y_i & \sum_{i=1}^n x_i y_i \\ \sum_{i=1}^n x_i y_i & \sum_{i=1}^n x_i^2 y_i \end{matrix} = \begin{matrix} 9700019 & 1,36027E + 13 \\ 1,36027E + 13 & 1,36027E + 13 \end{matrix} \quad (3.3)$$

3. Далі скористаємося функцією MS Excel МОБР та знайдемо матрицю $(X'X)^{-1}$. Вона є оберненою до матриці $(X'X)$:

$$(X'X)^{-1} = \begin{matrix} 23,80989511 & -1,70144E - 05 \\ -1,70144E - 05 & 1,22441E - 11 \end{matrix} \quad (3.4)$$

4. За допомогою такої функції MS Excel як МУМНОЖ розраховуємо вектор оцінок параметрів моделі (формула 4.5):

$$B = (X'X)^{-1} X'Y = \begin{matrix} -485310,0522 & 1,51265249 \\ 1,51265249 & 1,51265249 \end{matrix} \quad (3.5)$$

Таким чином ми дізналися, що невідомі параметри моделі дорівнюють:

$$\begin{aligned} b_0 &= -485310,0522 \\ b_1 &= 1,51265249 \end{aligned}$$

Після знаходження невідомих параметрів рівняння регресії має наступний вигляд:

$$y = 1,51265249x - 485310,0522 + e$$

Параметр b_0 показує, що при незмінному розмірі операційних витрат, розмір чистого доходу складе 485310,05 тис. грн., параметр b_1 показує, що зміна обсягу операційних витрат на 1 тис. грн., призведе до збільшення чистого доходу не менше, ніж на 1,51 тис. грн.

Вище розраховані дані використовуються для обчислення незміщеної оцінки дисперсії залишків моделі $\hat{\sigma}_\varepsilon^2$ і стандартної похибки моделі $\hat{\sigma}_\varepsilon$:

$$\sigma_{\varepsilon}^2 = \frac{\sum_{i=1}^n e_i^2}{n-2} = 5990107087 \quad (3.6)$$

$$\sigma_{\varepsilon} = \sqrt{\sigma_{\varepsilon}^2} = 77395,7821 \quad (3.7)$$

Далі формуємо дисперсійно-коваріаційну матрицю параметрів моделі :

$$var - cov(b) = \sigma_{\varepsilon}^2 (X'X)^{-1} = \begin{matrix} \sigma_{b_0}^2 & cov(b_0, b_1) \\ cov(b_1, b_0) & \sigma_{b_1}^2 \end{matrix} = \begin{matrix} 1,42624E+11 & -101918,2543 \\ -101918,2543 & 0,073343662 \end{matrix} \quad (3.8)$$

та визначаємо оцінки дисперсії параметрів моделі $\hat{\sigma}_{b_0}^2$, $\hat{\sigma}_{b_1}^2$ (формула 3.9 і 3.10) а також їхні стандартні похибки $\hat{\sigma}_{b_0}$, $\hat{\sigma}_{b_1}$:

$$\sigma_{b_0} = \sqrt{\sigma_{b_0}^2} = 377655,6917 \quad (3.9)$$

$$\sigma_{b_1} = \sqrt{\sigma_{b_1}^2} = 0,270820349 \quad (3.10)$$

За допомогою функції MS Excel КОРРЕЛ обраховуємо вибіркового коефіцієнт парної кореляції r_{yx} , що дорівнює 0,94. Даний показник є досить близьким до 1, що свідчить про тісний прямий лінійний зв'язок між операційними витратами та чистим доходом.

Розрахований коефіцієнт парної кореляції r_{yx} дозволяє обчислити коефіцієнт детермінації R^2 :

$$R^2 = r_{yx}^2 = 0,89 \quad (3.11)$$

Коефіцієнт детермінації відображає, що вплив пояснюючих змінних на залежну змінну є достатньо суттєвим. Це говорить про високий рівень адекватності моделі статистичним даним.

Для оцінки адекватності моделі розрахуємо значення критерію Фішера за формулою:

$$F^* = \frac{R^2}{1-R^2} (n-2) = 31,1972093 \quad (3.12)$$

За статистичними таблицями F- розподілу Фішера для рівня значимості $\alpha = 0,05$ і ступенів вільності $\nu_1 = 1$ і $\nu_2 = n-2$ визначається критичне значення критерію Фішера $F_{кр}$:

$$F_{кр} = 7,71$$

Оскільки, виконується співвідношення $F > F_{кр}$, то дана модель є адекватною.

Наступним, перевіримо значущість значень параметрів. Для цього скористаємося t-тестом. За допомогою критерію Ст'юдента для двох параметрів розраховуємо значення наступним чином:

$$t_{b_0}^* = \frac{b_0}{\sigma_{b_0}} = -1,285059547 \quad (3.13)$$

$$t_{b_1}^* = \frac{b_1}{\sigma_{b_1}} = 5,585446205 \quad (3.14)$$

Для рівня значимості $\alpha = 0,05$ і ступеня вільності $\nu = 1$ за статистичними таблицями t - розподілу Ст'юдента критичне значення критерію Ст'юдента складе 2,78. Оскільки, співвідношення $|t_r| > t_{кр}$ виконується тільки у параметра b_1 , то це говорить про його значимість для даної моделі.

Далі проводимо t - тестування вибіркового коефіцієнта парної кореляції r_{yx} . Обраховане значення t – статистики для коефіцієнта парної кореляції формується за такою залежністю у формулі (3.15) :

$$t_R^* = \frac{r_{yx}\sqrt{n-2}}{\sqrt{1-r_{yx}^2}} = \frac{r_{yx}\sqrt{n-2}}{\sqrt{1-R^2}} = 5,585446205 \quad (3.15)$$

Значення, що було вище розраховане є більше від критичного. Таким чином, це свідчить про значимість вибіркового коефіцієнта кореляції, що в свою чергу показує дійсний реально існуючий зв'язок між залежною і пояснюючими змінними моделі.

Наступним кроком буде визначення прогнозного значення розміру чистого доходу. Для цього має виконуватися наступна послідовність:

1. Проводиться точковий прогноз обсягу чистого доходу підприємства. Точковий прогноз – це точкова оцінка математичного сподівання залежної змінної моделі, що дає можливість обрахувати наближене середнє прогнозне значення залежної змінної:

$$\widehat{y_{pr}} = X'_{pr}B = 2006813,735 \quad (3.16)$$

Якщо прогнозована сума операційних витрат становить 8337592 тис. грн., тоді середнє прогнозне значення величини чистого доходу буде дорівнювати 2006813,735 тис. грн.

2. Проводиться інтервальний прогноз для математичного сподівання величини чистого доходу за наступною формулою:

$$M(y_{pr}) = \widehat{y_{pr}} \pm t_{\alpha/2} \widehat{\sigma}_\varepsilon \sqrt{X'_{pr}(X'X)^{-1}X_{pr}} = 1784794 \pm 2228832,999 \quad (3.17)$$

3. Розраховується середній коефіцієнт еластичності. Середнім коефіцієнтом еластичності називається величина:

$$\bar{E} = b_1 \frac{\bar{x}}{\bar{y}} = 1,30 \quad (3.18)$$

де $\bar{x} = \bar{D}$ - середнє значення величини чистого доходу; $\bar{y} = \bar{Q}$ - середнє значення операційних витрат.

Обчислений вище коефіцієнт еластичності показує, що при збільшенні розміру операційних витрат на 1% чистий дохід зросте в середньому на 130%.

Таким чином, ми сформували кореляційно-регресійну модель залежності суми чистого доходу від розміру операційних витрат та провели її верифікацію. З вище проведеного дослідження можна зробити висновок, що операційні витрати суттєво впливають на динаміку чистого доходу.

ВИСНОВКИ

За суттю витрати можна характеризувати як сукупність витрачань різних видів ресурсів - сировини, матеріалів, фінансових ресурсів, витрачань на оплату праці, які здійснені в процесі виробництва та реалізації продукції.

Управління витратами – це складний, багатоаспектний, комплексний, процес формування та обліку витрат, який вирішує певну мету та забезпечує досягнення відповідних фінансових результатів господарської діяльності підприємства.

Контролінг витрат це достатньо складна система, яка в процесі застосування об'єднує планування, внутрішній контроль, облік, економічний та фінансовий аналіз ефективності витрат, управління інформацією щодо закупівлі сировини та збуту продукції. Також контролінг витрат передбачає розробку рекомендацій з прийняття управлінських рішень щодо зміни сировини та асортименту.

Публічне акціонерне товариство Науково-виробничий центр «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод» (ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ») було створено у вересні 1995 року у м. Києві.

Основним видом діяльності ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» є виробництво та оптова торгівля лікарськими препаратами. На сьогоднішній день товариство має дослідно-впроваджувальну лабораторію та широку географію поставок.

Вартість майна, основних засобів та оборотних активів ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» мають тенденцію до зростання як у 2022 так і у 2023 роках. Чистий дохід, собівартість продукції та операційні витрати у 2022 році мають від'ємні темпи приросту та додатні у 2023 році.

Витрати на одиницю виготовленої продукції за досліджуваний період є незмінними.

У 2022 році відбувається збільшення як необоротних так і оборотних активів відповідно на 109,2% та 108,8%. У 2023 році відбувається зменшення

необоротних активів на 2,3% та стрімкий ріст вартості оборотних активів на 22%.

У 2023 році різниця між необоротними та оборотними активами складає всього 0,6% на відміну від 11,7% у 2021 році. Така динаміка змін співвідношення активів свідчить про зростання мобільності структури активів, що сприяє прискоренню оборотності коштів підприємства, та, відповідно зростання доходу.

Вартість пасивів зростає протягом 2021-2023 років. Пасиви ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021-2023 роки це в основному власний капітал, який складає у 2021 році 89,7%, 92,5% у 2022 році та 91,1% у 2023 році. Така висока частка власного капіталу свідчить про значне перевищення балансової вартості активів підприємства над його зобов'язаннями, свідчить про ефективне управління структурою капіталу та про те, що товариство є незалежним від зовнішніх джерел фінансування.

Аналіз даних звітності дозволяє зробити висновки, що ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» має негативну динаміку зменшення досягнутих фінансових результатів – чистого прибутку.

Попри те, що у 2023 році відбувається збільшення чистого доходу на 116,6%, собівартості продукції на 117,7%, валовий прибуток збільшується на 115,2%. Найбільш суттєвий вплив на зменшення результату від операційної діяльності мають адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати, які у 2022 році зменшуються за основними статтями та зростають у 2023 році. В результаті фінансовий результат від операційної діяльності, прибуток, зменшився з 412538 тис. грн. у 2021 році до 288592 тис. грн. у 2022 році, тобто на 101143 тис. грн. і становив 75,5%. У 2023 році зменшення фінансового результату від операційної діяльності продовжується і він становить 92,7%, сума зменшується на 22803 тис. грн.

Протягом 2021-2023 років основна стаття доходу це реалізація готової продукції. У 2022 році відбувається зниження частки реалізації готової продукції з 95,6% до 94,5%, і вона становить 80,22% у порівнянні з попереднім

аналогічним періодом. У 2023 році цей показник зростає до 95,3% і становить 117,6% у відношенні до 2022 року.

Отже, ключовими факторами, які вплинули на отримання чистого прибутку є не тільки збільшення вартості чистого доходу чи собівартості, а й темпи їх приросту.

У 2022 році відбувається зменшення як постійних так і змінних витрат. Постійні витрати зменшуються на 54559 тис. грн., змінні на 169921 тис. грн. 2023 рік відзначається зростанням витрат, постійні витрати зростають на 91696 тис. грн. та змінні витрати збільшуються на 173354 тис. грн. Найбільш вагомий вплив на зростання змінних витрат мають витрати за елементами собівартості реалізації, це 12099 тис. грн. у 2023 році, що становить 69,8% від усіх статей витрат.

Аналізуючи розраховані показники, можемо сказати, що ефективність операційних витрат є вищою ніж ефективність сукупних витрат оскільки отримання чистого доходу за їх рахунок є вищим.

Розраховані коефіцієнти оцінки ефективності витрат мають негативну тенденцію до зниження, що підтверджує висновок про погіршення фінансово-економічної діяльності товариства.

Залежно від ступеню впливу факторів на формування результатів діяльності ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» найвищу пріоритетність в оцінці діяльності, і відповідно найбільшу величину ваги мають проекція «витрати». Інтегральне значення перевищує одиницю у 2021-2023 роках.

Необхідно відмітити зростання коефіцієнта абсолютної ліквідності до величини 1,83 у 2023 році може свідчити, що значна частина капіталу відволікається на формування непродуктивних активів, оскільки норматив встановлено не нижче 0,2.

Розрахунок показників рентабельності на підставі коефіцієнтів ефективності використання активів можна зробити висновок про те, що станом на 31.12.2021р. на 1 гривню всіх коштів (активів) товариство отримало 14 грн.

прибутку, станом на 31.12.2022 року на 1 гривню всіх коштів товариство отримало 9 грн. прибутку а станом на 31.12.2023 року 8 грн. прибутку.

Розрахунок показників рентабельності на підставі коефіцієнтів ефективності (рентабельності) використання власних коштів (власний капітал) можна зробити висновок про те, що станом на 31.12.2021 року на 1 гривню власних коштів товариство отримало 16 грн. прибутку, станом на 31.12.2022 року на 1 гривню власних коштів отримало 10 грн. прибутку, а станом на 31.12.2023 року на 1 гривню власних коштів товариство отримало 9 грн. прибутку.

За досліджуваний період питома вага дебіторської та кредиторської заборгованостей зазнавала незначних змін та постійно мала низький рівень, така ситуація позитивно впливає на фінансову стійкість. Практично однаковий рівень питомої ваги дебіторської та кредиторської заборгованостей свідчить про платоспроможність покупців та своєчасні розрахунки з кредиторами.

Загальний коефіцієнт покриття характеризує величину грошових одиниць оборотних коштів суб'єкта господарювання припадає на кожну грошову одиницю короткострокових зобов'язань. Критичне значення $K_{1.1} = 1$. Згідно з балансом ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» за 2021 рік цей коефіцієнт має значення 7,28, зростає у 2022 р. та дорівнює 10,75 та зменшується до значення 8,83 у 2023 році. Отже на ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» достатньо оборотних коштів для покриття власної заборгованості.

Виконаний аналіз дозволяє стверджувати, що джерелами фінансування господарської та інвестиційної діяльності ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», здійснення будівництва, капітальних ремонтів, реконструкції, придбання основних засобів тощо, а також фінансової діяльності, виступають власні кошти товариства.

При цьому за досліджуваний період спостерігається зростання витрат, зменшення основних фінансових показників, зменшення коефіцієнтів ефективності їх використання та коефіцієнтів, що в цілому характеризують діяльність ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ».

Найбільш вагомою складовою управління витратами у ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» є саме контроль витрат, саме ця інформація є важливим чинником впливу на прийняття як управлінських так і фінансових рішень.

Контроль витрат на ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» є перевіркою фактичних показників споживання трудових, фінансових та матеріальних ресурсів здійснених витрат у процесі виробництва товариства з їх запланованими величинами чи показниками.

Аналізом наукових визначень та досліджень встановлено що, найбільш привабливими інструментами контролінгу витрат для застосування на ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», виходячи з запропонованих критеріїв, є: CVP-analysis.

У другому розділі аналізом показників діяльності ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», встановлено, що чистий прибуток на ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» це, в першу чергу, дохід від реалізації готової продукції, частка якого становить щороку більше 95%. Реалізація товарів, послуг їдальні, робіт та послуг становлять менше 5%. На кінцеву величину цього показника – чистий прибуток – впливають основному витрати, адже інтегральний показник результатів проєкції «витрати» має найбільші значення та тенденцію до зростання.

Виходячи з аналізу, у 2023 році стає надзвичайно актуальною потреба у зниженні собівартості продукції, а саме у зменшенні матеріальних витрат.

Виконаємо CVP-аналіз витрат на ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» задля визначення можливостей прийняття на її основі фінансових рішень в концепції контролінгу витрат.

За оптимістичного варіанту припускаємо, що на ринку є можливість обирати, який товар продавати і в якій кількості [48]. Тому в першу чергу продаємо товар, який має більший маржинальний прибуток та більший маржинальний коефіцієнт.

Точка беззбитковості при оптимістичному варіанті 1620329,3 тис. грн. Тобто підприємству у 2023 році необхідно було реалізувати препарати лікарські, що містять антибіотики для отримання прибутку та покриття витрат.

Песимістичний варіант допускає, що попит на ринку складеться так, що ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» зможе продавати тільки товари з найменшим коефіцієнтом маржинального доходу. Спочатку будуть реалізовані менш рентабельні товари, а потім більш рентабельні [48].

При песимістичному варіанті розвитку точка беззбитковості складає 1620329,3 тис. грн., але при цьому товариство спочатку має отримати збиток і лише реалізувавши препарати лікарські, що містять антибіотики отримає прибуток та покриє витрати.

Для практичної реалізації CVP-аналізу як основи підвищення ефективності здійснюваних витрат, скористаємося даними ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ». Основним елементом операційного аналізу є операційний важіль, точка беззбитковості та запас фінансової міцності.

Аналізом встановлено що товариству, щоб покрити всі витрати, треба реалізувати продукції на 1422537,8 тис. грн., при цьому прибуток дорівнюватиме 0. Виручка склала 1695457 тис. грн., або 16,1%. Отже ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» може на 16,1% знизити темпи випуску продукції і не зазнає при цьому збитків. На практиці доведено що при значенні даного показника вище 10%, то товариство (підприємство) вважається досить стійким. ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» здатне витримати зміни в обсягах реалізації і виробництва продукції без будь-яких економічних збитків.

Задля прогнозу динаміки економічних показників товариства використаємо показник операційного важеля застосувавши різні сценарії розвитку подій.

Сила впливу операційного важеля 6,21 тис. грн.. Отже при можливому збільшенні чистого доходу, наприклад на 2%, прибуток $2\% \cdot 6,21 = 12,42\%$. При зменшенні чистого доходу, наприклад на 3%, прибуток $3\% \cdot 6,21 = 18,63\%$.

Аналізом встановлено що величина операційного важеля змінюється при зміні суми обсягу реалізованої продукції. Так при зменшенні обсягу реалізованої продукції на 10% прибуток складає 133047,16 тис. грн. Показник операційного важеля зменшується, що свідчить про підвищення ризиків для ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ». При збільшенні суми обсягу реалізованої продукції на 10% прибуток складає 22639052 тис. грн., збільшується коефіцієнт прибутковості та зменшується операційний важіль.

У другому варіанті суму постійних витрат збільшено на 10%, тому змінні витрати зменшилися на 39159 тис. грн. та операційний важіль збільшився до 16,83 тис. грн. Отже при зміні структури витрат підприємства, операційний важіль може суттєво змінитися. Для прийняття ефективних фінансових рішень щодо управління витратами керівництву товариства ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» необхідно постійно удосконалювати структуру витрат. Особливу увагу потрібно приділяти обліку витрат та розробляти заходи щодо перерозподілу їх у сторону змінної частини.

Застосування методик контролінгу витрат дозволить ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» оптимізувати витрати, визначити фактори впливу на їх ефективність, забезпечить реалізацію концепції стратегічного контролінгу та конкурентоспроможність в довгостроковій перспективі.

Виконаємо дослідження залежності фінансового результату від операційної діяльності від зміни суми операційних витрат. У таблиці 3.3 показано дані вибіркового статистичного спостереження за період 2021-2023 років.

Обчислений в роботі коефіцієнт еластичності показує, що при збільшенні розміру операційних витрат на 1% чистий дохід зростає в середньому на 130%.

Таким чином, ми сформували кореляційно-регресійну модель залежності суми чистого доходу від розміру операційних витрат та провели її верифікацію. З вище проведеного дослідження можна зробити висновок, що операційні витрати суттєво впливають на динаміку чистого доходу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Атамас П. Й. Управлінський облік : навчальний посібник / К. : Центр навчальної літератури, 2006. 440 с.
2. Ахновська І., Болгов В. Управління витратами : навчальний посібник / Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 156 с.
3. Бабяк Н. Д. Система директ-костинг як інструмент оперативного контролінгу витрат / *Формування ринкової економіки*: Зб. наук. праць. спец. випуск, присвяч. Міжнар. наук.-практ. Конф. «Контролінг у бізнесі: теорія і практика». К. : КНЕУ, 2008. С. 71-83.
4. Бардаш С. В. Методологія і організація системи економічного превентивного контролю в Україні: автореф. дис. докт. екон. наук.: спец. 08.00.09-бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) / КНТЕУ, 2011. 36 с.
5. Брітченко І. Г., Князевич А. О. Контролінг: навч. посібник / Рівне : Волинські обереги. 2015. 280 с.
6. Бутинець Ф. Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління / *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. Вип. 1 (22). 2012. С. 11-18.
7. Бухгалтерський управлінський облік : підручник для студ. спец. «Облік і аудит» вищ. навч. закл. / Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, та ін.; за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця ; 3-тє вид., доп. і перероб. Житомир : Рута, 2005. 480 с.
8. Бондар І. Ю. Управління витратами виробництва та собівартістю продукції: Навч. посібник. К.: КДТЕУ, 2000. 65 с.
9. Гапоненко А. Л., Савельєва М. В. Теорія управління. URL: https://stud.com.ua/31796/menedzhment/ teoriya_upravlinnya (дата звернення: 12.10.2024).
10. Голов С. Ф., Єфіменко В. І. Фінансовий та управлінський облік. К. : ТОВ «Автоінтерсервік», 1996. 544 с.

11. Головацька С. І. Контроль виконання бюджетів: обліково-інформаційна складова контролінгу витрат підприємства / *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. № 60. 2020. С. 111-117.
12. Гудзинський О. Д. Контролінг в системі менеджменту : моно-графія / Ін-т підготовки кадрів держ. служби зайнятості України. Київ : ІПК ДСЗУ, 2009. 225 с.
13. Грабова Н. М. Теорія бухгалтерського обліку / за ред. М. В. Кужельного. К. : А.С.К., 2001. 272 с.
14. Грещак М. Г., Коцюба О. С. Управління витратами : навч.-метод. посіб. / для самостійного вивчення дисциплін. К. : КНЕУ, 2002. 131 с.
15. Григораш І. О. Класифікація інструментів контролінгу / Формування ринкової економіки [*Електронний ресурс*] : зб. наук. праць. Спец. вип. : у 2 ч. *Економіка підприємства : теорія і практика* / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана» ; відп. ред. А.Ф. Павленко. К. : КНЕУ, 2010. Ч. 1. С. 244 - 252.
16. Грінченко А. В. Концептуальні основи управління витратами підприємства / *Теоретичні та прикладні питання економіки*. № 24. 2011. С. 375-381.
17. Давидович І. Є. Контролінг: навч. посібник / К. : Центр учбової літератури, 2008. 552 с.
18. Давидович І. Є. Д 13 Контролінг: Навчальний посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 552 с.
19. Дерій В. Термін «витрати» та його трактування для потреб обліку і контролю / *Галиц.екон. вісн.* 2010. № 1(26). С. 154–160.
20. Дороженко Л. І. Сучасні методи обліку витрат у контексті зарубіжного досвіду. *Держава та регіони*. 2014. № 42 (77). С. 72–76.
21. Жавнерчик О. В. Контролінг : конспект лекцій. / Одеса : ОДЕКУ, 2019. 135 с.

22. Заячківська О. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Фінансовий контролінг» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної і заочної форм навчання [Електронне видання] / Рівне : НУВГП, 2022. 53 с.

23. Іванов А. Класифікація витрат / *Бухгалтерія*. 2001. № 24/1. С. 45-50.

24. Ілляшенко С. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : навчальний посібник. Суми : ВТД «Університетська книга», 2003. 278 с.

25. Ільків Л. А. Класифікація витрат виробництва як необхідна передумова об'єктивного обліку і дієвого контролю / *Облік і фінанси АПК*. 2007. №1-2. С.105-108.

26. Капліна А. І. Контролінг як інструмент управління підприємством / *Економіка та суспільство*. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. Випуск №23. 2021. С. 86-84.

27. Капліна А.І. Аналіз функціональних особливостей контролінгу на сучасному етапі розвитку. *Економіка та суспільство*. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. Випуск №. 2020. С. 40-45.

28. Клюс Ю. І., Персій Ю. О. Стратегічні напрями підвищення ефективності управління затратами промислових підприємств в умовах забезпечення сталого розвитку регіону. Забезпечення сталого розвитку регіону: економічні, управлінські, правові та інформаційно-технічні аспекти : колективна монографія / заг. ред. Ю. І. Клюс, Н. В. Швець. Сєверодонецьк : СНУ ім. В. Даля, 2017. С. 332-346.

29. Козаченко Г. В., Погорелов Ю. С., Хлап'юнов Л. Ю., Макухін Г. А. Управління затратами підприємства : монографія. Київ : Лібра, 2007. 320 с.

30. Корбутяк А. Г., Сокровольська Н. Я. Сучасні інструменти контролінгу витрат в умовах обмеженості ресурсів / *Економіка та суспільство*. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність Випуск №37. 2022. С. 37-48.

31. Криворучко Л. Б., Прокопенко О. В. Економічна суть контролінгу, його місце в системі управління підприємством // *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. №4. 2011. С. 27-34.

32. Контролінг : навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисц. [Електронний ресурс] Г. О. Швиданенко, В. В. Лаврененко, Л. М. Приходько, О. М. Швидка. К. : КНЕУ, 2013. 240 с.

33. Конспект лекцій із дисципліни «Фінансовий контролінг» для студентів другого (магістр) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» та ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою» НУПП, 2023. 80 с.

34. Лемішовський В. І. Модель «витрати-обсяг-прибуток» як методичний інструментарій оперативного контролінгу машинобудівного підприємства Економіка та управління підприємствами / *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки» // № 1 (9), 2018. С. 54-60.

35. Лемішовський В. І. Розвиток контролінгової діяльності машинобудівних підприємств. дис.....канд. екон. наук: спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2018. 252 с.

36. Ляшенко Г. П., Овсяннікова В. І. Витрати підприємства та управління ними / *Економіка та суспільство*. Випуск # 45 / 2022. С. 129-136.

37. Манцуров І. Статистика ринків : підручник для вищих навчальних закладів. Київ : КНЕУ, 2009. 544 с.

38. Маркіна І. А., Таран-Лала О. М., Гунченко М. В.. Контролінг для менеджерів: навч.посібник / К. : Центр учбової літератури, 2013. 304 с.

39. Міщенко В. А., Другова О. С., Домніна І. І. Контролінг як засіб підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку / *Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки*. В.34. 2019. С. 82-86.

40. Мних Є. В. Економічний аналіз : підручник для студентів вищих навчальних закладів. К. : Центр навч. літ., 2003. 412 с.
41. Нападовська Л. В. Теорія бухгалтерського обліку: монографія / Л. В. Нападовська, М. Добія, Ш. Сандер, Р. Матезіч та ін.; за заг. ред. Л. В. Нападовської. К. : Київ.нац. торг.-екон. ун-т, 2008. 735 с.
42. Олійник О. В. Класифікація витрат підприємства / *Вісник Житомирського інженерно-технологічного інституту. Серія «Економічні науки»*. 2001. № 14. С. 146-152.
43. Осадча Г. Г., Степанюк А. В. Калькуляція собівартості в системі «директ-костинг» та в системі повного розподілу витрат на вироби («абзорпшен-костинг») / *Науковий вісник Ужгородського університету Серія "Економіка". Випуск 1 (45). Т.1.2015. С. 246-249. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/4207/1>*
44. Остапенко Г. М. Класифікація інструментів (методів) контролінгу витрат / *Економіка: реалії часу*. 2013. № 5(10). С. 125–130.
45. Остапенко Т. М. Інформаційне забезпечення контролінгу витрат / *Проблеми економіки*. № 4. 2013. С. 375-383.
46. Пантелеев В. П. Концепція внутрішньогосподарського контролю діяльності підприємств: методологія, організація, розвиток: автореф. дис. докт. екон. наук.: спец. 08.00.09 - бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) / Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України, 2009. 40 с.
47. Паскалова А. Г. Зміст контролінгу витрат та його роль у прийнятті фінансових рішень / *Ринок цінних паперів України*. 2012. - №7. С. 57-63.
48. Паскалова А. Г. Фінансовий контролінг в управлінні витратами підприємств: дис.....канд. екон. наук: спец. 08.00.08—гроші, фінанси і кредит / ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2016. 187 с.
49. Пеняк Ю. С., Скурят А. І. Управління витратами підприємства на засадах контролінгу / *Інфраструктура ринку*. Випуск №37. 2019. С. 371-377.

50. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 № 318. К., 1999. 6 с.
51. Портна О. В. Контролінг: навч. посібник. 2-е вид., перероб. і доп. Львів: Магнолія-2006, 2009. 262 с.
52. ПрАТ «Вераллія Україна» фінансова звітність відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності та звіт незалежного аудитора 31 грудня 2019-2021 роки. URL : <https://ua.verallia.com/s/?language=uk>
53. Птащенко Л. О., Сержанов В. В. Фінансовий контролінг: навч. посіб. / К. : «Центр учбової літератури», 2016. 344 с.
54. Пушкар М. С., Пушкар Р. М. Контролінг - інформаційна підсистема стратегічного менеджменту : монографія / Тернопіль: Карт-бланш, 2004. 340 с.
55. Річна інформація. <http://bcpp.com.ua/>
56. Річна інформація. https://clarity-project.info/edr/23518596/finances?current_year=2023
57. Річна інформація. Соціальна відповідальність. <http://bcpp.com.ua/sotsialna-vidpovidalnist>
58. Річна інформація. Акціонерам. <http://bcpp.com.ua/shareholders>
59. Сабліна Н. В., Прохорова В. В. Контролінг в управлінні витратами підприємств : монографія / Укр. держ. акад. трансп. Х. : УкрДАЗТ, 2010. 263 с.
60. Савицька О.М., Дерипапа А. С. Управління стратегічним розвитком підприємства на засадах контролінгу витрат / Наукові конференції: Конференції 2014: «Україна наукова» (16-18 грудня 2014 р.). 2014. URL :: <http://int-konf.org/konf122013/951-deripapa-a-s-upravlnnya-strategchnim-rozvitkom-pdpriyemstva-na-zasadahkontrolnngu-vitrat.html>.
61. Скоробогатова Н.Є. Особливості контролінгу в сучасних умовах господарювання / *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2015. № 12. С. 311-317. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2015_12_46
62. Скригун Н. П. Економічна сутність категорії витрат виробництва / *Формування ринкових відносин в Україні*. 2007. № 4(71). С. 11-15.

63. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посіб. / К. : КНЕУ, 2006. 526 с.
64. Терещенко О. О., Бабяк Н. Д. Фінансовий контролінг: навч. посіб. / К. : КНЕУ, 2013. 407 с.
65. Терещенко, Е. Ю., Стояненко, І. В., & Варава, В. С. (2022). Особливості методичного підходу до аналізу витрат підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, (6). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-6-04-02>
66. Труніна І. М., Онищенко О. В. Методичні підходи до управління затратами промислових підприємств. *Modern Economics*. 2018. № 7. С. 182-191.
67. Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. Управління витратами підприємства: навч. посібник. / Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 120 с.
68. Фінансовий та управлінський облік. Голов С. Ф., Єфіменко В. І. К.: Автоінсервіс, 1996. 554 с.
69. Хайлук С. О. Закордонний досвід використання системи контролінгу в управлінні фінансами підприємств / Вісник Української академії банківської справи. 2005. №2(19). С. 36-41.
70. Шепітко Г. Ф. Контролінг : навч. посіб. / К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 136 с.
71. Штангерт А. М. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. / К. : Знання, 2007. 335 с.
72. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства : навч. посіб. / К. : ЦУЛ, 2002. 656 с.
73. Цигилик І. І. Контролінг : навч. посіб. у схемах і таблицях / М–во освіти і науки України, Ін–т менеджменту та економіки Галицька академія. – К. : Центр навчальної літератури, 258 2004. 74 с.
74. Череп А. В. Економічний аналіз: навчальний посібник / К. : Кондор, 2012. 160 с.
75. Яковлев Ю. П. Контролінг на базі інформаційних технологій : навч. посіб. / ЮК. : Центр навчальної літератури, 2006. 318 с.

ДОДАТКИ

Підприємство	Публічне акціонерне товариство "Науково-виробничий центр "Борщівський хіміко-фармацевтичний завод"	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	коди		
			24	01	01
Територія	м.Київ	за КОАТУУ	8038500000		
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КОПФГ	230		
Вид економічної діяльності	Виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів	за КВЕД	21.20		

Середня кількість працівників 779

Адреса, телефон: 03134 м. Київ, вул. Миру, 17, 044 205-03-09

Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31.12.2023

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	15 620.00	21 408.00
первісна вартість	1001	34 882.00	43 917.00
накопичена амортизація	1002	19 262.00	22 509.00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	196 063.00	32 866.00
Основні засоби	1010	1 256 735.00	1 380 486.00
первісна вартість	1011	2 290 702.00	2 526 312.00
знос	1012	1 033 967.00	1 145 826.00
Інвестиційна нерухомість	1015	0.00	
первісна вартість	1016	0.00	
знос	1017	0.00	
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
первісна вартість	1021	0.00	
накопичена амортизація	1022	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0.00	
інші фінансові інвестиції	1035	1 870.00	1 870.00
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0.00	
Відстрочені податкові активи	1045	0.00	
Гудвіл	1050	0.00	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0.00	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом I	1095	1 470 288.00	1 436 630.00
II. Оборотні активи Запаси	1100	669 896.00	689 111.00
Виробничі запаси	1101	425 217.00	433 018.00
Незавершене виробництво	1102	13 912.00	17 073.00
Готова продукція	1103	227 406.00	232 878.00
Товари	1104	3 361.00	6 142.00
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Депозити перестрахування	1115	0.00	
Векселі одержані	1120	0.00	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	310 200.00	341 482.00
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	27 190.00	20 165.00
з бюджетом	1135	76 878.00	72 914.00
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
з нарахованих доходів	1140	106.00	16.00
із внутрішніх розрахунків	1145	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	275.00	210.00
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	71 939.00	294 115.00
Готівка	1166	0.00	
Рахунки в банках	1167	71 939.00	294 113.00
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0.00	
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0.00	

резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0.00	
резервах незароблених премій	1183	0.00	
інших страхових резервах	1184	0.00	
Інші оборотні активи	1190	1 706.00	1 503.00
Усього за розділом II	1195	1 158 190.00	1 419 516.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	2 628 478.00	2 856 146.00

Назва рядка	Код рядка	На початок звітної періоду, тис. грн	На кінець звітної періоду, тис. грн
1	2	3	4
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	15 620.00	21 408.00
первісна вартість	1001	34 882.00	43 917.00
накопичена амортизація	1002	19 262.00	22 509.00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	196 063.00	32 866.00
Основні засоби	1010	1 256 735.00	1 380 486.00
первісна вартість	1011	2 290 702.00	2 526 312.00
знос	1012	1 033 967.00	1 145 826.00
Інвестиційна нерухомість	1015	0.00	
первісна вартість	1016	0.00	
знос	1017	0.00	
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
первісна вартість	1021	0.00	
накопичена амортизація	1022	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0.00	
інші фінансові інвестиції	1035	1 870.00	1 870.00
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0.00	
Відстрочені податкові активи	1045	0.00	
Гудвіл	1050	0.00	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0.00	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом I	1095	1 470 288.00	1 436 630.00
II. Оборотні активи Запаси	1100	669 896.00	689 111.00
Виробничі запаси	1101	425 217.00	433 018.00
Незавершене виробництво	1102	13 912.00	17 073.00
Готова продукція	1103	227 406.00	232 878.00
Товари	1104	3 361.00	6 142.00
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Депозити перестрахування	1115	0.00	
Векселі одержані	1120	0.00	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	310 200.00	341 482.00
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	27 190.00	20 165.00
з бюджетом	1135	76 878.00	72 914.00
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
з нарахованих доходів	1140	106.00	16.00
із внутрішніх розрахунків	1145	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	275.00	210.00
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	71 939.00	294 115.00
Готівка	1166	0.00	
Рахунки в банках	1167	71 939.00	294 113.00
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0.00	
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0.00	
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0.00	
резервах незароблених премій	1183	0.00	
інших страхових резервах	1184	0.00	
Інші оборотні активи	1190	1 706.00	1 503.00
Усього за розділом II	1195	1 158 190.00	1 419 516.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	2 628 478.00	2 856 146.00

Керівник Пасічник М.Ф.

Головний бухгалтер Коваленко Г.Г.

		Дата (рік, місяць, число)	01.01.2023
Підприємство	Публічне акціонерне товариство "Науково-виробничий центр "Борщівський хіміко-фармацевтичний завод"	за ЄДРПОУ	23518596
	найменування		

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)

За 2023 р.

Форма № 2

Код за ДКУД 1801003

I. Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 818 903.00	1 560 574.00
Чисті зароблені страхові премії	2010		0.00
Премії підписані, валова сума	2011		0.00
Премії, передані у перестрахування	2012		0.00
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		0.00
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		0.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	983 428.00	835 501.00
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		0.00
Валовий прибуток	2090	835 475.00	725 073.00
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		0.00
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		0.00
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		0.00
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		0.00
Інші операційні доходи	2120	42 673.00	58 755.00
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		0.00
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		0.00
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		0.00
Адміністративні витрати	2130	151 445.00	126 852.00
Витрати на збут	2150	333 993.00	263 313.00
Інші операційні витрати	2180	104 118.00	82 268.00
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		0.00
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		0.00
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	288 592.00	311 395.00
Дохід від участі в капіталі	2200		0.00
Інші фінансові доходи	2220		0.00
Інші доходи	2240	816.00	119.00
Дохід від благодійної допомоги	2241		0.00
Фінансові витрати	2250		0.00
Втрати від участі в капіталі	2255		0.00
Інші витрати	2270	19.00	4.00
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		0.00
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	289 389.00	311 510.00
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-55 603.00	-57 235.00
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		0.00
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	233 786.00	254 275.00

Сукупний дохід

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	35 460.00	0.00
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		0.00
Накопичені курсові різниці	2410		0.00
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		0.00
Інший сукупний дохід	2445		0.00
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	35 460.00	0.00
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	6 383.00	0.00
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	29 077.00	0.00
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	262 863.00	254 275.00

Елементи операційних витрат

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	727 491.00	579 402.00
Витрати на оплату праці	2505	303 212.00	282 242.00
Відрахування на соціальні заходи	2510	60 024.00	59 139.00
Амортизація	2515	118 688.00	98 357.00
Інші операційні витрати	2520	363 569.00	288 794.00
Разом	2550	1 572 984.00	1 307 934.00

Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	10 351.00	10 351.00
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	10 351.00	10 351.00
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	22 585.84	24 565.26
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	22 585.84	24 565.26
Дивіденди на одну просту акцію	2650	9 000.00	0.00

Керівник Пасічник М.Ф.

Головний бухгалтер Коваленко Г.Г.

Підприємство Територія Організаційно-правова форма господарювання Вид економічної діяльності Середня кількість працівників: 779 Адреса, телефон: 03134 м. Київ, вул. Миру, 17, 044 205-03-09 Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці): за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами фінансової звітності	Публічне акціонерне товариство "Науково-виробничий центр "Борщівський хіміко-фармацевтичний завод" м.Київ Акціонерне товариство Виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів	Коди	01.01.2023
		за ЄДРПОУ	23518596
		за КАТОТТГ	
		за КОПФГ	230
		за КВЕД	21.20

Баланс
(Звіт про фінансовий стан)
 на 31.12.2022 р.
 Форма №1

		Код за ДКУД	1801001
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	15 136	15 620
первісна вартість	1001	32 575	34 882
накопичена амортизація	1002	(17 439)	(19 262)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	122 455	196 063
Основні засоби	1010	1 206 883	1 256 735
первісна вартість	1011	2 145 871	2 290 702
знос	1012	(938 988)	(1 033 967)
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
знос	1017	(0)	(0)
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	1 870	1 870
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	1 346 344	1 470 288
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	541 744	669 896
Виробничі запаси	1101	284 329	425 217
Незавершене виробництво	1102	19 806	13 912
Готова продукція	1103	232 857	227 406
Товари	1104	4 752	3 361
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	391 325	310 200
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			

за виданими авансами	1130	17 337	27 190
з бюджетом	1135	21 232	76 878
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	1 833	106
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	987	275
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	95 324	71 939
Готівка	1166	0	0
Рахунки в банках	1167	95 322	1 706
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	1	1 706
Усього за розділом II	1195	1 069 783	1 158 190
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	2 416 127	2 628 478

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	19 036	19 036
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	605 594	605 594
Додатковий капітал	1410	613	613
Емісійний дохід	1411	340	340
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	4 759	4 759
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1 547 969	1 802 172
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	2 177 971	2 432 174
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	91 182	88 751
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	91 182	88 751
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	0
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0

товари, роботи, послуги	1615	54 024	58 411
розрахунками з бюджетом	1620	23 620	15 224
у тому числі з податку на прибуток	1621	16 833	13 106
розрахунками зі страхування	1625	6 796	2 186
розрахунками з оплати праці	1630	28 443	8 334
одержаними авансами	1635	9 741	1 326
розрахунками з учасниками	1640	255	180
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	18 746	20 876
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	5 349	1 016
Усього за розділом III	1695	146 974	107 553
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	2 416 127	2 628 478

Керівник Пасічник М.Ф.

Головний бухгалтер Коваленко Г.Г.

Підприємство	Публічне акціонерне товариство "Науково-виробничий центр "Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод"	Дата за ЄДРПОУ	КОДИ
			01.01.2023
			23518596

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)
за 2022 рік
Форма №2

I. Фінансові результати

Код за ДКУД			1801003
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 560 574	1 915 278
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестрахування	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(835 501)	(959 424)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий:			
прибуток	2090	725 073	955 854
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	58 755	22 649
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(126 852)	(142 633)
Витрати на збут	2150	(263 313)	(343 657)
Інші операційні витрати	2180	(82 268)	(80 724)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	311 395	411 489
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	4 418
Інші доходи	2240	119	23
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(0)	(2)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(4)	(2 246)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	311 510	413 682
збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(57 235)	(75 324)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	254 275	338 358
збиток	2355	(0)	(0)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(0)	(0)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	254 275	338 358

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	579 402	712 655
Витрати на оплату праці	2505	282 242	395 203
Відрахування на соціальні заходи	2510	59 139	80 419
Амортизація	2515	98 357	90 137
Інші операційні витрати	2520	288 794	248 024
Разом	2550	1 307 934	1 526 438

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	10 351	10 351
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	10 351	10 351
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	24 565,000000	32 688,000000
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	24 565,000000	32 688,000000
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00	2 500,00

Керівник

Пасічник М.Ф.

Головний бухгалтер

Коваленко Г.Г.

Підприємство Територія Організаційно-правова форма господарювання Вид економічної діяльності Середня кількість працівників: 872 Адреса, телефон: 03134 м. Київ, вул. Миру, 17, 044 205-03-09 Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці): за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами фінансової звітності	Публічне акціонерне товариство "Науково-виробничий центр "Боршагівський хіміко-фармацевтичний завод" м.Київ Акціонерне товариство Виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів	за ЄДРПОУ за КАТОТТГ за КОПФГ за КВЕД	КОДИ
			01.01.2022
			23518596
			230
			21.20

Баланс
(Звіт про фінансовий стан)
 на 31.12.2021 р.
 Форма №1

		Код за ДКУД		1801001
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	
1	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	9 046	15 136	
первісна вартість	1001	19 593	32 575	
накопичена амортизація	1002	(10 547)	(17 439)	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	383 758	122 455	
Основні засоби	1010	861 776	1 206 883	
первісна вартість	1011	1 723 529	2 145 871	
знос	1012	(861 753)	(938 988)	
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0	
первісна вартість	1016	0	0	
знос	1017	(0)	(0)	
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0	
первісна вартість	1021	0	0	
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)	
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	
інші фінансові інвестиції	1035	1 870	1 870	
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	
Відстрочені податкові активи	1045	0	0	
Гудвіл	1050	0	0	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	
Інші необоротні активи	1090	0	0	
Усього за розділом I	1095	1 256 450	1 346 344	
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	464 866	541 744	
Виробничі запаси	1101	244 051	284 329	
Незавершене виробництво	1102	32 040	19 806	
Готова продукція	1103	181 962	232 857	

Товари	1104	6 813	4 752
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	372 890	391 325
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	12 225	17 337
з бюджетом	1135	9 259	21 232
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	77	1 833
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 556	987
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	30 486	95 324
Готівка	1166	0	0
Рахунки в банках	1167	30 486	95 322
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	65	1
Усього за розділом II	1195	891 424	1 069 783
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	2 147 874	2 416 127

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	19 036	19 036
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	607 544	605 594
Додатковий капітал	1410	613	613
Емісійний дохід	1411	340	340
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	4 759	4 759
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1 233 593	1 547 969
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	1 865 545	2 177 971
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	86 840	91 182
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			

резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	86 840	91 182
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	0
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	108 780	54 024
розрахунками з бюджетом	1620	35 731	23 620
у тому числі з податку на прибуток	1621	30 471	16 833
розрахунками зі страхування	1625	5 366	6 796
розрахунками з оплати праці	1630	22 474	28 443
одержаними авансами	1635	2 681	9 741
розрахунками з учасниками	1640	173	255
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	15 304	18 746
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	4 980	5 349
Усього за розділом III	1695	195 489	146 974
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	2 147 874	2 416 127

Керівник

Пасічник М.Ф.

Головний бухгалтер

Коваленко Г.Г.

Підприємство	Публічне акціонерне товариство "Науково-виробничий центр "Борщатівський хіміко-фармацевтичний завод"	Дата за ЄДРПОУ	КОДИ
			01.01.2022
			23518596

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)
за 2021 рік
Форма №2

I. Фінансові результати

		Код за ДКУД		1801003
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року	
1	2	3	4	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 915 278	1 708 741	
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0	
Премії підписані, валова сума	2011	0	0	
Премії, передані у перестрахування	2012	(0)	(0)	
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0	
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(959 424)	(845 901)	
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)	
Валовий:				
прибуток	2090	955 854	862 840	
збиток	2095	(0)	(0)	
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0	
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0	
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0	
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0	
Інші операційні доходи	2120	22 649	31 448	
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0	
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0	
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0	
Адміністративні витрати	2130	(142 633)	(132 809)	
Витрати на збут	2150	(343 657)	(266 794)	
Інші операційні витрати	2180	(80 724)	(88 795)	
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0	
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0	
Фінансовий результат від операційної діяльності:				
прибуток	2190	411 489	405 890	
збиток	2195	(0)	(0)	
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0	
Інші фінансові доходи	2220	4 418	3 511	
Інші доходи	2240	23	208	
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0	
Фінансові витрати	2250	(2)	(3 538)	
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)	
Інші витрати	2270	(2 246)	(16)	
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0	
Фінансовий результат до оподаткування:	2290	413 682	406 055	

прибуток			
збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-75 324	-73 208
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	338 358	332 847
збиток	2355	(0)	(0)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(0)	(0)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	338 358	332 847

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	712 655	710 845
Витрати на оплату праці	2505	395 203	332 564
Відрахування на соціальні заходи	2510	80 419	69 730
Амортизація	2515	90 137	42 330
Інші операційні витрати	2520	248 024	178 830
Разом	2550	1 526 438	1 334 299

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	10 351	10 351
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	32 688,000000	32 156,000000
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	32 688,000000	32 156,000000
Дивіденди на одну просту акцію	2650	2 500,00	0,00

Керівник

Пасічник М.Ф.

Головний бухгалтер

Коваленко Г.Г.